

Ε ΧΟΡΙΑΤΗΣ Ο ΚΕΦΑΛΩΝΙΤΗΣ

CH0

335

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α.

ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ
ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ.

Ο θερισμός πολὺς εἰ δὲ ἐργάζεται ὀλίγοι.

Ἐύρίσκεται ἐν Ἀθήναις εἰς τὸ βιβλιοπωλεῖον
τοῦ Κ. Πουλῆ.

Τιμᾶται λεπ. 1. 50.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΤΥΠΟΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Α. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΥ.

Ὁδῶ Ἀθηνᾶς ὀπισθεν τοῦ Γενικοῦ Ταχυδρομείου.

1850.

222

3007

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Γνωρίζω πῶς αὐτὸ, ὅπερ γράφω δὲν θὰ εὐχαριστήσῃ, μὲ τὸ νὰ ᾔηται σχηματισμένη ἡ κοινὴ γνώμη καὶ ἄλλοι εἶναι ῥιζοσπάταις καὶ ἄλλοι μεταρρυθμιστάδες καὶ ἐγὼ κατακρίνω καὶ τοὺς πρώτους καὶ τοὺς δεύτερους· κατακρίνω τοὺς πρώτους, ἐπειδὴ ναι μὲν ἐπεθυμοῦσα τὴν ἔνωση μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ σᾶς τὸ λέω ὡς ἄν τίμιος ἄνθρωπος μὲ κάθε θυσία μου, καὶ ὅταν δὲν ἐλογάζοντο καλὰ τὴν ἐπίστευα· μὰ λογαριάζοντας πῶς ἡ Ἀγγλία οὔτε μὲ τὸ καλὸ οὔτε μὲ τὸ κακὸ δὲν θέλει ἀφήσῃ ποτὲ τὴν Ἑπτάνησο, μὲ τὸ καλὸ γιὰ τὴν ἐσυμφέρει, μὲ τὸ κακὸ γιὰ τὸ οὔτε ἡ Γαλλία οὔτε ἡ Ρουσία πηγαίνουν νὰ κηρύξουν πόλεμον τῆς Ἀγγλίας γιὰ τὴν Ἑπτάνησο, στοχάζομαι πῶς πρέπει πολιτευόμενοι τὴν κυβέρνησιν νὰ γυρεύωμε τὴν ἐσωτερικὴν καλητέρεψιν τοῦ τόπου μας ὅπου ὑπὸ ὅλαις ταῖς ὁψικίς μάλιστα τῆς πειδείας καὶ τῆς οἰκονομίας εἶναι εἰς κακὴν κατάστασιν· καὶ κατακρίνω τοὺς δεύτερους γιὰ τὸ δὲν ἀκολουθήσανε σύστημα καὶ γιὰ τὸ δὲν ἐπολιτευθήκανε ὅπως ἔπρεπε. Γνωρίζω λέω πῶς δὲν θὰ εὐχαριστήσῃ παρὰ πολλὰ ὀλίγους φρονιμοὺς καὶ τίμιους γιὰ τὸ αὐτοὶ ἐσταθήκανε πάντα ἀνάξιοι καὶ ὅμως τὸ τυπὸν καὶ τὸ τυπὸν γιὰ νὰ ἀλλάξω τὴν κοινὴν γνώμην, κυτᾶζοντας ἡ κοινὴ γνώμη πῶς γίνεται. Ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι ἡ γνώμη ἑνὸς ἢ δύο, ἢ πέντε, ἢ δέκα θερμῶν κεραλιῶν, ὅπου τὴν ἐδέχονται οἱ ἐπίλοιποι χωρὶς νὰ σκέπτονται, ἐπειδὴ τοὺς χαϊδεύει, ἢ ταῖς ἐπιθυμίαις τοὺς, ἢ τὰ συμφέροντά τοὺς, ἢ τὰ πάθη τοὺς. Ἡ κοινὴ γνώμη λοιπὸν εἶναι μία θάλασσα, ὅπου μένει ἡσυχὴ ὅσο βαστᾷ ἡ γαλήνη, μὰ ὄντες φυσήσῃ κανένα μικρὸ ἀεράκι, ἀρχίζει νὰ κἀνὴ κύματα, καὶ ὄντες ἀψιώσῃ ὁ ἄνεμος φουρτῶνα καὶ γυρεύει νὰ πνίξῃ τὰ καράβια ὅπου τὴν ταξιδεύουν. Ἔτσι καὶ ἐγὼ μὲ τοῦτό μου τὸ φυλλάδιον φυσόντας ἀπὸ δύο διαφορετικὰ μέρη, γυρεύω νὰ κἀμω θάλασσα, γιὰ νὰ δοῦν οἱ πολιτικοί μας πῶς ἡ κοινὴ γνώμη εἶναι μία ἀνοικτὴ θάλασσα καὶ πῶς πρέπει εἰς ἐκἀνένα λιμάνι ἀσφαλέστερον νὰ ἀρά-

β'.

Ξουνε τὰ κῆράβια τους. Μὰ ἡ φουρτοῦνα φέρνει σκο-
τούρα καὶ ἔχουνε νὰ μὲ βρίσουνε· μὰ μὴ τοὺς ἀκούσετε
περισσότερο πᾶρὰ ὅσο ἀποδείξουνε. Θὰ μὲ κατηγορήσουν
πῶς εἶμαι κυβερνητικὸς· καὶ ὅμως δὲν εἶμαι καὶ ὅποιος
δὲν πληροφορηθῇ ἀπὸ τὰ ὅσα ἐδῶ ψάλλω τῆς κυβερνή-
σεως, ἅς ἐξετάσῃ τὴν διαγωγὴ μου. Πῶς κατηγορῶ τὴν
ἐλευθεροτυπία· καὶ ὅμως δὲν κατηγορῶ πᾶρὰ τὴν κακὴν
χρήσιν τοῦ τύπου. Πῶς εἶμαι ἀριστοκράτης· καὶ ἀληθινὰ
ἐπιθυμῶ νὰ ἐξουσιάζουν οἱ ἄριστοι ἡγουν οἱ ἄξιοι καὶ οἱ
τίμιοι, μὰ ἡ ψυχὴ μου εἶναι δημοκρατικὴ· καὶ ἂν δὲν τοὺς
κατηγορῶ τὴν ἀρχοντιά, ὅσο μερικοὶ ἐπεθύμουν, δὲν τὴν
κατηγορῶ γιὰτὶ πρῶτα δὲν εἶναι αὐτὴ ἡ πρώτη ἡ αἰτία εἰς
τὰ κακὰ ὅπου ὑποφέρουμε καὶ ἔπειτα ἓνας εἶναι ὁ μο-
ναχὸς μας ἐχθρὸς ἡ κυβέρνησις καὶ ἐνωμένοι μοναχὰ ἡμ-
ποροῦμε νὰ τὸν πολεμήσωμε καὶ τέλος ἐγὼ θέλω τοὺς
ἀρχοντές μας πλούσιους, γιὰτὶ λογαριάζω πῶς ἓας ἔτσι
εἶναι πλούσιος, ὄντας θελήσῃ εἶναι ἐλεύθερος καὶ ὠφέλιμος
εἰς τὸν τόπο του, ἐνῶ ἀπ' ἐναντίας πτωχαίνοντας προ-
σθέτει εἰς τὸν τόπο ἓνα φαγᾶ καὶ ἓνα δοῦλο τῆς κυβερ-
νήσεως. Τέλος πάντων μωρὲς παιδιὰ μία εἶναι ἡ ἀλήθεια
καὶ ἡ ἐχθρὰς μου δὲ βρᾶστοῦνε πᾶρὰ ὅσο γράφω, ἔπρεπε ἡ
πένα ἀπὸ τὸ χέρι μου, ἔφυγε καὶ ἡ ἐχθρὰ ἀπὸ τὴν καρδιά
μου· ἐγὼ ἐκθέτω τὴ γνώμη μου, ἀφοῦ εἶδα καὶ τὴν Ἐπτά-
νησο καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐμελέτησα καὶ γιὰ νὰ τὰ γρά-
ψω ἄφρινα τῇ δουλειᾷ μου. Πολεμήσετε καὶ ἐγὼ θὰ σᾶς
ἀποκριθῶ ψάλλοντάς σας ὅπως μοῦ καλαναρχήσετε. Μὰ
πρέπει νὰ ἀποκριθῆτε. Μὴ κρυφομοιρμουρίσμετα. Σᾶς πε-
τάω τὴ σκούφια μου.

Ο ΧΩΡΙΑΤΗΣ Ο ΚΕΦΑΛΟΝΙΤΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥΣ ΤΗΣ ΕΠΤΑΝΗΣΟΥ

Πολιτικοί τῆς Ἑπτανήσου.

Ἐδόθηκε ἡ ἐλευθεροτυπία εἰς τὴν Ἑπτάνησο καὶ ἐπε-
ράσανε τώρα δύο χρόνοι, μὰ δὲν εἶδα νὰ γινοῦμαι, οὔτε
πλουσιώτεροι, οὔτε σοφώτεροι, οὔτε καλήτεροι ἀπὸ ἐκεῖνο
ὅπου εἶμας. Τὰ σχολεῖα μας μένουνε ὅπως ἦταν· ὁ κόσμος
ἄφησταις δουλιαῖς του καὶ διαβάζει ἐφημερίδας· ἡ ἐφημε-
ρίδας ἐστηκώσκανε τὸ μυαλὸ τοῦ κόσμου καὶ δὲν ἔχομε ἡσυ-
χία, ἐθρέψανε τὰ πάθη μας καὶ ἐχάθη ἡ λίγη καλὴ
πίστις, ὅπου μᾶς ἔμενε· καὶ κορόνα τῆς ἐλευθεροτυπίας
ἦτανε ἡ ἐπανάστασις τοῦ δυστυχισμένου τοῦ Βλάχου, ἡ
φούρκαις μας, οἱ ξυλισμοὶ μας, ἡ φυλακαῖς μας, ἡ ἀτι-
μιαίς μας καὶ τὰ ἄλλα κακὰ, ὅπου τὸ νησί μας ὑπόφερε
καὶ ὅπου θὰ περάσουνε πολλὰ χρόνια, ὥς που νὰ ξα-
νάρθῃ εἰς τὰ σωστά του· Ἐγὼ, πατριώταις μου, πολιτικὸς
δὲν εἶμαι, μὰ ὁ πατέρας μου μὲ ἔμαθε νὰ διαβάζω καὶ
ἐδιάβασα καὶ διαβάζω καὶ ῥωτᾷ τοὺς προκομένους εἰς
ὅ,τι ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω· γιὰτὶ διακρένομαι τί κατα-
λαβαίνω καὶ τί δὲν καταλαβαίνω. Ἡ κατάστασις τοῦ πα-
τέρα μου ἦ-ανε τέσσαρες χιλιάδες τάλαρα καὶ ἐγὼ ὥς
που νὰ φθάσω 25 χρονῶν τὴν ἔκμα οὕτῳ καὶ χωρὶς
νὰ κλέψω· καὶ μένει ἡ ἴδια ἄγκυρά καὶ ὑπάνδρεψα
τέσσαραις θυγατέραις, τρεῖς ἀδελφάδες καὶ ἔχω καὶ τέσ-
σερους γιουὺς ὅλους φαμελεμένους, χωρὶς κἀνέναν νὰ ἔχη
τὴν ἀνάγκη μου. Τὰ παιδιὰ μου τὰ ἔμαθα λίγα γράμ-
ματα καὶ δύο τρεῖς λογαριασμοὺς καὶ τὸ ἓνα τὸ ἔκαμα
μπακάλι καὶ ζῇ μὲ τὴ φαμελιά του, ὅσον ὅπου θέλει
ὁ θεὸς, τὸ ἄλλο τὸ ἔκμα παπᾶ, μὰ πρῶτα ἀληθινὰ τὸ
ὑπάνδρεψα, (γιατὶ δὲ θέλω παπᾶδες ἀνύπανδρους) καὶ

ζῇ καλὰ καὶ εἶναι ἀγαπημένος με τοὺς χωριανούς του καὶ ἐγλύτωση πολλοὺς με ταῖς μεσιτiais του ἀπὸ τοὺς ἀβοκάτους καὶ τὰ κριτήρια· ὁ ἄλλος εἶναι καπετάνος εἰς ἓνα καράβι δικότου καὶ τὸ σπήτι του ἔχει τὸ κάθε καλὸ καὶ ὁ στερνὸς ζῇ μαζὺ μου, με βοηθᾷ εἰς ταῖς δουλιαῖς μου καὶ, ὄντες τοῦ μένει καιρὸς, περνᾷ καὶ εἰς τὸ Μισολόγγι καὶ τὴν Πάτρα νὰ δουλέψῃ· γιατί ὁ κόσμος ἀνοίγει τὰ μάτια τοῦ ἀνθρώπου. Ταῖς ἀδελφάδες μου καὶ ταῖς θυγατέρες μου ταῖς ὑπάνδρεψα καὶ ζοῦνε καλὰ καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς γαμβρούς μου, ὅταν τοῦ ἔδωκα τὴν θυγατέρά μου ἦτανε φτωχὸς καὶ με ἐπατηγοροῦσε ὁ κόσμος πῶς θὰ τὸν κάμω γαμπρὸ, μὰ τώρα εἶναι ὁ καλῆτερος ἀπὸ ὅλους μας. Λέν ἐμπῆκα ποτὲ εἰς τὴν φυλακὴ καὶ τὴν φαρμαγιά μου καὶ οἱ δικοί μου εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ὀλιγώτερο ἀπὸ ὅλους σιμώνουνε τοὺς ἀβοκάτους καὶ τὰ κριτήρια. Ἐνας φίλος μου ἐπρόβαλε νὰ με κάμῃ μιὰ φορὰ νομοθέτη, μὰ ἐγὼ δὲν ἠθέλησα καὶ ποτέ μου δὲν ἐζήτησα νὰ γείνω οὔτε συγκλητικὸς. Αὐτὰ ὅλα ἐκάμανε νὰ ζήσω καλὰ καὶ νὰ ἦμαι ἀγαπημένος ἀπὸ τὸ χωριό μου καὶ ὅλα μαρτυροῦνε πῶς ὁ θεὸς, τὸν εὐχαριστῶ, μου ἔδωκε ἓνα ψύχαλο σωστὸ νοῦ καὶ με τοῦτο τὸ σωστὸ νοῦ ἔρχομαι νὰ σᾶς ὁμιλίσω. Μὰ θὰ μοῦ πῆτε, δὲ φθάνει μὲνυχὰ ὁ σωστὸς νοῦς, χρειάζεται καὶ μάθησις. Καὶ τότε σᾶς ἀποκρίνομαι καὶ ἔγω, πῶς ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο δὲν ἐπολιτογράφθηκα πολιτικὸς καὶ δὲν ἐκατέβηκα ἀπὸ τὸ χωριό μου καὶ ἂν ἔρχομαι τώρα νὰ μιλήσω εἰς τοὺς πολιτικούς εἶναι, γιατί βλέπω πῶς ἔχουνε γράμματα καὶ μάθησις περισσότερη ἀπὸ ἐμέ, μὰ τοὺς λείπει ἐκεῖνο ὅπου ἔχω ἔγω τὸ σωστὸ νοῦ. Πρὶν ὅμως σᾶς μιλήσω θὰ σᾶς ἔπω καὶ τί με παρακινεῖ νὰ σᾶς μιλήσω καὶ νὰ δείξω τὴν χωριατιά μου ὀμπροστά εἰς τὴν πολιτικὴν σας καὶ τὴν φιτιλενιά μου σκούφια ὀμπροστά εἰς τὰ καπέλα σας καὶ ταῖς βελάδαις σας. Καὶ σᾶς λέγω πρῶτα, γιατί ἂ-

γαπῶ τὸν τόπο μου καὶ εἰς ἐτοῦτο νὰ μοῦ πιστέψετε·
 γιατί οὐ-ε ἐπάγγελμα ἐζήτησα ποτὲ μου, οὔτε ἀβοκάτο,
 ἢ γιατρὸ ἔχω κἀνέναν μου παιδί, οὔτε ἄφισα τὸ χωρίο
 μου. γιὰ νὰ κλειστῶ μέσα εἰς τὸ λάκο τοῦ Ἀγοστολίου
 καὶ νὰ ἀνακατερθῶ εἰς τὰ πάθη τοῦ ἐννοῦ καὶ τοῦ ἄλλου·
 ἔπειτα ἔχω τὴ δουλειά μου καὶ δὲν ἔχω καιρὸ. Μὰ τὸν
 τόπο μου τὸν ἀγαπῶ· ἐκοπίασα εἰς τὸ λίγο μου ἔχει καὶ
 τὸ χῶμα εἶναι ζυμωμένο μὲ τὸ αἷμα μου καὶ τὰ δένδρά τὰ
 στοχάζομαι παιδιὰ μου καὶ ὄντες ὁ ἀέρας τὰ ξεσκλᾷ
 καὶ τὰ ξερρίζονε· μὲ φρίνεται πῶς μοῦ κινδυνεύει, ἢ
 πῶς μοῦ ἀπόθανε κἀνέναν μου παιδί· ἀπὸ τὸ γείτωνά μου
 ἔχω τὸ καλημέρα του, μὲ βοηθᾷ εἰς τὴ δουλειά μου, μὲ
 αὐτὸν ἔζησα, ἐχάρη εἰς τὴ χαρά μου καὶ ἐλυπήθη εἰς
 τὴ λύπη μου καὶ χαίρομαι ὄντες, τὸ ἐβλέπω καὶ εὐτυχᾷ
 καὶ λυποῦμαι ὄντες, τὸν ἐβλέπω νὰ λυπᾷται καὶ νὰ ὑπο-
 φέρη καὶ μάλιστα ὄντες δὲν φταίει. Ἐγύρισα πολὺν κόσμον,
 ἐπῆγα εἰς τὴν Ὀδέσσα, εἰς τὴ Μαρσίλια, εἰς τὴ Μάλτα,
 εἰς τὸ Τριέστι, εἰς τὴν Ἀνάπολη, μὰ ἡ ψυχὴ μου ἐγύ-
 ρισε τὰ βουνά μου καὶ ὄντες ἐγύριζα εἰς τὸ σπήτι μου,
 μοῦ ἐραινότανε πῶς ἔμπαινα μέσα εἰς τὸν παράδεισον·
 καὶ ἡ μεγαλήτερή μου τιμωρία ἦτανε νὰ μοῦ πῇ κἀνείς
 πῶς θὰ ἀποθάνω μακρὰ ἀπὸ τὸν τόπο μου, ἢ πῶς τὰ
 κόκκαλα τῶν παιδιῶν μου δὲ θὰ ταφτοῦνε εἰς τὸ μνήμα,
 ὅπου θενὰ εἶναι τὰ ἐδικά μου. Πρῶτα λοιπὸν σᾶς μιλῶ
 γιὰ τὸ ἀγαπῶ τὸν τόπο μου· καὶ δεύτερον γιὰ τὴν δόξα
 τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, ὅπου ἐκατοικοῦσαν αὐτὰ τὰ μέρη
 καὶ ἐδοξασθήκανε καὶ ἐφωτίσανε τὸν κόσμον. Ἐδιέβασα
 τὴν ἱστορίαν τους καὶ ἐπαρτηροῦσα πάντα νὰ διακρένω
 τὰ ἀληθινὰ ἀπὸ τὰ ψέμματα καὶ νὰ μάθαινω πῶς θὰ
 ζῇ ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ ζῇ καλὰ. καὶ εἰς τοὺς ἄλλους λα-
 οὺς δὲν εὑρίσκα εὐχαρίστηση, μάλιστα τοὺς Ῥωμαίους τοὺς
 ἐμισοῦσα (γιὰτι δὲν ἦτανε παρὰ κλέφταις ὅπου ἐκλέ-
 ψανε καὶ ἀφανίσανε τὸν κόσμον)· μὰ τοὺς Ἕλληνες τοὺς

ἀγάπησα καὶ τοὺς ἐθαύμασα καὶ, ὄντες ἐκυριεύθη ἡ Ἑλλάδα ἀπὸ τοὺς Ῥωμαίους, ἔκλαψα ἓνα μου φίλο· γιὰ αὐτὸ τὸ ἔθνος καὶ εἰς ταῖς στερναῖς τοῦ στιγμαῖς ἦταν ἡ στερναῖς στιγμαῖς ἐνοῦ μεγάλου ἀνθρώπου· δὲν ἐκοιμόμουνε γιὰ ἡμέραις οὐδὲ ἔτρωγα παρὰ ἔκλεγα. Καὶ εἶναι ἀληθινὸ πῶς τὸ ἴδιο ἔθνος δὲν εἶναι τὸ ἴδιο εἰς διαφορετικοὺς καιροὺς καὶ ἀπάνω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα περνώντας διάφορα ἔθνη δὲν ἔμπορεῖ παρὰ καὶ νὰ ἐμείνανε, μὰ ἡ θρησκεία καὶ ἡ γλῶσσα τὰ ἔκαμε ἓνα ἔθνος καὶ ὄντες ὁ ἴδιος τόπος διδὲν τὸν ἴδιον χαρακτῆρα εἰς τὰ ζῶα μὲ τὸν καιρὸ γιὰτὶ ὅχι καὶ εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἐγὼ τὴν αὐγὴ καὶ τὸ βράδυ τοῦ τόπου μου δὲν τὴν εἶδα ὅπου καὶ ἂν ἐγύρισα· πολλαῖς φοραῖς εἰς τὴν ξενιτεία ὀνειρευόμουνε πῶς τρέχω τὰ βουνὰ καὶ τὰ λαγκάδια μας τὰ ξημερώματα μὲ τὸ ἄστρο τῆς αὐγῆς καὶ ἐσηκονόμουνε κλαίοντας. Ὁ ἴδιος τόπος, οἱ ἴδιοι ἄνθρωποι λοιπὸν μὰ ἄλλαις περιστάσαις. Αὐτὰ μὲ κάνουνε νὰ ἀγαπῶ τὸν τόπο μου καὶ νὰ ἀποφασίσω νὰ σὰς μιλήσω. Δὲν ἠξέρω ποῖοι γράφουνε καὶ τοὺς κρίνω ἀπὸ τὰ γραψίματά τους· μὰ ὄντες ἓνα καράβι ἔχει φουρτούνα καὶ πιάνη κάνουνε τὸ τιμόνι, χωρὶς νὰ τὸν ἐπροσκαλέσῃ κανένας, ἂν γλυτώσῃ τὸ καράβι, ἡ ζωὴ ἐκείνων ὅπου ἐγλυτώσανε τὴν ἐχρεωστοῦνε εἰς αὐτόνε μὰ καὶ ἂν χαθῇ πέρνει εἰς τὸ λαιμὸ του, ὅσους ἐχαθήκανε, ἐκεῖνος τοὺς ἐπνίξε. Καὶ εἶναι ἀληθινὸ πῶς οἱ ἀφεντάδες μας τὸ καράβι μας τὸ ταξιδεύουν γιὰ νὰ τὸ πνίξουνε, καθὼς ἐπνίξανε καὶ ὅσα ἄλλα ἐπήρανε εἰς τὴ διεύθυνσή τους καὶ ἔτσι πέρνουν τὰ μέτρα τους νὰ μὴν ἔχη καὶ καλοὺς ναύταις· μὰ ἴσια ἴσια γιὰ τοῦτο πρέπει νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια, ὅπου ἐκεῖνοι γνωρίζουνε καὶ ἡμεῖς δὲ γνωρίζουμε, καὶ, ἀγκυλὰ καὶ ἡ θέση μας ἀπελπισμένη, νὰ κάμωμε, ὅ,τι ἡμποροῦμε καὶ ἂν πέσωμε νὰ πέσωμε τιμημένα.

Πρώτη πρώτη από ταις ἐφημερίδες ἐφάνηκε ἡ πατρίδα, ἐκάθησε ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ καὶ ἐπηρμένου, ἐφώναξε ἐγὼ εἶμαι ἡ σοφία, ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος, τὸ ἄλφα καὶ τὸ ὦμέγα, ἐμίλησε Ἑλληνικὰ καὶ ἔκαμε κρότο πῶς ἔχει καλὴ γλῶσσα καὶ ἐπομένως πῶς λέγει καὶ καλὰ καὶ ἀληθινὰ καὶ συμφέροντα· καὶ εἰς τὴ φωνή της ἐπεταχθήκανε πεντέξῃ ἄλλαις, ἡ ἔνωση καὶ τὸ μέλλον λαντσόνια της, Φανάρι της ὁ Σπινθήρας καὶ τὸ Τιμόνι ἀπαπίσω γιὰ νὰ τὴν κυβερνᾷ· ὕστερα ἐπατάχθη καὶ ἡ ἀναγέννηση καὶ ἄρχισε πόλεμο Ἑλληνικὸ, ἐκεῖ ὅπου ὁ Ἑλληνικὸς πόλεμος εἶναι καλὸς μὲ τοὺς Πέρσαις καὶ τοὺς Τούρκους, μὰ ὅχι καὶ μὲ τοὺς Ἰγγλέζους καὶ σκαμπαβία της ἦτανε ὁ φιλελεύθερος, ὅπου δὲν ἔφτασε νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ λιμάνι καὶ δίνοντάς του γεμάτα ἔπεσε μὲ τὰ μοῦτρα καὶ νὰ εἶναι εὐχαριστημένος πῶς ἐγλύτωσε τὰ παπούτσιά του· ἔχω νὰ πῶ πῶς δύο κόμματα ἐγινήκανε οἱ πολιτικοί μας, οἱ πρῶτοι ἐκηρυχθήκανε φρόνιμοι καὶ ἐκαυχηθήκανε ἡ ἐκαμαρωθήκανε εἰς τὴ φρονιμάδα τους καὶ οἱ ἄλλοι τρελοί, μὲ καλὸ πάντα σκοπὸ, καὶ μὲ τὴν τρέλα τους ἐπήρανε εἰς τὸ λαιμό τους τὸν τόπο τους καὶ καπετάνιος τῶν πρώτων ἦτανε ἡ Πατρίδα καὶ καπετάνιος τοῦ μικροῦ μὰ φυσικοῦ Ἑλληνικοῦ καραβίου ἦτανε ἡ ἀναγέννηση. Γιὰ τοῦτο εἰς αὐταῖς ταις δύο μοναχὰ θὰ μιλήσω.

Ἡ πατρίδα δὲν ἐβάσταξε ἕναν ἴσιο δρόμο, παρὰ πότε ὅρτσα καὶ πότε πότζα, χωρὶς νὰ ἀλλάσῃ καὶ ὁ καιρὸς. Ἡ ἀναγέννηση ἐβάσταξε ἴσιο δρόμο Ἑλληνικὸ, μὰ, τὸ μάταια, ὁ Ἑλληνικὸς πόλεμος δὲν εἶναι καλὸς μὲ τοὺς Ἰγγλέζους. Ἡ Πατρίδα εἶπε ἡ προστασία ἐστάθηκε ἴσια μὲ τώρα κακὴ, μὰ ἀπὸ ἐδῶ καὶ ὁμπρὸς θὰ ἀλλάξῃ καὶ μία μεταρρύθμιση εἰς τὸ γράμμα, ὅπου μᾶς δένει, ἤθελε μᾶς κάμει μεγάλον καλόν, ἤθουν ἡμαστέ μέσα εἰς ἐμὴ φυλακὴ καὶ ἐκεῖ πινοῦμε, διψοῦμε, βασανίζομαστε, τρωγώμαστε ἀναμεσόμας, ὅστ' ἀσκοτεινὰ, καὶ μᾶς ἀνοίγουσε

ένα παραθύρι νὰ 'δοῦμε τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, νὰ 'δοῦμε ποῦ βρισκόμαστε καὶ ἐμεῖς ζητοῦμε νὰ μᾶς ρίξουνε κομμάτι ψωμί, νὰ πέσωμε σὰν πεινασμένοι ὅπου εἴμαστε νὰ καταφαγωθοῦμε καλῆτερα· λέει ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὴν Ἀγγλία πῶς εἶναι ἄπιστη, πῶς εἶναι κακὴ καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὴν ἐπαρακαλεῖ νὰ τῆς κάμῃ τὴ χάρη νὰ τῆς δώσῃ κομμάτι ψωμί. Ἐνὰ ἀπὸ τὰ δύο πατρίδα μου, ἢ ἦναι καλὴ καὶ τότε δὲν ἔχει χρεια γιὰ παρακαλία (γιατί ἐκεῖνο ὅπου βλέπει ἡ σοφία σου, τὸ βλέπει καὶ ἐκείνη καλῆτερά σου) ἢ ἦναι κακὴ καὶ τότε, εἰ μὲν εἶσαι δυνατός, κτύπα, εἰδὲ ἀδύνατος, χρειάζεται φρονιμάδα, καὶ ἡ κοινὴ παροιμία, λέει ἢ δεῖρε τὸ ἀρχοντόπουλο, ἢ χέρι μὴν τοῦ βάλῃς. Ἡ Ἀναγέννησὶς ἐπίασε τὸ ξύλο, μὰ πῶς ἔχει δύο ἄκραις δὲν ἐθυμίσθηκε. Ἐπὶ μὲ τὸ ἓνα τὴν ἐβρίζεις μὲ τὸ ἄλλο τὴν ἐπαρακαλεῖς, μία ὅρτσα καὶ ἄλλη πότζα, μὰ ἔτσι κάνομε κακὸ ταξίδι καὶ εἰδείξες πρῶτα πῶς δὲν ἐκατάλαβες τὴν Ἀγγλία καὶ δεύτερα πῶς δὲν ἤξερες νὰ φερθῇς.

Ἡ Ἀγγλία πατρίδα μου εἶναι ἓνα ἔθνος, ὅπου ἦτανε καλὸ καὶ γιὰ λόγου του καὶ γιὰ τὸν κόσμον νὰ λείψῃ. Λίγα ἔκαμε εἰς τὸ πολιτισμὸ καὶ ἔκαμε εἰς τὸν κόσμον κακὰ πολλὰ καὶ μεγάλα καὶ δὲν ἤμπορεῖ ὅσο ζῇ παρὰ νὰ ἀκλουθῇ νὰ κάνῃ. Εἶναι κακὸ γιὰ τὸν κόσμον γιατί εἶναι φτωχὸ καὶ θέλει νὰ ζῇ πλούσιο καὶ γιὰ νὰ ζῇ πλούσιο πρέπει νὰ ρουφᾷ τὸ αἷμα τοῦ κόσμου καὶ καθὼς τὸ θερινὸ ὅπου ὄντες τοῦ λείψῃ τὸ αἷμα ψωφᾷ, ἔτσι καὶ αὐτὸ σὰν τοῦ λείψῃ τὸ αἷμα τοῦ κόσμου εἶναι χαμένο καὶ πρέπει γιὰ νὰ ζῇ νὰ πεθαίνουνε πολλὰ ἄλλα ἔθνη, ἢ νὰ ζοῦν καὶ νὰ τήκωνται. Κακὸ γιὰ τὸ λαὸ τοῦ γιατί δύο τάξεις καθ'αυτὸ ὠφελοῦνται ἡ ἀριστοκρατία, ὅπου τῆς μένει αἰώνια ἡ γῆ, καὶ οἱ πραγματευτάδες ὅπου ἔχουνε τὰ παπιτάλια καὶ λίγοι ὅπου κολλιοῦνται μὲ δαύτους· μὰ πόσοι μποροῦν νὰ τοὺς κολληθοῦνε. Καὶ γιὰ τοῦτο

εἶδες τί ἦτανε καὶ τί εἶναι ἡ Ἰρλάνδα καὶ πόσοι ψωφοῦνε τῆς πείνας καθεμέρα μέσα καὶ εἰς τὴν ἴδιαν τὴν Ἀγγλίαν. Ἐγὼ εἶμαι περίεργος καὶ διαβάζω καὶ ῥωτῶ καὶ ὁ σωστός νοῦς ὁποῦ ὁ θεός, τὸν εὐχαριστῶ, μοῦ ἐχάρισε μὲ κάνει νὰ διαβάζω λίγο καὶ νὰ καταλαβαίνω πολύ. Εἶναι καθὼς ἡ Βε.ετία μία χώρα χιτρίνη μέσα εἰς τὴ θάλασσαν καὶ ἔτσι τῆς λείφουνε τὰ πουντέλια νὰν τὴν ἐβαστοῦνε ἐγκρεμάσθηκε· τί ἔχει νὰ κάνει λοιπὸν γιὰ νὰ βαστιέται; Ἄν οἱ λαοὶ ὁποῦ ἔχει ἀποκάτω της, ἔχουνε δύναμη, ἔχουνε πλούτη, ἔχουνε καράβια, ἔχουνε ἀνθρώπους ἄξιους, εἶναι ἐνωμένοι, ἀγαποῦν τὸν τόπο τους, εἰς ἓνα γενικὸ πόλεμο κάνουνε ἐπανάστασιν καὶ δὲν ἔχει δύναμεις νὰ τοὺς βαστάξῃ· μὰ ὄντες εἶναι πτωχοὶ, ἀνάνδρτοι, τρυφυλοὶ καὶ νὰ θέλουνε ἢ γυναῖκες τους καναπὲ καὶ καπελῖνα καὶ πομάδαις καὶ νὰ φουσκώνουνε ἀπὸ ἔμπρὸς καὶ ἀπὸ ἔπισω καὶ αὐτοὶ ἀντὶ νὰ ἦναι ἄνδρες νὰ ἦναι γυναῖκες, ὄντας εἶναι γεμάτοι χρεῖαις καὶ ἔχουνε χρεῖα τὴν Ἀμερικὴ καὶ τὴν Ἰνδία καὶ ὅλο τὸν κόσμον γιὰ τὰ λοῦσα καὶ τὴν κοιλία τους, ὄντες εἶναι γεμάτοι πάθη καὶ δὲν ἐνόνονται, ὄντες δὲ σπουδάζουνε ἢ σπουδάζουνε κακὰ καὶ δὲν ἔχουνε ἀνθρώπους, τότες ἢ μένουνε καὶ τοὺς ρουφοῦνε τὸ αἷμα καὶ ὅλα ἢ σχεδὸν ὅλα εἶναι συνήθεια, ἢ ἀποστανοῦνε καὶ τοὺς φουρκίζουνε καὶ τοὺς ξυλίζουνε καὶ τοὺς ληστεύουνε καὶ τοὺς ἀτιμάζουνε καθὼς ἐκάμανε καὶ ἐμᾶς τώρα. Εἶναι λοιπὸν ὑποχρεωμένοι, ἂν ἦναι τέτοιοι νὰ τοὺς ἀφίνουνε καὶ νὰ τοὺς δίνουνε καιρὸ, ἂν δὲν ἦναι νὰ τοὺς τὰ ἐμβάζουνε ὥμορφα, ὥμορφα, γιὰ νὰ τοὺς ἔχουνε πάντα στὸ χέρι. Ἄν δὲ τὰ ἐκάνανε πατρίδα μου δὲν τοὺς τὰ ἔλεγα, μὴν τὰ μάθουνε, μὰ βγάλετέτο ἀπὸ τὸ νοῦ σας πῶς ἔμπορεῖτε νὰ τοὺς γελάσετε. Γιὰ τὸ λαὸ τῆς Ἀγγλίας δὲν ἔχομε ἐμεῖς νὰ κάμωμε, μὰ θέλουνε μοναχὰ νὰ ἔχη ψωμὶ νὰ τρώῃ.

Εἰς ἐμᾶς δὲν ἦτανε καλὸ νὰ βάλουνε ἀπάνω αὐτὸ τὸ

σύστημα, γιατί λαός μικρός και αδύνατος και χωρισμένος· μά και εις ἐμᾶς τὰ ἴδια ἐκέμανε. Μὴν κυτᾶζετε πῶς ἔχομε παλάτια καὶ περιβόλια καὶ σταφίδες καὶ λιοστάσια καὶ καράβια, τὰ πενήντα ἐφ' ἃ θὰ ξεκαθαρίσουνε πόσοι θὰ ἔχουνε καὶ πόσοι δὲν θὰ ἔχουνε. Γιὰ γράμματα λίγους εἶδα ἀληθινὰ προκομένους· ἔχομε ἓνα σωρὸ ἀβοκάτους καὶ μᾶς βουλιᾶζουνε ταῖς δουλειαῖς μας καὶ ἓνα σωρὸ τσαρλατάνους καὶ μᾶς ἐσκοτόνουνε· δὲν μπορῶ νὰ καταλάβω τί παθαίνουνε τὰ παιδιὰ ὄντες μάθουνε, μιλοῦνε Ἑλληνικὰ, σὰ νᾶτανε μὲ τὰ Ἑλληνικὰ νὰ τοὺς ἐκαταλαβαίνωμε καλῆερα, δὲν καταδέχονται νὰ μιλήσουνε τὴν γλῶσσα τους καὶ δὲν ἠξέρουνε νὰ μοιράσουνε δύο γαιῶνι τρεῖς ἄλλους, φυλόνουνε γίνονται πολιτικοί, κυτᾶζουνε τί ἐγείνη εἰς τὴν Ἀμερικὴ καὶ δὲν ἠξέρουνε πόσαις ἀγκωναῖς ἔχει τὸ σπῆτι τους, ἐλευθερίαις τραγούδια μὰ δὲν ἔρχονται νὰ πιάσουνε καὶ τὸ ἄξιναρι νὰ τρεβίζουνε τὴν ἄγκορα, νὰ δοῦνε πῶς βγάνουνε τὸ ψωμί· στοχάζονται πῶς, ὅσα μάθουνε δύο γράμματα, πρέπει νὰ κάθονται σταυροπόδι, νὰ τρέχουνε τοὺς δρόμους μὲ τὸ ραβδάκι τους καὶ τὰ χειρόκτια τους, καὶ ἐμεῖς νὰ δουλεύωμε γιὰ δαύτους. Γιὰ τοῦτο δὲν ἔκαμα κανένα μου παιδί, οὔτε ἀβοκάτο, οὔτε γιατρὸ, οὔτε πολιτικὸ, οὔτε λογιώτατο καὶ εὐχαριστῶ τὸ θεὸ εἰς τὴ φώτιση ὅπου μοῦ ἔδωκε. Καὶ δὲν εἶναι βέβαια τίποτα οὔτε πλέα τιμημένο, οὔτε πλέα πολύτιμο ἀπὸ τὸν προκομένον ἄνθρωπο· αὐτὸς εἶναι τὸ κεφάλι καὶ ἡ ψυχὴ ἐνοῦ λαοῦ· μὰ ἢ προκομένος, ἢ, καθὼς ἐμὲ, ἀγράμματος· ὁ μισογραμματισμένος εἶναι βάρος εἰς τὴν ἐργατικὴ τάξιν καὶ καὶ σκοτούρα καὶ βάσανο εἰς τὸν προκομένο, ὅπου θέλει νὰ κάμῃ καλὸ. Ἡ δύο στερναῖς τάξαις καὶ δίνουνε καὶ σιάζουνε, ἡ μεσαία καὶ χαλὰ καὶ ἀνακατόνει καὶ ὁμῶς ἀπὸ τοὺς προκομένους μας καὶ μεγάλους καὶ μικροὺς λίγους διαλέγεις ὅπου νὰ μὴν ᾔηται εἰς τὴ μεσαία τάξιν.

Οἱ δάσκαλοι μας βαπτίζουνε καὶ μυρόνουνε καὶ ἐξοδεύονται τόσα καὶ πάνε κακὴν κακῶς. Ὅλοι μας θελομε νὰ κάμωμε προκομένα τὰ παιδιὰ μας καὶ τὰ στέλνομε στὸ σχολεῖο, μὰ φθάνει νὰν τὰ στέρνωμε, νὰ ξοδεύωμε καὶ ὁ δάσκαλος νὰ διδάσκη· τὰ στέρνομαι ὅχι γιὰ νὰ γινούνε ἄνθρωποι, νὰ μάθουνε νὰ ζοῦνε καλὰ καὶ γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους καὶ γιὰ τοὺς ἄλλους, παρὰ ἢ γιὰ νὰ γινούνε ἄεσκάτοι, ἢ γιὰ νὰ γινούνε γιατροί, ἢ γιὰ νὰ γινούνε μανιακάρτιδες χωρὶς νὰ μᾶς γνοιᾶζει νὰ γινούνε καλοὶ, ἢ κακοὶ, φθάνει νὰ λάβουνε δίπλωμα γιὰ νὰ λάβουνε ἐπάγγελμα καὶ ὄντες λάβουνε τὸ δίπλωμά τους νὰ βάνουνε οὐρανὸ καὶ γῆ ἄνω κάτω, ὡς ποῦ νὰ λάβουνε ἐπάγγελμα, γιὰ νὰ ζοῦνε ὠμορποντυμένοι, καλοφαγωμένοι καὶ μοσχομυρισμένοι ἀκούραστα. Γιὰτὶ ἐδῶ ὅποιος δὲ δουλεύει εἰς ἐμᾶς, δὲν ἔχει ἄλλο παρὰ τὸ ἐπάγγελμα καὶ λίγοι εἶναι ὅπου νὰ μποροῦνε νὰ ζοῦνε μὲ τὸ πρᾶγμα τους χωρὶς νὰ δουλεύουνε. Καὶ ἔτσι σὰ στραβοὶ καὶ φτωχαίνουμε καὶ κακομοιριαζόμαστε καὶ ἐπήραμε τὰ μαχαίρια νὰ μαχαιρωθοῦμε.

Ἡ ἀκαμασία εἶναι τὸ χειρότερο ἐλάττωμα καὶ ἡ πηγὴ κάθε ἐλαττωμάτου καὶ ἐμεῖς πολεμοῦμε πῶς νὰ μάθωμε, γιὰ νὰ ζοῦμε ἄργοι καὶ κακομοίριδες. Ὁ ἄνθρωπος ὅπου ἔχει δουλειὰ καὶ διασκεδάζει καὶ πλουταίνει καὶ εὐτυχᾶ καὶ ἀντὶ νὰ κἀνῃ κακὸ εἰς τοὺς ἄλλους τοὺς ὠφελεῖ καὶ μπορεῖ νὰ τοὺς ὠφελεῖ· ὁ ἀκαμάτης γεμίζει ἐλαττώματα καὶ γιὰ νὰ τὰ χορτάσῃ δὲν εἶναι γιὰ δαύτονε τίποτα ἱερὸ τίποτα τιμημένο καὶ κλέφτει καὶ ἐπιπορκεῖ καὶ ἐπιβουλεύεται καὶ τὰ πάθη του. ὡς ἂν τινὲς ἀλυσίδες, χονδραίνουνε καὶ τὸν ἐκαβαλικεύουνε ὅσον πηγαίνει χειρότερα. Ἄλλοι ἀπὸ ἐμᾶς δὲ δουλεύουνε καὶ τὸ τάγμα τους ὅσο πηγαίνει γίνεται μεγαλῆτερο. Ἐπεσε ἡ ἀρχοντιὰ καὶ ἐγινήκαμε, ἢ γυρεύουμε νὰ γινοῦμε ὅλοι ἀρχόντοι καὶ ἡ ἀρχοντιὰ δὲ στέκει εἰς ἐτίποτα ἄλλο παρὰ εἰς τὸ

νὰ ζοῦμε μὲ τὸ αἷμα καὶ τὸν ὕδρωτα τοῦ ἄλλονοῦ,
 χωρὶς νὰ μᾶς γνοιᾶζῃ οὔτε γιὰ τιμὴ, οὔτε γιὰ δόξα,
 οὔτε ἐδική μας οὔτε τοῦ ἄλλονοῦ. Κατηγοροῦμε τοὺς
 ἄρχοντες πῶς εἶναι ἀριστοκράταις, καὶ, ἐκεῖ ὅπου τοὺς
 κατηγοροῦμε, γυρεύουμε νὰ γινοῦμε ἐμεῖς ἄρχοντες ἡγουν
 ἀκαμάταις· γιὰτὶ ἄλλο δὲ θὰ ᾿πῃ ἄρχοντες παρὰ ἀ-
 καμάτης, φαῖς, διακονιάρης. Ἄλλη φορὰ ἡ γυναῖκες
 μας ἐζούνανε καλὰ, ἐδουλεύανε, ἐκυτάζανε τὸ σπᾶντι τους
 καὶ τὰ παιδία τους, καὶ τὸν ἄνδρα, ὅπου ὁ θεὸς καὶ οἱ
 γονιάδες τῆς τοὺς ἐδώκανε, τὸν ἀγαπούσανε, ὅποιος καὶ
 ἂν ἦτανε, (γιὰτὶ τέτοια ἦτανε ἡ τύχη τους) καὶ ἔτσι ἐζού-
 σανε καὶ ἐκείναις καὶ ἐμεῖς εὐτυχισμένα. Τώρα εἶναι μόδα
 ἡ ἀκαμασιὰ καὶ ὅσο νὰ ὠμορροπλύνουνε καὶ νὰ ὠμορ-
 φοστολίσουνε τὰ παιδία τους νὰν τὰ βγάλουνε σπάσο-
 με τὴν μπαγολίνα τους, τὸ καπελῖνο τοὺς, τὰ σκαρπίνια
 τους, τὸ χυλισμένο τους πουκάμισο καὶ τὰ χειρόκτιά
 τους νὰ στολιστοῦνε καὶ αὐταὶς σὰν παναγίαις νὰ κά-
 τσουνε εἰς τὸν κανηπὲ, περνᾷ ὅλη ἡ ἡμέρα, χωρὶς νὰ κά-
 νουνε τίποτα καὶ ἡ μαυροκακομοίραις πληρόνουνε ἀκριβὰ
 τὰ στραβομέρη τους, ὅλαις ζοῦνε δυστυχισμένα καὶ πολ-
 λὰς ἄτιμα. Ἐγινίκαμε ὅλοι μιλόρδοι· ἐλητμονήσαμε πῶς
 ὁ θεὸς μᾶς ἔδωκε χέρια καὶ νοῦ γιὰ νὰ δουλεύωμε καὶ
 νὰν ταῖς εὐχαριστοῦμε. Φωνάζουνε πῶς ὁ αἰῶνας μας εἶναι
 αἰῶνας πολιτισμοῦ, ἰσότητος, δικαιοσύνης, ἀδελφότητος
 καὶ ἐγὼ δὲ βλέπω παρὰ ροῦχα καὶ ψέμματα. Ὁ γο-
 νὴς ἀγωνίζεται ὅλη του τὴ ζωὴ, δὲν ἡσυχάζει στιγμὴ,
 κλέφτει, ἀδικᾷ, δὲν ἀφίνει τίποτα ὅπου νὰ μὴ τὸ μεταχει-
 ρισθῇ, κόβει ὅλαις τῆς ἀλυσίδαις τῆς συνείδησης του,
 πελεκᾷ κάθε αἴσθημα τῆς καρδίας του, γιὰ νὰ κάμῃ
 πλούτη νὰν τὰ ἀφήσῃ τοῦ παιδιοῦ του, ὡτὰν ἀποθάνει
 νὰ τὰ σκροπίσῃ μονοήμερης· μὰ δὲν τὸν ἐγνοιᾶζει γιὰ
 τὴν ἀνατροφή του, δὲ φροντίζει νὰ κάμῃ τὸ παιδί του
 ἄξιο νὰ πλουτήσῃ καὶ τὰ πλούτη νὰ ἔχουνε ρίζαις, παρὰ

ἔχοντες ὅλγαις τοὺς ταῖς ῥίζαις καὶ ὅλη τοὺς τὴν τροφήν, εἰς ἐμία στενὴ γλάστρα εἰς τὴ ζωὴ του, καθὼς ἀποθαίνει σπῆ ἡ γλάστρα, τὸ χῶμα σκληρῶ καὶ τὸ δένδρο μὲ μίας πέφτει, τσακίζεται καὶ ξεραίνεται. Δὲν ἔκαμε ἔτσι ὁ Φίλιππος ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας ὄντες ἐγεννήθη τὸ μονάρχιστο παιδί του ὁ Ἀλέξανδρος. Ἐγραψε εὐθύς εἰς τὸν Ἀριστοτέλη τὸν πλέα προκομμένον ἄνθρωπο τοῦ κόσμου (γιατὶ τὰ ἥξερε ὅλα) καὶ τοῦ λέει εὐχαριστῶ τὸ θεὸ ὑποῦ μου ἔδωκε παιδί ἀρσενικόν, μὰ τὸν εὐχαριστῶ περισσότερο, γιατί μου τὸ ἔδωκε εἰς ἕναν καιρὸ ὁποῦ ζῆς ἐσὺ νὰ μου τὸ ἀναθρέψης· δική σου εἶναι ὅλη ἡ βασιλεία μου· ἀπὸ ὅθω καὶ ὁμπρὸς σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας. Ἐγὼ δὲν εἶχα δασκάλους καὶ ἐκ κακόμεθα καὶ μὲ ὀρίζουνε τὰ πάθη μου, καὶ ὅλη μου ἡ δόξα καὶ ὅλη μου ἡ ἀξία εἶναι χαμηλὴ καὶ ἄσχημῃ, γιατί δὲν μπορῶ νὰ ὀρίσω τὰ πάθη μου. Μὰ ἐσὺ θὰ κάμης τὸ παιδί μου νὰ ἀποκτήσῃ ὅλαις ταῖς ἀρεταῖς μου χωρὶς τὰ ἐλαττώματά μου καὶ ἡ βασιλεία, ὁποῦ ἐγὼ ἐφύτευσα, νὰ μεγαλώσῃ καὶ καὶ νὰ ἀπλώσῃ καὶ μὲ τὸν ἴσκιό της νὰ σκεπάσῃ τὸν κόσμον». Ὁ Ἀριστοτέλης ἐκατάλαβε μὲ ποῖον ἄνθρωπο εἶχε νὰ κάμῃ, ἐγνώριζε τὴ θέσιν τοῦ κόσμου καὶ εἶδε τί περιμένει ὁ κόσμος ἀπὸ ἕναν ἄξιο καὶ καλὸ βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας· ἐπῆγε εἰς τὴν αἰτλή τοῦ Φιλίππου καὶ ἀνάθρεψε τὸν Ἀλέξανδρον καὶ ποῖος ἦταν ὁ Ἀλέξανδρος ὅλοι γνωρίζετε, εἰς τὸν πότμο κἀνείς δὲν τοῦ ἐμνοίχσε. Μὰ ἐμεῖς δούλος καὶ δάσκαλος τὸ ἴδιο καὶ μὲ δίκχιο· γιατί καὶ οἱ δασκάλοι μας δὲ θέλουνε νὰ ᾔναι καλῆτεροι ἀπὸ τοὺς δούλους μας· ἀπὸ ὅας εἶναι καὶ οἱ δασκάλοι μας.

Ἡ γυναῖκες μας ἄφ' ὄντες γεννηθοῦνε τὰ μαθήματα ὁποῦ μαθαίνουνε εἶναι πῶς νὰ στολίζωνται καὶ νὰ ζοῦνε ἀκαμάτραις, γιὰ νὰ ἀφανίσουνε τὸ σπήτι τοῦ πατέρα τους καὶ νὰ μάθοῦνε ἐκεῖνο τοῦ ἀνδρός τους νὰν τὸ βουλιάζουνε.

Ἄντὶς νὰ μαθαίνουνε νὰ πλέκουνε, νὰ μαγειρεύουνε, νὰ κλόθουνε, νὰ φαίνουνε, νὰ σαρόνουνε ὅπου εἶναι αἱ δουλιαὶς τῶν γυναικῶν, ὅπου ἐμαθαίνανε καὶ ἡ μανάδες τους, γιατί ἡμᾶστε ὅλοι φτωχοὶ, μαθαίνουνε νὰ στολίζονται ὅσῳ παναγίαις, νὰ κάνουνε πλουμίδια, νὰ χορεύουνε, νὰ τραγουδοῦνε ὅσῳ ταῖς γυναῖκες ταῖς δημόσιαις καὶ νὰ λένε τοῦ ἀνδρὸς μοναχὰ φέρε. Καὶ ποῦ ἀνάθεμα νὰ βαστάξουνε ὑποστατικὰ ἀμπέλια; ὅλος ὁ κόσμος δὲν ταῖς φθάνει νὰ στολιστοῦνε καὶ νὰ χορτάσουνε. Μαθαίνουνε γράμματα γιὰ νὰ γράφουνε τοῦν ἀγαπητικῶν τους, μὰ ὅχι γιὰ νὰ μαθαίνουνε πῶς ἀπὸ τῇ μάνα φτιάνωνται τὰ παιδιὰ καὶ εἰς τὰ παιδιὰ στέκει ἡ εὐτυχία τῶν γονιῶν. Μαθαίνουνε γιὰ νὰ μαθαίνουνε τὰ παιδιὰ καὶ ταῖς θυγατέρας τους νὰ ζοῦνε ὡσῶν καὶ ὁ αὐταὶς καὶ ὅχι νὰ ζοῦνε τίμια μὲ τὸν κόπο τους καὶ ὁποῖος δὲν ἔχει ἢ δὲν μπορεῖ νὰ ζῇ μὲ τὸν κόπον του δὲν μπορεῖ νὰ ζῇ ἐλεύθερος καὶ τιμημένα. Ἄντὶς νὰ δουλεύουνε νὰ ᾖναι ὕγειαὶ καὶ ῥοδοκόκκιναις νὰ λάμπου.αι, κάθωνται στὸν καναπὲ νὰ καμαρωθοῦναι καὶ, ἢ εἶναι χτηκισμένα, ἢ βάνουνε φκιασίδι καὶ τοὺς σαπίζουνε τὰ δόντια καὶ ζαρώνουνε καὶ γίνονται τόσαις πανούκλαις. Ἄντὶς νὰ διαλέγουνε ἄνδρα, διαλέγουνε ἀγαπητικὸ, καὶ χαίρονται ὄντες ἔπρεπε νὰ δουλεύουνε καὶ κλαῖνε ὄντες, ἔπρεπε νὰ νὰ χαίρωνται. ἔπειτα παραπονοῦνται πῶς δὲν πανδρεύονται, πῶς ὄντες θὰ πανδρευθῇ κανεὶς κυτᾶζει τὴν προίκα καὶ ὅχι τὴν γυναῖκα. θέλεις κυρὰ τὸν κόσμον ὅλο; φέρε νὰ τὸν ἀγοράσωμε· δὲν ἔχεις; ἄμε νὰ βρῇς. Ὅχι γυναῖκα μου, ἐγὼ τὴν ἄγκιρα καὶ τὸ ἀξινάρι, μὰ καὶ σὺ τὸ βελόνι καὶ τὸ σάρωμα, θὰ μοῦ συγυρίσης τὸ σπήτι, θὰ μοῦ πλέξης τὴ σκούφια μου καὶ θὰ μοῦ ράψης τὸ βρακί μου· ἐτοῦτο τὸ καταλαβαίνω. Μὰ ἐσὺ μεταξωτὰ, καπελῖνα, διαμαντικὰ, παναγία καὶ ἐγὼ μὲ σκούφια φυτιλένια, δὲν τὸ καταλαβαίνω, δὲν τεριάζει καὶ γιὰ νὰ τεργιάζῃ τὸ καπελῖνο

θὰ γυρέψῃ τὸ καπέλο. Ὄχι, γυναῖκά μου, αὐτὴ τὴ φιλοσοφία ἐγὼ δὲν τὴ καταλαβαίνω, δὲ μοῦ χωρεῖ ἄς τὴν καταλάβῃ ὅποιος θέλει, μὰ ἐγὼ δὲν τὴν καταλαβαίνω. Ἐγὼ γυναῖκα μου γιὰ σὲ καὶ σὺ γιὰ μέ, καὶ οἱ δύο μας γιὰ τὰ παιδιά μας καὶ τὰ παιδιά μας γιὰ μᾶς, ὅλοι γιὰ ὅλους· ὄχι ἓνας γιὰ ὅλους καὶ οἱ ἐπίλοιποι γιὰ κανέναν. Αὐτὴ ἦταν ἡ πολιτικὴ ὁποῦ ἐβάσταξα πάντα μου καὶ πρέπει πρῶτα κανεῖς νὰ γνωρίζῃ νὰ κυβερνήσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ σπῆτι του καὶ ὕστερα τοὺς ἄλλους καὶ ὅποιος δὲν γνωρίζει νὰ κυβερνήσῃ τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ σπῆτι του δὲν τὸν ἤθελα οὔτε γιὰ τὰ πρόβατά μου· ἔτσι ἐζήσαμε καλὰ.

Πηγαίνω συχνὰ εἰς τοῦ κουμπάρου μου τοῦ Σιὸρ κόντε... καὶ βλέπω τὰ παιδιά του, ὥσαν Ἀγγέλους· κυτᾶζω τὰ φιγουρίνια εἰς τοὺς ῥαφτάδαις καὶ βλέπω καὶ αὐτοὺς καὶ δὲν ἠξέρω ποῖο ἀπὸ τὰ δύο, τὰ φιγουρίνια ἐζωγραφιστίκανε ἀπὸ δαύτους, ἢ αὐτοὶ ἐβαλθήκανε εἰς τὴν τάξη τοῦ φιγουρινιῶνος. Ὁ ἓνας μοῦ λέει εἶναι γιατρὸς (μὰ χωρὶς ἄρρωστους), ὁ ἄλλος ἀβουκάτος χωρὶς κλιέντιδες ὁ ἓνας παίζει τὴν κιθάρα καὶ ὁ ἄλλος τὸ φλαοῦτο· ἔχει καὶ δύο τρεῖς ἄλλους καὶ τρέχουνε σπάσω. Ἐπῆγὰ προχθὲς καὶ βλέπω τὴν ἀρχοντοπούλα του καὶ εἶχε μία πόρτα εἰς τὰ γόνατά της καὶ ἓναν πέρονα καὶ ἔκανε πλουμίδια ἀπάνω εἰς ἐρίαν καναβάτσα. Τὴν ἐρώτησα, ἀρχοντοπούλα μου αὐτὰ τί τὰ θέλεις; Μὴν τὰ θέλεις γιὰ νὰ στολίσῃς μὲ δαῦτα τὸν ἐπιτάφιο· μὰ ἐμεῖς ἀπὸ αὐτὰ δὲ βάνομε εἰς τοὺς ἐπιτάφιους, ἢ μὴ λάχῃ καὶ θέλετε νὰ μοντερνίσετε καὶ τοὺς ἐπιτάφιους; Εἰγέλας ὁποῦ τῆς τὰ ἔλεγα καὶ ἐγὼ ὅ,τι πῶς δὲν ἔκλαια. Μοῦ εἶπε ἔπειτα πῶς κάνουνε παντόφολαις καὶ προσκεφάλια καὶ λιχνοστάταις, γιὰ νὰ στολίζουνε τὸ σπῆτι· γιατί καὶ εἰς τὸ Παρίσι ἔτσι κάνουνε. Ὑστερα ἐπῆγε εἰς ἓνα μεγάλο τραπέζι· δὲν ἦτανε τραπέζι, γιατί ἦτανε μακρουλὸ, ψυλὸ, εἶχε

τρία πόδια, ἀναθεμάτο, δὲν ἤξέρω τί ἦτανε· δὲν ἠθέλησα νὰ μάθω ποτέ μου. Ἐπῆγε καὶ ἓνας ἀπὸ ἐκείνους ὁποῦ βλέπω ζωγραφισμένους εἰς τοὺς ῥαφτάδες. Ἀνοίξανε τὸ τραπέζι καὶ εἶδα καὶ ἄτπρα καὶ μαῦρα κόκκαλα· ἔπειτα ἀνοίξανε ἓνα μεγάλο βιβλίο, ὡς ἂν ἓν πεντηκοστάρι, ἐκάτσανε ὁ ἓνας σιμὰ εἰς τὸν ἄλλον· ὅσων νὰ ἦτανε ἄνδρες καὶ γυναῖκες, ὅσων τῇ νύρῃ μὲ τὸ γαμπρὸ ὄντες πάνε νὰ τοὺς χαιρετήσουνε· ἐκυτάζανε τὸ βιβλίο, ἐκτυπούσανε τὰ κόκκαλα καὶ ἐκάνανε μουσικὴν, καὶ ἐκεῖ ὁποῦ ἐκτυπούσανε τὰ κόκκαλα ἐβγάνανε κάτι φωναὶς ὁποῦ ἐκουραίνανε Πατριάρχην· ἐκάνανε, ὡς ἂν ὁποῦ κάνουνε ἡ θεατρίναις ἡ γυναῖκες, ἡ δημόσιαις εἰς τὴ Μαρσίλια καὶ εἰς τὴν Ἀνάπολη, καὶ ἔκανα τὸ σταυρό μου. Ἐγύρισα τότε εἰς τὸ Σιὸρ Κόντε καὶ τοῦ λέω, Σιὸρ Κόντε τὴν ἀρχοντοπούλα σου θεατρίνα θὰ τὴν ἐκάμης; τί δαιμονικά πράματα αὐτά.— Ὁ Σιὸρ Κόντες ἐχαμογέλασε καὶ μοῦ λέει, αἱ κουμπάρε μου, ἐλόγου σου εἶται μαθημένος εἰς τὰ παλαιϊκὰ, μὰ ὁ κόσμος τώρα ἐξευγενίζεται. Ἄλλη φορὰ ὁ πολιτισμὸς ἦτανε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἐσκόρπισα εἰς τὰ ἄλλα μέρη· μὰ τώρα ὁ πολιτισμὸς εἶναι εἰς τὴν Εὐρώπην· ἔμεῖς ἐξ αἰτίας τῆς δουλείας καὶ τῆς ἀμάθειας, ὁποῦ ἐβασίλευε εἰς τὰ μέρη μας, ἐγινήκαμε βάρβαροι καὶ πρέπει νὰ μιμούμαστε τοὺς καλλήτερούς μας. Ἡ καλὴ ἀνχτροπὴ εἰς ἑμῖα γυναῖκα εἶναι νὰ καταταίῃ εὐχάριστῃ τὴ ζωὴν εἰς τὸν ἄνδρα τῆς· δὲν εἶναι καλὸ νὰ στοχαζόμαστε τὴν γυναῖκα, ὡς ἂν δουλεύειρα μας. — Μὰ ἐδῶ δὲν τὸν ἄφησα νὰ πάῃ ὀμπρὸς, τοῦ ἔκοψα τὴν ὁμιλίαν του. — Μιὰ στιγμὴ Σιὸρ Κόντε μου, τοῦ εἶπα, ὄντες ἔμεῖς εἴμαστε δούκιδαις· μὰ ὄντες ἡμᾶστε φτωχοὶ καὶ εἴμαστε ὅλοι καὶ ἂν δὲ δουλέψουμε καὶ ἂν δὲν οἰκονομήσωμε ψωφοῦμε, ἡ γυναῖκες μας θὰ κάνουνε τὴ δουλείαν τοῦ σπητιοῦ μας. — Μὰ δὲ μοῦ ἀποκρίθηκε, παρὰ ἤσεμε μὰ ζήσης κουμ-

πάρε, μοῦ εἶπε, μὴ μοῦ κόβῃς τὴν ὁμιλίαν μου. Τὸν ἄφησε
γιατὶ νὰ ἰδῶ τί θὰ πῇ, καὶ ἀκολούθησε. — Δὲν εἶναι δίκαιο
νὰ στοχαζόμαστε ταῖς γυναῖκές μας, ὡσὰν δουλεύτρις
μας, παρὰ ὡσὰν σύντροφο, ὅπου μᾶς τὸν ἔδωκε ὁ θεὸς
νὰ μᾶς παρηγορεῖ καὶ νὰ μας ἀλαφραίνει ἀπὸ τὰ πολύλο-
γα βύσανα ὅπου ὁ ἄνθρωπος ἀφ' ὄντες γεννηθῇ θὰ ὑπο-
φέρει εἰς τὸν κόσμον. Δὲν εἶναι δίκαιο, καθὼς ἐκάνανε
ἄλλη φορά ἡ Πέρσαις καὶ τώρα οἱ Τοῦρκοι, (ἀγένητα καὶ
τώρα πάει νὰ χαθῇ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ) νὰ ταῖς κλειοῦμε, παρὰ
νὰ τοὺς δίνωμαι καλὴ ἀνατροφή, καὶ αὕτη νὰ ταῖς ὁ-
δηγᾷ, τοὺς δίνουμε εἰς τὰ χέρια τοὺς τὴν τύχη τοὺς
καὶ ἐκεῖναις ἔχουνε νὰ πληρόνουνε, γιὰ τὰ σφάλματα ὅ-
που ἠθέλανε κάμει. — Μὰ δὲν ἐμπόρεσα καὶ ἐδῶ νὰ τὸν
ἀφήσω νὰ πάῃ ὀμπρὸς καὶ τοῦ εἶπα, ὅχι Σιὸρ Κόντε μου
πληρόνουνε καὶ ἐκεῖνοι, ὅπου ταῖς ἔχουνε καὶ γιὰ τοῦτο
πριχοῦ ἀπορασισθῇ καλὴ ἀνατροφή εἰς ἐμᾶς ποῖα εἶναι,
δὲν εἶναι δίκαιο νὰ ταῖς ἀφίνωμε ὅπως θέλουνε· ἡ γυναῖ-
κα δὲν ἔχει μυαλὸ καὶ ἔτσι τὴν ἀφήσῃς ἐλεύθερη τὴν,
ἔχασες. — Μὰ καὶ ἐδῶ δὲ μοῦ ἀποκρίθηκε παρὰ ἐτράβιξε
ὀμπρὸς τὴν ὁμιλίαν του· καὶ ὁ διδάσκαλος μὲ τὴν ἀρχον-
τοπούλα, ἐγελοῦσανε, ἀκούοντας αὐτὴν τὴν ὁμιλίαν· γιὰτ
εἵχανε ἀφήσει τὸ τραγούδι. — Ἐμεῖς ἔχομε ἀκολούθησε ὁ
Σιὸρ Κόντες, τὰ φῶτα ὅλων τῶν περασμένων αἰώνων
καὶ εἰς ἐκεῖνα προσθέτομε καὶ τὰ ἐδικὰ μας καὶ ἔχομε
καὶ μία θρησκείαν φιλάνθρωπην καὶ ἔτσι οἱ προκομένοι τῆς
φωτισμένης Εὐρώπης καὶ πολλαὶς κυράδες ἐγράψανε πολ-
λὰ καὶ ἡ ἀνατροφή ἐτελειοποιήθηκε. Ὁ ἄνθρωπος ἔχει ψυ-
χὴ καὶ σῶμα καὶ ἔτσι ἡ καλὴ ἀνατροφή πρέπει νὰ ἔχη
σκοπὸν καὶ τὰ δύο. Ἡ γυναῖκα πρέπει νὰ μαθαίνει νὰ ράπτῃ
νὰ πλέκῃ καὶ νὰ κεντᾷ, μὰ πρέπει νὰ μαθαίνει καὶ γράμ-
ματα, γιὰ νὰ μορφόνῃ τὸ νοῦ της καὶ νὰ γνωρίζῃ νὰ ἀ-
νατρέφῃ τὰ παιδιὰ της· καὶ τώρα ἐφευρέθηκα μία νέα
μέθοδος νὰ εὐκολύνουνε τὴν ἀνατροφή ἢ μυθιστορίαις, καὶ

εἶναι τυφλὸς ὅποιος δὲ βλέπει πῶς ἡ μυθιστορία μορ-
φόνονε τὴν καρδίαν καὶ φωτίζουνε τὸν ἄνθρωπον εἰς ἐπολλὰ
πράγματα· γιατίι ἀλλέως ἐγραφόντανε μία φορά ἡ μυ-
θιστορία καὶ ἀλλέως τώρα. Πρέπει νὰ μαθαίνῃ νὰ χο-
ρεύῃ γιὰ νὰ λαβαίνει τὸ κορμὶ τῆς ἐλευθερίας, νὰ ἔχῃ χάριν
εἰς τὰ φερσίματά της, γιὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τὸν ἄνδρα τῆς
καὶ γιὰ νὰ κατασταίνει τὴν συνναστροφὴν εὐχάριστον καὶ
ἔπειτα συντείνει εἰς τὴν ὑγείαν τὸ πρῶτον καλὸ ὅπου πρέ-
πει νὰ κυτᾷ εἰς τὸν κόσμον καθέναν μας. Καὶ γιὰ τὴν
τάξιν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ χοροῦ, ἀγκαλὰ καὶ ὅσοι σᾶς ἀρέσουνε
τά πηλκιῖκά τοὺς κατηγορεῖται εἶναι εὐγενικώτατοι· γιατίι
τὴν ἀρχὴν τοὺς τὴν ἔχουνε εἰς τὴν παλαιὰ καβαλαρία, ὅπου
ἦταν ὅλη τιμὴ καὶ εὐγένεια, καὶ καθὼς τὰ ἦθῃ τῆς πα-
λαιᾶς καβαλαρίας ἦταν εὐγενικά, ἔτσι καὶ αὕτῃ καὶ ὅλη
ἡ λεγόμενη Εὐρωπαϊκὴ συμπεριφορὰ εἶναι ὅλη τιμὴ καὶ
εὐγένεια. Πρέπει νὰ μαθαίνῃ νὰ τραγουδῇ, γιατίι ἂν ὁ
θεὸς μᾶς ἔδωκε τὴν φωνὴν νὰ ὁμιλοῦμε, μᾶς ἔδωκε καὶ
τὴν ψαλμωδίαν νὰ τὸν ὑμνοῦμε καὶ νὰ εὐχαριστοῦμασθε
καὶ τότε, ἡ φωνὴ λαβαίνει τόνον, ὁ ἄνθρωπος φυσικὰ τρα-
γουδεῖ, ὅταν ἀρχίζῃ νὰ ἀνθίζῃ ἡ καρδίαν του· Θὰ μοῦ πῇ
ἡ ἀνατροφὴ θὰ εἶναι κατὰ τὴν κατάρτησιν τοῦ καθενός· —
Αὐτὸ πρῶτον, πρῶτον, Σιδὸρ Κόντε μου τοῦ εἶπα τότες,
πῶς ὅλοι ὅλοι ἐγενήκαμε κόντιδες καὶ θέλομε ταῖς θυ-
γατέρας μας κοντέσσαις, χωρὶς νὰ καταλαβαίνωμε, πῶς
ἡ κοντέσσα πρέπει νὰ φέρνῃ μαζὴ τῆς καὶ κοντέα· ἔπειτα
ὅσο γιὰ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς χοροὺς ἐγὼ, χωρὶς νὰ μὲ γνοι-
άζῃ ποῖο εἶναι ἡ ἀρχὴν τοὺς καὶ ποῖο τὸ τέλος τοὺς,
στοχάζομαι πῶς εἶναι πράγματα ἄτιμα καὶ σκανδαλώδη.
Ἐγὼ ἐγύρισαν ὅλον τὸν κόσμον καὶ μάρτυρα βάνω τὸ θεὸν,
πῶς δὲν ἐγνώρισαν ἄλλη γυναῖκα ἀπὸ τὴν γυναῖκα μου
καὶ πάλαι καθὼς τοὺς βλέπω καὶ πηδοῦνε καὶ χεροπιά-
νονται σκανδαλίζωμαι, μήτε νὰ ἴτον ἀδελφία καὶ αὐτοὶ
ὅπου τὰ πηθῇ τοὺς ἔχουνε θεὸν. Αὐτοὶ οἱ χοροὶ ἡμπο-

ρεις νὰ ἦταν καλοὶ, ὄντες οἱ ἄνθρωποι εἶχαν ἠθικὴ καὶ μεγάλη εὐκολία εἰς τὴν συναναστροφὴ καὶ συνήθειαν· μὰ νὰ λείπη ἡ ἠθικὴ καὶ τοῦτα, ἐπροκόψαμε Σιὸρ Κόντε μου, μὰ τὸ θεὸ ἐπροκόψαμε. — Συνήθεια εἶναι ὅλα μου ἀποκρίθηκε κουμπάρε μου· ἐλόγου σου εἶσαι ἀσυνήθιστος καὶ σοῦ φαίνεται ἔτσι, μὰ δὲν εἶναι καθὼς τὰ στοχάζεσχι. Μὰ ἔρχομαι εἰς ἐκεῖνο ὅπου σοῦ ἔλεγα, πῶς ἡ ἀνατροφή πρέπει νὰ ἦναι κατὰ τὴν κατάστασιν τοῦ κάθε ἐνός· μὰ ὁ κόσμος τώρα ἐξευγενίζεται, ἡ χριστιανικὴ ἰσότης ἔκαμε νὰ λείψη ἡ δουλεία, ὅπου ἐβατίλεψε εἰς τὸν μέσον αἰῶνα· ἡ ἀρχοντιαὶς ἐσκουριάνανε καὶ ἀρχίζουνε νὰ μὴ θέλῃ κανεὶς νὰ λέγεται ἀρχοντας· ἡ θυγατέρα τοῦ τεχνίτη καὶ τοῦ γεωργοῦ ντύνεται, καθὼς καὶ τοῦ λεγόμενου ἀρχοντα καὶ ἀγαπᾶται καὶ τιμᾶται, ὅσο ἡ κάθε ἀρχοντοπούλα καὶ ὁ ἀρχοντας δίνει μὲ εὐχαρίστησιν τῇ θυγατέρᾳ τοῦ τοῦ τεχνίτη, ὄντες εἶναι ἄξιος καὶ τίμιος, καὶ τὸ ἀρχοντόπουλο πέρνει τῇ θυγατέρᾳ τοῦ παρακατινοῦ, ὄντες τὴν ἰδὴ μὲ καλὴ ἀνατροφή. — Μὰ αἰ! Κόντε μου, Κόντε μου, τοῦ εἶπα πάλιν, κακὰ ν' τὰ φέρματα· ἓνας πέρνει μία, γιὰ νὰ τὴν ἐχτηκιάσῃ, καὶ γιὰ ἐκείνην τὴν μία ἔκανε ἑκατὸ εἰς τ' ἀνάθεμα. Πόσο μάς ἐσύμφερε καλήτερα, Σιὸρ Κόντε μου, ὅλους νὰ λείπη αὐτὴ ἡ λεγομένη καλὴ ἀνατροφή, ὅπου, δὲν ἤξερω πῶς, μάς ἐκουβαλήσετε. — Εἰς αὐτὸ ἔχεις κάποιον δίκαιον, μου ἀποκρίθη, κουμπάρε μου, μὰ ὁ κόσμος ἀγάλλει ἀγάλλει προχωρεῖ· τὰ πηδήματα τὰ κάνει· τὸ νερὸ ὄντες γκρεμίζεται ἀπὸ κανένα βουνό. Μὰ ἐτοῦτο θὰ σοῦ πῶ ἀκόμη· ἤθελες μου εἰπῆς γιὰ ταῖς μόδες· εἶναι ἀληθινὰ ἔξοδο· μὰ πῶς ἤθελες πάλιν νὰ ντύνωνται ἡ γυναῖκες μας, μασκαράδες, ὡς ἂν ὅπου ἐντυώντανε ἄλλη φορὰ; Ἡ μόδαις εἶναι ἓνα μέσο μὲ τὸ φόρεμα νὰ συγχωνευτοῦνε καὶ τὰ ἥθη τῶν λαῶν καὶ ἐσκορπίσανε εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ εἰς ὅλην τὴν ἀνατολήν, ὅπου σοῦ φαίνεται καθ' αὐτὸ εὐρισκόμενος εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη πῶς εἶσαι μέσα εἰς τὴν Εὐρώπην. Μέσα

εἰς τὴν Ἀθήνα μάλιστα κάθε σπῆτι ἔχει καὶ τὸ πιάνο τοῦ, ἡ γυναῖκαις φαίνονται ὡσὰν ἄγγελοι· γιατί τὸ φυσικὰ ἔξυπνο Ἑλληνικὸ πνεῦμα τὸ ἐστόλισεν ἡ Εὐρωπαϊκὴ ἀνατροφή καὶ τὸ κορμὶ τὸ ἐλεύθερο ἡ μετρημένη εὐγενικὴ ἐνδυμασία καὶ βλέπεις μίαν πρόοδο, ὅπου καθαυτὸ σαστίζει ὁ ἄνθρωπος, πῶς, εἰς ἐτόσο λίγον καιρὸ, μέσα εἰς τοὺς πολέμους καὶ ταῖς ταραχαῖς, ἔκαμε τόσην πρόοδο. Εκεῖ εἶναι καὶ τὰ σχολεῖα ὅπου θὰ φωτίσουνε καὶ θὰ ἐλευθερώσουνε τὸ ἔθνος μας· καὶ μάλιστα σὲ ἐσυμβούλευα καὶ τὴν ἀφεντιά σου, ὅπου ἔχεις τὸν τρόπο, νὰ στείλῃς κανένα σου ἐγκόνη νὰ φωτισθῇ, μάλιστα τὴν ἐγκονή σου τὴν κυρά Νικολέτα, ὅπου εἶναι ἔτσι ἔξυπνη καὶ τακτικὴ καὶ ὅπου δὲ φαίνεται καθαυτὸ, πῶς εἶναι εἰς τὸ χωριὸ ἀναθραμμένη. — Φθάνει τότες, τοῦ εἶπα, Σιὸρ Κόντε μου, καὶ ὅσο γιὰ τὰ ἐγκόνια μου ἔχω τὴν ἔγνοια τους καὶ ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ κρίνω γιὰ σχολεῖα καὶ γιὰ προκοπὴ καὶ, ὄντες εἰς τὴν Ἀθήνα δὲν εὐρίσκονται, δὲν ἔχει σχολεῖα ἀκόμη τὸ ἔθνος μας· μὰ γιατί Σιὸρ Κόντε μου νὰ μὴ διορθόνετε τὰ σχολεῖά μας παρὰ πρέπει τὰ παιδιὰ μας γιὰ τὸ α, β. νὰ τρέχουνε εἰς τὴν Ἀθήνα. Ἀπὸ τὸ θεὸ νὰ τὸ βρῆτε καὶ οἱ Ἰγγλέζοι καὶ σεῖς οἱ ἄρχοντες Σιὸρ Κόντε μου, ὅπου δὲ γνοιάζεστε, νὰ διορθώσετε τὰ σχολεῖα μας. Καὶ γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἂν τὴν ἀγαπῶ, ἢ ὄχι ἐπολέμησα πέντε χρόνους εἰς τὴν ἐπανάστασή της, ἔχω ἔξη πληγαῖς καὶ εἰς τοῦ Λάλα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἔπεσε ἓνας μου ἀδελφὸς καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἓνας μου πρῶτος ἐξάδελφος· αὐτὴ εἶναι ἡ ἐλπίδα μας καὶ ἄλλο δὲν παρακαλῶ τὸ θεὸ, ἀγκαλὰ καὶ τώρα πλέα εἶναι ἄσπρα τὰ γένια μου, παρὰ νὰ ἀποθάνω πολεμῶντας γιὰ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἔθνους μας· μὰ καθὼς ἐκατάλαβα εἶναι καὶ ἐκεῖ, Σιὸρ Κόντε μου, μία πουτρίδα· καὶ γιὰ ταῖς μόδαις καὶ τὰ ἄλλα ὅπου μοῦ ἔλεγες, γνωρίζω καλῆτερά σου τὴν Ἑλλάδα· καὶ ἐκεῖ καθὼς κ' ἐδῶ· καὶ ἐκεῖνοι θέλουνε νὰ γίνουνε κόντιδες καὶ ἡ γυναῖκες τους κοντέσσαις καὶ, ἐξο-

δεύοντας τὸ λίγο τοῖς ἔχει εἰς τὰ λούσα, πολεμοῦνε καὶ μαχαιρόνονται, ποῖος νὰ γενῇ ὑπουργός, ποῖος βουλευτής, ποῖος τελώνης, ἢ ταμίας, ἢ φόροσυνάχτης, γιὰ νὰ ἀρπάξουνε· καὶ τὸ ἔθνος τὸ ἄτυχο σύρνεται, ὡσὰν τὸ σκουλήκι· ὁποῦ ἀκοῦς, Σιὸρ Κόντε μου, πολλὰ κεράσια βάσταε μικρά καλάθια. — Καὶ ἐδῶ ἔπαυσε ἡ ὁμιλία μας· γιὰτὶ ἐμβήκανε οἱ δύο Σιὸρ Δοτόροι, ὁ ἓνας μὲ τὴν κιθάρα του καὶ ὁ ἄλλος μὲ τὸ φλαοῦτό του νὰ κάμουνε κονκέρτο. Ἐκατσα καὶ τοὺς ἄκουσα, ὅσο 'ποῦ ἐφύγανε. Ὁ δάσκαλος ἐπῆρε τὴν ἀρχοντοπούλα νὰ πάνε σπῆσο. Καὶ ὄντες ἐμείναμε μονάχοι οἱ δύο μας, εἶπα τοῦ Σιὸρ Κόντε, Σιὸρ Κόντε, εἶμαι χωριάτης, μὰ μὲ γνωρίζεις καὶ γνωρίζεις πῶς σὲ ἀγαπῶ, γιὰτὶ τὸ σπῆτί σου ἐστάθη πάντα ἀγαπημένο μὲ τὸ ἐδικόμας, καὶ ἂν ἐπιθυμῶ νὰ ἀκούω εὐτυχισμένους ὅλους τοὺς πατριώταις μας, ἀγαπῶ περισσότερο νὰ βλέπω εὐτυχισμένο τὴν εὐγενεῖά σου. Δὲ σοῦ μιλῶ γιὰ τὰς ιδίαις σου, γιὰτὶ ιδιότης καὶ ἔπειτα εἰς ὅλα κατὰ τὸ κορμὶ καὶ τὸ φόρεμα καὶ τὸ μυαλό σου, Σιὸρ Κόντε μου, καθὼς ἐκατάλαβα, εἶναι μία πουτρίδα. Σοῦ μιλῶ γιὰ τὸ σπῆτί σου. Βλέπω Σιὸρ Κόντε μου, πῶς βρίσκεσαι εἰς ἓνα μέγαλο βυθὸ καὶ δὲν τὸ καταλαβαίνεις. Τὸ σπῆτί σου εἶναι ναυοφράγιο καὶ σὺ κοιμᾶσαι καὶ ὀνειρεύεσαι καὶ τὰ ὄνειρά σου σοῦ φαίνονται πῶς εἶναι ἀλήθειαις. Καμαρόνεσαι εἰς τοὺς δοτόρους σου καὶ τὴν καλὴ ἀνατροφή τῆς ἀρχοντοπούλας σου, μὰ ὁ ἓνας εἶναι γιατρὸς χωρὶς ἀρρώστους, ὁ ἄλλος ἀβοκάτος χωρὶς κλιέντιδαις καὶ καθὼς ἐμάθανε, ὅπου καὶ ἂν πάνε δὲν εἶναι ἄξιοι νὰ ζήσουνε καὶ ἡ ἀρχοντοπούλα σου τὴν ἀναθρέφεις γιὰ κοντέσσα καὶ ἡ κοντέσσα πρέπει νὰ φέρνῃ μαζὺ τῆς καὶ κοντέα. Τὰ ἄλλα σου παιδιὰ τρέχουνε σπάσο καὶ εἶναι γεμάτα ἀνάγκαις καὶ δὲ σοῦ ἀφίνουνε κουτάλι, γιὰ νὰ παίξουνε τὴν πασέτα, καὶ τρώεσαι μοναχὰ μὲ τοὺς δούλους σου, πῶς σὲ κλέπτουνε· τὸ σπῆτί σου Σιὸρ Κόντε μου πάῃ νὰ βουλιάξῃ. Ἄλλη φόρᾳ ἦτανε ἀπὸ τὰ πρῶτα

τοῦ τόπου μας· δὲν ἀγόραζε ψωμί καὶ λάδι καὶ κρασί ἐ-
 πουλοῦσε· οἱ ἄνθρωποι δὲν ἀπολείπανε νὰ κουβαλοῦνε τὸ
 κάθε καλὸ. Μὰ τώρα χρωστᾶς εἰς τὸ Μπάγκο, χρωστᾶς
 ἐκεῖνοῦ, χρωστᾶς ἐκεῖνοῦ, χρωστᾶς ὅλου τοῦ κόσμου,
 τὸ δικό μου δὲν σοῦ τὸ μελετῶ οὔτε, τετρακόσια
 καὶ πεντακόσια τάλαρα δὲν εἶναι οὔτε νὰ μελετιῶνται
 καὶ τὰ διάφορα σοῦ τρῶνε ὅλα τὰ εἰσοδήματα καὶ τὰ
 χρέη αὐξάνουνε καὶ δὲν μπορείς νὰ προβάλης στὸ δρό-
 μο, χωρὶς νὰ σὲ πλακώσῃ ὁ πραγματευτὴς ὁ τσαγκάρης,
 ὁ ῥάφτης, ἡ μοδίστα· τὰ ἀγοράζεις ὅλα καὶ ἂν κένενας
 σὲ σημόνει, σὲ σημόνει γιὰ τὴν ἀγάπη ὅποῦ εἶχε παλαιὰ
 εἰς τὸ σπῆτι σου, ἢ νὰ σοῦ φάῃ· ἐγὼ δὲν καταλαβαίνω
 πῶς μπορείς καὶ κοιμᾶσαι· εἶσαι, ὡς καθὼς ποῦ εἶπα, εἰς
 ἓνα μεγάλον βυθόν, τὸ σπῆτι σου εἶναι ναουφράγιο, καὶ ἂν
 ἀφήσῃς νὰ πηγαίνει, ὅπως πηγαίνει, δὲν θὰ μείνῃ οὔτε μα-
 δέρι. Εἶναι καιρὸς ἀκόμη, πούλησε τὰ πράγματά σου, ἂν
 χρειαστῇ μισοτιμῆς νὰ μὴ χρωστᾶς· σπάσε ταῖς κιθάραις
 καὶ τὰ φλαοῦτα, καὶ ἐκεῖνο τὸν ἄλλο μεγάλο διάολο,
 ὅποῦ, ὡς καθὼς ἀκούω, θέλει ἓνα καπιτάλι καὶ μία ζωὴ·
 μάθε τὴν ἀρχοντοπούλα σου νοικοκυρά, καθὼς ἦτανε καὶ
 ἡ συχωρεμένη ἡ μάνα σου, ἂν πάρῃ κένένα φτωχὸ καπε-
 τάνιο νὰ μὴν τὸν ἐβουλιάξῃ· κάμε τοὺς μιλόρδους σου, νὰ
 καταλάβουνε πῶς εἶναι φτωχοὶ καὶ νὰ τοὺς ξενιτεύσῃς
 νὰ πιάσουνε κάμμία δουλεία καὶ μὴ γηρεύῃς νὰ τοὺς κά-
 μῃς ὅλους δοτόρους καὶ αὐτὰ νὰ τὰ κάμῃς πριχοῦ φθάσει
 ἡ συντελεία τοῦ κόσμου τὰ πενήντα ἔφτα· καὶ τότες, σοῦ
 λέω, πῶς εἶσαι εὐτυχισμένος, πῶς ἔπεςες ὅζω, μὰ μὲ τὴ
 φρονιμάδα σου ἔκαμες μὲ τὰ πελεκούδια καὶ τὰ ῥεμέντσα
 τοῦ τσακισμένου καρδιοῦ ἄλλο μικρὸ καρβάκι, ὅποῦ δὲν
 θὰ μπορεί κέβαια νὰ ταξιδεύῃ, καθὼς τὸ πρῶτο, μὰ μὲ
 τὸν καιρὸν ἔκαμες νὰ κάμῃ ἄλλο μεγαλῆτερο καὶ καλῆ-
 τερο. Θὰ μοῦ πῇς ἔμαθα καὶ δὲν μπορῶ καὶ ντρέπομαι τὸν
 κόσμο, καὶ εἰς αὐτὸ, σοῦ λέγω, πῶς μάθημα ξεμάθημα δύο

καλὰ μαθήματα· καὶ ὅσο γιὰ τὸν κόσμον, σοῦ λέω, πρῶτα πῶς καθένας θὰ κυτάζει τὴ δουλεία του γιὰ νὰ ζῇ τίς-
 μια, καὶ ὕστερα ὁ κόσμος σὲ γνωρίζει καλῆτερά σου, Σιὸρ
 Κόντε μου, καὶ σὲ γελαῖ· εἴμαστε μία φαμελιά καὶ ὁ ἓνας
 γνωρίζει τὸν ἄλλον καὶ ὅσο σεῖς οἱ λεγόμενοι προκομέ-
 νοι χάνεται τὸ σωστὸ νοῦ, ἐμεῖς οἱ χωριάταις ἔχομε νὰ
 σᾶς πουλήσωμε· ἀγκαλὰ καὶ δὲ χάνεται τὸ σωστὸ νοῦ
 εἰς ὅλα· γιὰτι λίγαις φοραῖς ὁ χωριάτης γελαῖ τὸν ἄρ-
 χοντα. Γνωρίζώμαστε Σιὸρ Κόντε μου, ἡ μποτέγα καὶ
 τὸ κανὸ τὰ ξεπαστρεύει ὅλα. Καὶ αὐτὰ ὅπου σοῦ λέω σοῦ
 τὰ λέω ὅχι μοναχὰ γιὰτι ἀγαπῶ τὸ σπήτι σου, μὰ ἀκόμη
 καὶ γιὰτι ἀγαπῶ τὸν τόπο μου· γιὰτι ἐσεῖς εἶσθαι τὰ κεφά-
 λια τοῦ τόπου μας καὶ ὄντες ἐσεῖς εἶσθε φτωχοὶ καὶ
 κακομαθημένοι, θὰ φάτε τὸν παρὰ τοῦ ἐνοῦ καὶ τοῦ ἄλ-
 λου καὶ λαβαίνοντες ἐπάγγελμα δὲν θὰ μπορεῖται νὰ κά-
 νετε τὰ χρέη σας καὶ θὰ μᾶς πουλήτε καὶ θὰ μένει ὁ τό-
 πος μας δίχως ἀνθρώπους. Καὶ γιὰ τὴν ἀνατροφή, σοῦ λέω
 πρῶτα πρῶτα, πῶς πρέπει κανεὶς νὰ ζῇ φρόνιμα καὶ νὰ δου-
 λεύῃ, γιὰ νὰ ᾔηται καὶ ὕγιος καὶ ἥσυχος καὶ ἐλεύθερος·
 ἔπειτα πῶς εἰς ὅλαις ταῖς ἐποχαῖς ὁ κόσμος ᾔταν ἀφανι-
 σμένος, ἢ ἀφανίσθηκε, ὄντες ἐβασιλεύσανε οἱ ἄβοκάτοι, τὰ
 φιγουρίνια καὶ οἱ λογιώτατοι· πῶς τὴν σήμερον ἔπεσε
 ἡ ἀριστοκρατία καὶ ὑψώθη ἡ γυναικοκρατία, ἢ καλῆτερα
 ἦμαρ ἄς μὴν τὸ πῶ) καὶ πῶς ἀπὸ τὴν τιμιότητα, τὴ φρο-
 νιμάδα καὶ τὴ νοικοκυροσύνη τῶν γυναικῶν κρέμετε ἡ
 τύχη ὁλωνῶν μας καὶ αὐτὰ ἔπρεπε νὰ εἶναι τὰ πρῶτα
 τοῦ μαθήματα, ἐκεῖ ὅπου τὰ ἦθῃ τῆς Εὐρώπης δὲν εἶναι
 παρὰ τὰ κουρέλια τῆς ἀριστοκρατίας, ὅπου τὰ ἀρπάξανε
 νὰ γινούνε κοντέσσαις χωρὶς κοντέα καὶ κακομειριαζόμα-
 στε. — Ἐξέχασε ὁ Σιὸρ Κόντες, καθὼς τοῦ τὸ ἔλεγα, καὶ ἐ-
 στάθη καὶ μὲ ἐκύταζε καὶ ὕστερα μοῦ λέει· «Σὲ εὐχαρι-
 στῶ κουμπάρε μου· πάντα μου σὲ ἐγνώρισα γιὰ ἀληθι-
 νὸ φίλον καὶ μπιστεμένον, μὰ περισσότερο τώρα εἰς αὐτὴ

τὴν Εὐαγγελικὴν συμβουλὴν, ὑποῦ μοῦ ἔδωκες. Εἶπες τὸ εὐαγγέλιον καὶ ἐγὼ τί ἔλεγα δὲν ἐγνώριζα. Μὰ ἐπειδὴ ἡ ἀρρώστια ὅπου ἐπερίγραψες εἶναι ἀρρώστια, ὅπου ἔχει κυριευμένους πολλοὺς καὶ ἐδὼ καὶ ὄζω ἀπὸ 'δὼ πολὺ περισσότερον ἀπὸ 'μέναντε γράψετ' ἔνε καὶ τυποσέτ' ἔνε. — Ἐγὼ ὕστερα ἐπῆρα τὸ ῥαβδί μου καὶ ἔφυγα καὶ δὲν ἤξερω τί ἔχει νὲ κάμη· μὰ ἔκαμα τὸ χρέος μου. Καὶ γιὰ τὴν ὁμιλίαν μας ἔτσι μοῦ ἔδωκε τὴν ἄδεια νὰ ὅπου τὴν ἐτυπόνω τώρα, ὅπου μοῦ ἐδόθηκε ἡ περίστασις. Μὰ γυρίζω εἰς ἐκεῖνο ὅπου σοῦ ἔλεγα, πατρίδα μου, καὶ γιὰ ὄνομα θεοῦ νὰ μοῦ συμπαθήσῃς εἰς τὴ μεγάλη ἀντικείμερα, ὅπου σοῦ ἔκαμα· γιατί εἰς ἐτούτῃ τῇ θολωμένῃ θάλασσᾳ, ὅπου εὐρίσκεται ὅλος ὁ κόσμος τὴν σήμερον, τὸ ῥέμμα μὲ τραβᾷ καὶ δὲν μπορῶ νὰ τραβίξω ἴσια τὸ δρόμο μου.

ἔλεγα πῶς ἄλλοι ἀπὸ ἐμᾶς δὲν δουλεύουνε καὶ τὸ τάγμα τους, ὅσο πηγαίνει, γίνεται μεγαλύτερον καὶ πῶς αὐτοὶ εἶναι οἱ ἄνδρες τοῦ σκαρπινιοῦ καὶ ἡ γυναῖκες τῆς μόδας. Οἱ ἄλλοι ὅλοι δουλεύουνε καὶ αὐτοὶ εἶναι οἱ γεωργοί, οἱ ναύταις καὶ οἱ τεχνίταις. Μὰ οἱ πρῶτοι ἔχουνε τόσας χρεῖαις καὶ οἱ δεῦτεροι πέρνουν τὰ μέτρα τους τόσο κακὰ, ὅπου λίγους διαλέγεις καὶ ἀπὸ τοὺς δεῦτερον ὅπου νὰ μὴν ἔχουνε χρέη καὶ οἱ περισσότεροι πεινοῦν, ἐκεῖ ὅπου πάντα δουλεύουνε. Κάνομε 17 ἕως 20 μυριάδια σταφίδα, τόσο λάδι, τόσο κρασί, χωρὶς τὰ ἄλλα, ταξιδεύομε κάθε χρόνον τόσας χιλιάδες εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἔχομε τόσα καράβια καὶ εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ὡς καὶ εἰς τὴν Ἰνδία καὶ τὴν Ἀμερικὴν εὐρίσκονται πατριῶταις μας· μὰ ἡ κριτολογία, τὰ λοῦσα, τὰ χρέη, οἱ δοτόροι καὶ τὰ κρυφὰ τὰ δόσιματά μας τὰ σηκώνουνε, χωρὶς νὰ καταλαβαίνωμε ποῦ πηγαίνουνε· καθ' αὐτὸ σοῦ φαίνεται καὶ ἔχομε ἀφορεσμὸν. Μὰ νὰ τί τρέχει. Ὁ φτωχὸς ὁ χωριάτης δουλεύει, μὰ μὲ τὸ νὰ μὴν ἔχη ψωμὶ πέρνει ἀπὸ τὸ σταροπουλητὴ καὶ τοῦ πηγαίνει τὴ σταφίδα του καὶ αὐτὸς

τοῦ τὴν ἐτρώει σύψυχη· ἂν ἀξίζει 25 δὲν τοῦ δίνει οὔτε δέκα· γιατί τοῦ δίνει τὸ στάρι πρῶτα σκάρσο, δεύτερα κακὸ, τρίτα τοῦτὸ δίνει εἰς ἐδιπλῇ τιμῇ καὶ τοῦ κάνει ὁμολογία, γιὰ νὰ τρέχουνε διάφορα, ἔπειτα τοῦ σκαρσοζυγιάζει τὴ σταφίδα του καὶ εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ βάνει πῶς τὴν ἐπούλησε εἰς τὴ μικρότερη τιμῇ· βάλει ὅπου ὁ φτωχὸς ὁ χωριάτης δὲ γνωρίζει λογαριασμοὺς (γιατί οἱ δασκάλοι, ὅπου ἔχει εἰς τὰ σχολεῖα του, δὲ γνωρίζουνε) καὶ ἔτσι νούλα ἢ νούλα του τὰ τρώει οὔλα πατρίδα μου. Περνοῦνε εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ φέρουνε καλαμπόκι, εἰς τὸ γύρισμα τὰ δοσίματα, οἱ ναύλοι, ἢ κλεψιαῖς τοὺς τρῶνε τὸ μισθό. Βάλει πῶς ἢ κρισολογίαις ποτὲ δὲν τοὺς ἀπολείπουνε (γιατί ἀλλέως δὲν ἔχουνε πῶς νὰ ζήσουνε οἱ ἀβοκάτοι καὶ ἂν ὁ γαῖδαρος τοῦ ἐνοῦ, καθὼς περνᾷ, τσιμβίσῃ ἓνα κλιματόφυλλο τοῦ ἄλλονοῦ καὶ κρισολογία) καὶ πῶς ἂν τοὺς μένη κανέναν παρὰς πάνε καὶ ἀγοράζου- νε παλιαγροὺς, ὅπου ποτὲ δὲν τοὺς δίνουνε τὰ διάφορα καὶ πολλαῖς φοραῖς τοὺς κρισολογοῦνε, καὶ τοὺς τὰ πέρ- νουνε καὶ χάνουνε τοὺς παράδες τους, καὶ θέλει κατα- λάβεις, γιατί οἱ φτωχοὶ οἱ χωριάταις πάντα πεινοῦνε ἐ- μεῖ ὅπου πάντα δουλεύουνε. Ἀπὸ ἐκείνους ὅπου φεύγουνε καὶ ἀργοῦνε νὰ γυρίσουνε εἰς ἐτέσσερα πέντε χρόνια τὰ ὑποστατικά τους γίνονται ἄφαντα, ἀνοίγει ἡ γῆ καὶ τὰ καταπίνει· σηκόνει ὁ ἓνας τὴ λιθία ἀπὸ 'δῶ, σηκόνει ὁ ἄλ- λος τὴ λιθία ἀπὸ 'κεῖ καὶ τὰ ὑποστατικά ὅπου εἶναι σιμὰ τοῦ τὸ καταπίνουνε· καὶ ἐπειδὴ ἐγείνη μὲ ταῖς συμβου- λαῖς τῶν ἀβοκάτων, ὄντες γυρίσῃ ὀπίσω, γιὰ νὰ πάρῃ ὀπίσω τὸ πρᾶγμα του, νὰ τὸ βγάλῃ ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ διάλωνα, ὅπου τοῦ τὸ ἐσηκώσανε, πρέπει νὰ κρισολογίε- ται τόσα χρόνια, ὅσα ἔλειπε καὶ ἀφ' ὄντες ἐξοδεύσουνε τρίδιπλα ἀπ' ὅ,τι τὸ ὑποστατικὸ ἀξίζει, ἢ κρισολογία μένη ἀτελείωτη καὶ ὁ ταξιδιάρης πρέπει νὰ γυρίσῃ ὀπίσω· γιατί ἐκεῖνα ὅπου εἶχε φέρει ἦτανε κάλπικα. Ἄν οἱ δια-

ἄλλοι δὲν τῷ τὸ σηκόσουνε, θὰ εἶναι ἐρημασμένο καὶ θὰ
 ἔχει κρισολογία μὲ τὸν ἐπίτροπό του· ἂν λάβῃ τὴν εὐ-
 τυχία νὰ ἔχῃ καλὸ σέμβρο, ἢ καλὸν ἐπίτροπο καὶ νὰ μὴν
 ἐρημάξουν τὰ ὑποστατικά του, ἢ νὰ μὴ γίνουνε ἄφραντα,
 τοῦ βγάνουνε ὁμολογίαις τοῦ παποῦ του καὶ τοῦ προσώ-
 που του καὶ ἢ χάσει, ἢ κερδήσει εἶναι πάντα χαμένος·
 γιατί ἡ κρισολογία εἶναι γιὰ τοὺς ἀβοκάτους καὶ τὰ
 κριτήρια ἡγουν τὸ χαρτί τὸ μπολάδο. Ὁ ναύτης ὄντες κερ-
 δήσει καμπόσους παράδες, γυρίζει ὀπίσω, πουλεῖ τὸ κα-
 ράβι ἀγοράζει παλιαγροὺς, ὁποῦ ποτὲ δὲν τοῦ δίνουν τὰ
 διάφορα, κτιζει παλάτια, μοδερνίρει τὸ σπήτι του, κάνει
 ἀπὸ τὰ παιδιὰ του ἄλλους ἀβοκάτους καὶ ἄλλους γιατροὺς
 καὶ τὰ στέρνει ἀπὸ τὸ χωριό, ἢ τὴν μπασέτα εἰς τῆς
 Εὐρώπης τὰ πανεπιστήμια καὶ ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια
 τὰ χρέη τὸν ἔχουνε πνιμένους. Ὁ τεχνίτης εὐθὺς ὁποῦ
 κάμῃ δύο λεφτά, εὐθὺς ἀφίνει τὴ δουλειά του καὶ θέλει
 νὰ γείνῃ καὶ αὐτὸς ἄρχοντας, μοδερνίρει καὶ τοῦτος τὸ
 σπήτι του καὶ τὸ στολίζει μὲ τὰ κουάδρα καμπόσων πα-
 λιοπουτάνων, πανδρεύεται καὶ κάνει παναγία τῇ γυναίκα
 του, κάνει ντοτόρους τὰ παιδιὰ του ἡγουν τὰ στολίζει
 μὲ τὸ ροβδάκι καὶ τὰ σκαρπίνια τους καὶ πνίγουνε μονα-
 χὰ τὸ φτωχὸ τὸν πατέρα τους καὶ ὄντες ἀποθάνει, ἢ ψω-
 φοῦνε τῆς πείνας, ἢ γίνονται κατεργαρέοι· ἡ τέχνη εἰς ἐμᾶς
 εἶναι πρᾶγμα ἄτιμο, τιμὴ εἶναι νὰ εἴμαστε ἄρχοντες μὲ
 τὸ καπέλο καὶ τὴν μπογολίνα μας. Οἱ ἐπαγγελματικοὶ τῆσα
 ἐξοδεύουνε, ὅσα τους δίνουνε καὶ πηγαίνει μαζὺ καὶ τὸ
 πρᾶγμα τους. Ἔτσι ἡ χρεΐαις μᾶς ἔχουνε ὅλους πνιμένους
 καὶ οἱ ἀβοκάτοι μᾶς ἐσυνδουλοῦνε καὶ τὰ ἐπαγγέλματα
 καὶ ἐλύθηκε ἀναμέσο μας κάθε ἠθικὸς δεσμός, ἐχάθη καὶ
 ἡ φιλία καὶ ἡ συγγένεια καὶ εἴμαστε ὁποῦ γδύσει τὸν ἄλ-
 λον. Δὲ λογαριάζω τὴ διαφθορά, γιατί τὰ λοῦσα τοὺς γάμους
 τοὺς ἐμποδίζουνε καὶ ὁ κόσμος ἐψεύτισε καὶ ἔτσι ἡ παραλυ-
 σία τῶν ἠθῶν νὰ ἐμποδιοθῇ εἶναι ἀδύνατη· ἀρχίσαμε νὰ

μὴ μᾶς μέλη καὶ γιὰ τὴν τιμὴ μᾶς. Ὅσο δὲν παύει ἡ ἀκαμασία, δὲν προστατεύεται ἡ ἐργατικὴ τάξι παρὰ πνίγεται, τὰ λουσα καὶ ἡ κρισολογίαις δὲν παύουνε, ἡ- γουν ὅσο τὸ σύστημα τῆς ἀνατροφῆς μᾶς καὶ μεγαλῶνε καὶ μικρῶνε δὲν διορθόνεται νὰ μὴ περιορίζεται εἰς τοὺς γιατροὺς καὶ τοὺς ἁβοκάτους παρὰ νὰ φωτιζώμαστε καὶ νὰ μαθαίνουμε μία δουλεία ὅπου νὰ μᾶς δίνη εἰσόδημα βέ- θαιο καὶ δὲν προσέχωμε μὲ τὴν ἀλήθεια εἰς τὴν οἰκονομία καὶ ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια, ἡ ἐλευθερίαις ὅπου ἐσὺ ζητᾷς καὶ ἡ μεταρρίθμησας δὲν κάνουνε τίποτα· ἐτούται, εἶναι ἡ ριζικαῖς μεταρρίθμησας καὶ ὅπου ἡμποροῦμε νὰ ἐπιτύ- χωμε μὲ τὸ νόμο ὑποχρεόνοντες μὲ ταῖς ἰδίαις τῆς ταῖς ἀρχαῖς τὴν Κυβέρνηση· ἐκεῖ ὅπου αὐταῖς, ὅπου σὺ γυρεύεις δὲν κάνουνε παρὰ νὰ μᾶς ἀνακατώσουνε περισσότερο καὶ λαβαίνω τὴν τιμὴ νὰ σοῦ πῶ, πῶς ἡ ἐλευθερία ὅπου ἐ- δόθη εἶναι ζημία μᾶς καὶ δὲν θὰ κάμῃ ἄλλο παρὰ νὰ μᾶς ἀνακατώσῃ περισσότερο καὶ νὰ σηκώσῃ τὴν ἐνοχλή ἀπὸ τὴν Κυβέρνηση· τώρα ἀρχίζει ἡ ἐποχὴ τῆς δημαγω- γίας καὶ ἡ ἐλευθερία θὰ ἐτιμασθῇ περισσότερο.

Πτωχαίνουμε τὸ λοιπὸν, πατρίδα μου, χωριζόμα- στε, χάνουμε, ὅσο παγαίνουμε, τὴν ἠθικὴ ζωὴ, μᾶς πνίγουν ἡ χρεῖαις μᾶς καὶ ἐπύραμε τὰ μαχαίρια νὰ μαχαιρωθοῦμε, νὰ σφάξῃ ὁ ἓνας τὸν ἄλλο μᾶς· καὶ εἰς ἐμᾶς ἡ Ἀγγλία τὸ ἴδιο σύστημα ἀκολούθησε. Καὶ (γιατὶ πρέπει νὰ ποῦμε καὶ γι' αὐτὴν τὴν ἀλήθεια) ἓνα ἓνα ὅλα αὐτὰ δὲν τὰ ἔ- ἔκαμε· (γιατὶ καὶ εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ὅπου καὶ ἂν ἐγύ- ριστα εἶδα αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀκόμη χειρότερα)· εἶναι τοῦ αἰ- ῶνα μᾶς ἐλαττώματα· (γιατὶ καὶ εἰς τὴν Εὐρώπῃ ὄντες ἔπεςεν ἡ ἀρχοντιά ἐγυρέψανε νὰ γινῶνε ὅλοι ἀρχόντοι καὶ ἐγ. νήκανε ὅλοι ροῦχα καὶ ψέμματα) μὰ ἀνοιξε μοναχα ταῖς πόρταις καὶ τοὺς εἶπε καλῶς νὰ κοπιᾶσετε· ἐσήκωσε ταῖς λιθιαῖς καὶ ἔσιαξε τὰ ἀψυλώματα γιὰ νὰ πλημαρῶσῃ καὶ νὰ πνιγοῦμε· καὶ ὁ πόταμος ὅπου ἐκουβάλησε ἦτανε τὰ

ροῦχα καὶ τὰ ψέμματα τοῦ αἰῶνα μας, τὰ λοῦσα καὶ ἡ κρισολογία, ἡ φτωχεία, ἡ διαφθορά καὶ ἡ κακοήθεια, τὸ σφῆριτης, γιὰ νὰ γκρεμίσῃ ταῖς λιθίαις καὶ νὰ χαμιλώσῃ τὰ ἀψυλώματα, ἦταν τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ τὸ χέρι ὁποῦ ἐμεταχειρίσθη ἦταν τῶν ἀρχόντωνέ μας τὰ πάθη· γιὰτὶ σὰ χριστέ τους νὰ βγάλουνε ὁ ἓνας ἑὸν ἄλλο τὰ μάτια τους. Καὶ ἄκουσε τὰ ἐπαγγέλματά τι ἐφέρανε.

Ὦντες ἦλθανε οἱ Ἰγγλέζοι εἰς τὰ νησιά μας, πρῶτα ἐμεταχειρισθήκανε τὴν τρομάρα, γιὰ νὰ σωπαίνωμε καὶ ἔπειτα ἐβάλλανε μεγάλους μισθοὺς εἰς τὰ ἐπαγγέλματα καὶ μεαὐτὰ ἐκάμανε δύο πράγματα, πρῶτα ἐκάμανε ὅ,τι ἠθέλανε καὶ τὴν ἐνοχὴ τὴν ἐφορτώσανε εἰς τοὺς ἄρχοντες καὶ ἔπειτα ἐκάμανε νὰ βγάνουνε οἱ ἄρχοντές μας ἀνάμεσό τους τὰ μάτια τους, ἐμᾶς τὸ λαὸ νὰ μᾶς περιπαίζουने καὶ νὰ μὴ τοὺς γνοιᾶζῃ (γιὰτὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος (γιὰτὶ πρέπει νὰ λέμε τὴν ἀλήθεια πατρίδα μου) οἱ Βενετσιάνοι, πρίχου φθάσουνε οἱ Ἰγγλέζοι, ἦτανε οἱ δάσκαλοι τους) νὰ μὴ τοὺς γνοιᾶζῃ λέω νὰ κάμουν καλὸ εἰς τὸν τόπο του· καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ νὰ ἀτοιμάζωνται, νὰ φτωχαίνουνε καὶ νὰ διαφθείρωνται. Οἱ μεγάλοι ἄρχοντες, ὁποῦ δὲν εἶχανε χρεῖα γιὰ ἐπαγγέλματα, ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος δὲν ἠθέλανε καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἐφοβῶντανε· ὅσοι εἶχαν ἐπαγγέλματα ἐβοηθούσανε καὶ ὅσοι δὲν εἶχανε ἢ ἐχάσκανε ἢ ἀλιχτούσανε, καὶ ἡ Ἄγγλῖα ἔκαμε εἰς ἐμᾶς, χωρὶς νὰ φαίνεται, ὅτι ἠθελε. Μὰ κάθε ἐπαγγελματικὸς λαβαίνοντας τόσα τάλαρα ξέγνοιαστα τὰ ἐσκόρπα καὶ ξέγνοιαστα καὶ νὰ τὰ σκορπᾷ τὸν ὑποχρέονε εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ καὶ ἡ Κυβέρνηση, (γιὰτὶ χωρὶς πινάκι καὶ ἄβιτο οὐλτιμας μόδας δὲν ἤμποροῦσανε νὰ πάνε εἰς τὸ χορὸ ἢ γυναῖκες τους καὶ οἱ τζοβενότοι τους χωρὶς τὰ σκαρπίνια τους)· ἐκεῖνοι ὁποῦ ἦτανε εἰς τὴν ἴδια τάξῃ τοὺς ἐκτύπα εἰς τὴ μήτη, πῶς οἱ ὅμοιοί τους τρῶνε καὶ ντύνωνται ἀπὸ ἐκείνους καλλήτερα καὶ γιὰ νὰ μὴ μείνουν ὀπίσω, ἀρχίσανε καὶ ἐκάνανε καὶ ἐκεῖνοι παρό-

μοια· οἱ μεγάλοι βλέποντες τοὺς μικρότερους, ὅπου τοὺς εἶχανε δίπλα μέσα τους (γιατὶ καὶ ἀπὸ προτιήτερα σᾶς εἶπα εἶχανε μάθη νὰ βγάνουν ἀνάμεσὸ τους τὰ μάτια τους καὶ εἶχανε τὸ διάολο μέσα τους), γιὰ νὰ κάνουνε τοὺς μικρότερους νὰ ξοδεύουνε περισσότερα καὶ τὸ γλιγωρότερο νὰ τὸ ρίξουνε ὅξω καὶ γιὰ νὰ δείξουν τὸ μεγαλειό τους, πῶς ἐκεῖναι δὲν εἶχανε χρεια γιὰ ἐπαγγέλματα, ἐξοδεύανε ἀκόμη περισσότερο· ὁ λαὸς ὅπου εἶναι μία μαϊμού καὶ μιμᾶται τυφλὰ ἐκείνους ὅπου βλέπει ἀποπάνω του ἡθέλησε νὰ γείνουν καὶ αὐτὸς ἄρχοντας· εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ ἡ τιμὴ τῆς σταφίδας ἐξ αἰτίας τῆς ἐπανάστασης ἄξινε, τὰ ἀντικείμενα τοῦ λούσου μεγάλους δασμοὺς καὶ δὲν εἶχανε καὶ δὲν ἔχουνε γιὰ νὰ ἐμβαίνουνε περισσότερα, καὶ ἔτσι, καθὼς βλέπετε, τὸ πρῶτο χέρι εἰς τὰ λούσα τὸ ἐδῶκαν τὰ ἐπαγγέλματα, καὶ ἡ σταφίδα τὸ ἐβοήθησε. Μὰ τὰ ἐπαγγέλματα ἐφέρονε καὶ τοὺς δοτόρους, καὶ αὐτοὶ ἐκεῖ ὅπου ἐφέρονε ταῖς χρυσολογίαις μὲ τὴν κακὴ πίστη καὶ τὴν ἐπιорκίαν ταῖς φιλαινάδαις τους ἐκανονίσανε εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ καὶ τὸ λούσο καὶ τὸ ἄπλωσαν καὶ νὰ πῶς συνέβηκε.

Ὁ ἐπαγγελματικὸς ἔστειλε τὸ παιδί του νὰ τὸ κάμῃ δοτόρο, γιὰ νὰ τοῦ ἀφήσῃ τὸ ἐπάγγελμά του κληρονομία του καὶ νὰ ἐξοδεύῃ τοῦ ἔστειλε ὅσα ἤθελε, γιατί τὰ τάλαρα κόπο δὲν τού'χανε· ἐκεῖνος ὅπου δὲν εἶχε ἐπάγγελμα, βλέποντας πῶς ὁ ἄλλος μὲ τὸ ἐπάγγελμα ἔζηε καλοφωγωμένος καὶ μοσχομυρισμένος ἀκούραστα, ἔστειλε καὶ ἐτοῦτος τὸ παιδί του νὰ τὸ κάμῃ δοτόρο, μὲ τὴν ἐλπίδα γυρίζοντας νὰ λάβῃ καὶ τοῦτος ἐπάγγελμα, καὶ ἂν δὲν εἶχε ἐδανειζότανε· τὰ δοτορικά ἐβγήκανε ὡς τόσο μόδα στὰ ὕστερα καὶ κάθε μεγάλο σπήτι, καθὼς ἦτανε ὑποχρεωμένο νὰ ἔχῃ καὶ τὸ γαῖδαρό του ἔπρεπε νὰ ἔχῃ καὶ τὸ δοτόρο του καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος, γιὰ νὰ πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν ἐπερνοῦσε καὶ τίποτα ἄλλο στὸν τόπο μας. Οἱ περιστ

σότεροι ἐφεύγαν ἄγράμματοι καὶ ἐπηγαίνανε καὶ εἰς τὴν Ἰταλία γιὰ νὰ κάμουνε γλιγωρότερα (γιατὶ γιὰ νὰ λάβουνε εἰς τὴ σπουδὴ τους καλὰ θεμέλια ἢ διοικήσεις σχολεῖα δὲν εἶχε, ἢ τὰ εἶχε μοναχὰ γιὰ νὰ φαίνωνται, οἱ πατέριδες τὰ θεμέλια γυρεύουνε νὰ τὰ ρίξουν βαθειὰ εἰς τὰ σπήτια τους μὰ ὅχι καὶ εἰς τοῦ παιδιῶνε τους τὴν ἀνατροφή καὶ ἔπειτα τὸ δίπλωμα ἐχρειαζόταν γιὰ τὸ ἐπάγγελμα καὶ ἡ διοίκησις, ἢ δὲν τοῦ ἔκανε παρατήρησις, ἢ εἶχε νόμους καὶ ἄλλοι ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐκπληρώσουνε καὶ ἔκλειε τὸ μάτι γιὰ τὴν ἐσύμφερε) καὶ ἔτσι γιὰ ὅσο ἀποβλέπει τὰ γράμματα οἱ περισσότεροι ἐγυρίζανε χειρότεροι ἀπὸ ὅ,τι ἐφεύγανε· Εἰς τὰ ταξιδιά τους ἔχοντες ὅσα ἠθέλανε ἤμπορούσανε νὰ διασκεδάζουν καὶ ἐκακομαθαίνανε καὶ ἔτσι ἐγυρίζανε μὲ τὰ μαθήματα ὅπου ἐμάθανε· καὶ γυρίζοντες ἠθέλανε νὰ βάλουνε πρῶτα εἰς Εὐρωπαϊκὴ τάξιν τὸ σπήτι τους, ἠθέλανε καπόνια καὶ παστίτσα γιὰ τὴ νὰ φάνε τὴν ἀλιὰ καὶ τὰ φασούλια ὅπου ἐτρώγανε πρὶν τοῦ φύγουνε, εἶχε ντελικάτῃ τὸ στομάχι τους καὶ δὲν ἤμπορούσανε. Βλέποντες οἱ ἄλλοι νέοι πῶς αὐτοὶ ἀπὸ τοῦ Σιὸρ δοτόρους δὲ διακρίνονται εἰς ἄλλο, παρὰ πῶς δὲ φοροῦν τὰ σκαρπίνια τοὺς. γιὰ νὰ γινούνε καὶ τοῦτοι δοτόροι τὰ ἀφορέσανε· (ἡ κακοήθεια τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Φραγκίας τὰ ροῦχα καὶ τὰ ψέμματα μᾶς ἐστείλανε πατρίδα μου εἰς τὸ ἀνάθεμα καὶ ἡ Ἀγγλία αὐτὰ δὲν τὰ ἔφερε παρὰ τὰ ἐβοήθησε· γιὰ τὸ σ' ἐτοῦτο ὅπου λέω οἱ Βενετοῖοι ἦταν ἡ πρώτη αἰτία)· Γυρίζοντες τώρα ἐπειδὴ ὅλοι νὰ λάβουν ἐπάγγελμα ἦτον ἀδύνατο γιὰ νὰ βγάλουν τὰ ἐξοδα ὅπου ἐκάμανε ἀρχίζαν τὴν τέχνην τους χωρὶς νὰ γνωρίζουνε καὶ ἡ μᾶς ἐσκοτώνανε ἡ μᾶς ἐβουλιάζανε τὰς δουλιὰς μας καὶ μᾶς ἐξεσχίζανε. Μὰ βλέποντες αὐτοὺς ἐκεῖνοι ὅπου τοὺς ἐγνωρίζανε πῶς ἀπὸ αὐτοὺς ἐκεῖνοι εἶναι καλλήτεροι· (γιατὶ εἶχανε τὸ σωστὸ νοῦ ὅπου μᾶς χαρίζει ὁ τόπος μας καὶ ὅπου οἱ πρῶτοι εἰς

τὰ ταξίδια τους τὸν ἐχάσανε καὶ ἐγνωρίζανε εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ καὶ τὸν τόπο τους,) ἀδοκᾶτοι ἐγινήκανε ὅλοι. Βάλε τώρα καὶ τὴ στρεβλὴ νομοθεσία ὅπου μβάζοντες τὰ ῥοῦχα καὶ τὰ ψέμματα τῆς φραγκιάς μᾶς ἐφόρεσε καὶ τὴν ἀνατροφή μας ὅπου ἀμέλησε χαλώντας τὰ ἥθη μας καὶ θέλει καταλάβεις πόσα κακὰ ἡ Ἀγγλία μᾶς ἔφερε μὲ τὰ ἐπαγγέλματα. Τρία κακὰ μᾶς ἀφανίσαν, πατρίδα μου, ἡ περούκη ἡ Βενετοιάνικη, τὰ ῥοῦχα τῆς Φραγκιάς καὶ τὰ ψέμματα καὶ οἱ Ἰγγλέζοι ὅπου τὰ ἐμεταχειρισθήκανε νὰ μᾶς ἐξεσχίσουνε νὰ μᾶς φτωχαίνουνε καὶ νὰ μᾶς ἀτιμάσουνε. Νὰ μπῇ, μωρὲς παιδιὰ, τῶν Ἰγγλέζωνε ὁ διάολος μέσα τους, ἓνα καλὸ δὲν ἐκάμανε καὶ ἂν ἡ περίσταση ἔφερε κἀνένα καλὸ, εἰς ἐκάκῳ μᾶς τὸ ἐγυρίσανε· δὲν ἐκάμανε ἄλλο παρὰ νὰ χαλάσουνε καὶ νὰ ῥίξουνε λουλούδια ἀπάνω νὰ μὴ φαίνονται τὰ χαλάσματα. Μᾶς ἐκατακλέψανε· φτιάχνουνε σχολεῖα γιὰ νὰ μᾶς κατηγοροῦν πῶς δὲ θέλομε νὰ μαθῶμε καὶ οὔτε ἀνθρώπους ἐγνωσιασθήκαν νὰ φτιάσουν γιὰ νὰ μᾶς μάθουνε καὶ εἰς τὰ ἀπαγγέλματα ἐβάνανε τοὺς χειρότερους καὶ κάμωμια ἐπιμέλεια εἰς τὰ σχολεῖα δὲν ἐλάβανε καὶ ἐμᾶς μᾶς ἐχωρίσανε γιὰ νὰ μὴ μπορούμε νὰ κάμωμε τίποτα. Τὴν ἐργατικὴ τάξην μὲ τοὺς δασμοὺς καὶ ταῖς κρισολογίαις τὴν ἀφανίσανε καὶ δὲ βρίσκει κἀνέναν τρεῖς παράδες γιὰ νὰ μὴ τὸν ἐπνίξῃ ὁ σταροπουλιτῆς, ὅσο ποῦ νὰ πουληθῇ ἡ σταφίδα του· ἀξένει ἡ τιμὴ τῆς σταφίδας καὶ καὶ τὴν ἐμεταχειρίζονται νὰ μᾶς αὐξήνουνε ταῖς ψέστικες χρεῖαις μας καὶ νὰ καταχρεωθοῦμε καὶ κόβει τὰ φιδεῖ κομέσα καὶ μπάζει τὸ μπάγκο γιὰ νὰ μᾶς ἀρπάξῃ τὸν τόπο μας χωρὶς νὰ τὸ καταλάβωμε. Ἦθελα νὰ μὴν ἦμαι ἰδιώτης καὶ νὰ γνωρίζω γιὰ νὰ πιάσω ἓνα ἓνα ἀπὸ τοὺς νόμους καὶ νὰ δῶ ποῖο ἀποτέλεσμα ἔκαμα, κυτάζοντάς τους ἀπάνω εἰς τὰ πράγματα, μᾶ δὲν γνωρίζω καὶ ἔπειτα αὐτὸ ἐσεῖς ἢ ἐφημερίδες ἔπρεπε νὰ τὸ κάμετε. Μολον

τοῦτο τὰ ὅσα σοῦ εἶπα εἶναι ἀρκετὰ νὰ σοῦ δείξουν πα-
τρίδα μου, πῶς τὰ ἴδια καὶ εἰς ἐμᾶς ἔκαμε καὶ πῶς
τὴν Ἀγγλία οὔτε τὴν ἐκατάλαβες, οὔτε ἤξερες νὰ φερθῇς.
Καὶ γιὰ νὰ σὲ πληροφορήσω ἀκόμη καλῆτερα πῶς ὁ δρό-
μος ὅπου ἔπρεπε νὰ πιάσῃς δὲν ἦταν αὐτὸς ὅπου ἔπιασες
ρίχνω ἀκόμη μία μπιτὰ γλίγωρη εἰς τὴν προτητερινὴ ἱ-
στορία μας.

Ὦντες ἦλθε ὁ Μείτλαν ἐμεταχειρίσθη τῇ δύναμει καὶ
τὸν τρόπο καὶ τρομάζοντάς μας ἔκαμε ὅπου καὶ μὲ τὸ
νόμο νὰ ἔχη ὅλη τὴ δύναμει εἰς τὰ χέρια της. Ὁ Ἀδάμ
τὸ ἴδιο σύστημα ἀκολούθησε. Ὁ Νούγεντ μᾶς ἀνοίγει
τὴ νομοθετικὴ συνέλευσι καὶ μᾶς ἀνάβει ἓνα φανὸ ἀπὸ
ἄχερα. Ἐπὶ Δουγλᾶς γυρεύουνα μεταρρύθμισαί καὶ μᾶς ἐ-
κατάκλεψε, ἀτίμασε πολλοὺς ἀπὸ ὅσους τὰ ἐγυρεύανε,
μᾶς ἐκαταφρόνησε καὶ ἔφερε τὴν ὑψηλὴ ἀστυνομία καὶ
τοὺς κώδικες καὶ μᾶς ἔκλεισε εἰς τὸ διβάρει δένοντάς μας
χωριστὰ τὸν καθέναν. Ὦντες ἔπεσεν ὁ Φίλιππος ἔκαμε
πρῶτα νὰ φανῇ πῶς μᾶς σκιάζεται καὶ ἐγένηκε ἡ ἡμέρα
τοῦ Εὐαγγελισμοῦ καὶ ἡ μεγάλη παρασκευὴ μὲ τὸν ἐπι-
τάφιο· μᾶς δίνει καὶ ἐλευθεροτυπίαις ἔπειτα καὶ
ἐπήραμε ἀπάνω μας περισσότερο· ἐστοχασθήκαμε πῶς ἡ
Ἀγγλία ἐχάθηκε καὶ ἔπρεπε γιὰ νὰ μὴ χάσωμε τὴν εὐ-
καιρία νὰ κάμωμε γλίγωρα καὶ ἐγινήκανε τὰ ὅσα ἐγινή-
κανε. Ταῖς ἐπανάστασιν ὅπου ἐγινήκανε ταῖς ἔκαμε ἡ δι-
οίκηση γιὰ τὴν ἐσύμφερε. Ὅχι πῶς ἐκεῖνοι ὅπου ταῖς ἐ-
κάμαν ἐπροδόσαν· αὐτὸ δὲν τὸ λέω· οἱ περισσότεροὶ ἀπὸ αὐ-
τοὺς μάλιστα εἶναι ἀπὸ τοὺς καλῆτερους πατριώταις μας· μὰ
ἐσφάλανε, γιὰ τὸ δὲν ἔπρεπε νὰν τὰ κάμουνε καὶ δὲν ἐγείνη
ἄλλο παρὰ νὰ χάσωμε ἡ Κεφαλονίταις οὗν ὑπόληψιν ὅπου
εἴχαμε. Ἄν ἐκινιῶταν ἡ Κεφαλονία ὅλη, ἡ ἐπανάστασις
ὅπως ἐτελειώσανε δὲν ἐτελείοναν· γιὰ τὸ ἔχομε καὶ καρδιά
μὰ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ εἴμαστε καὶ φρόνιμοι. Μὰ βλέπον-
τας, ἡ διοίκηση πῶς δὲν ἤμποροῦσαν νὰ γεινοῦν ὅπως

ἔπρεπε ἄφῃσε καὶ ἐγινήκαν γιὰ νὰ φερθῇ ὕστερα ὅπως ἐ-
 φέρθηκε. Καλὲ μοῦ λές μὲ τέτοια τρομάρα, ὅπου εἰς τὴ
 δύναμη τῆς Ἀγγλίας ἔχομε, καὶ μάλιστα μὲ τοῦ Δουγλᾶς
 τοὺς ποινικοὺς κώδικες, μὲ ὑψηλὴ καὶ χαμηλὴ ἀστυνο-
 μία ἦτανε δυνατὸ νὰ γενῇ ποτὲ τίποτε ὅπου νὰ μὴ τὸ
 ἐγνώριζε ἡ κυβέρνησις; ἤθελε νὰ γινῇ γιὰτὶ τὴν ἐσύμφερε
 καὶ νὰ ἀνάψῃ τὰ πάθη ἀνάμεσά εἰς τὸ λαὸ καὶ τοὺς ἄρ-
 χοντες περισσότερο καὶ νὰ μᾶς ἐξεσχίσῃ καλῆτερα· ἐμᾶς
 τοὺς χωριάταις ἐφούρκισε. Ἐγὼ τᾶβλεπα καὶ τοὺς τᾶλεγα
 μὰ δὲν ἠθέλωνε νὰ μ' ἀκούσουνε. Καὶ σᾶς τὸ λέω τώρα
 πατριώταις μου, μιὰ φορὰ γιὰ πάντα· πῶς ἡ διοίκησις θὰ
 γυρεύει νὰ κἀνῇ συχνὰ ἐπανάστασις γιὰ νὰ μὴν ἔχωμε
 ποτὲ ἡσυχία, μὰ μὴν ἀκοῦτε κἀνέναντε. Ἄν ἀκούσετε πῶς
 ἐκίνησε πόλεμος ἡ Ελλάδα μὲ τὴν Τουρκία νὰ πάμε μω-
 ρὲς παιδιὰ ὅλοι μας· μὰ ἡ Κεφαλλονία εἶναι ἓνα κλουβὶ
 καὶ δὲν κἀνουμε τίποτα· δὲ γίνεται ἄλλο παρὰ νὰ σκο-
 τονόμαστε, νὰ μᾶς φουρκίζουνε, νὰ μᾶς καῖνε καὶ νὰ μᾶς
 ἀρποῦνε τὸ λίγόν μας ἔχει. Τώρα σοῦ δίνει ἐλευθερία εἰς ταῖς
 ἐκλογαῖς γιὰ νὰ ἀκολουθᾷ νὰ μᾶς τὰ ρίχνῃ ἀπάνω μας
 γιὰτὶ καθὼς ἦτανε πρῶτα ἐπολεμιῶταν καλῆτερα, ἤμπο-
 ροῦσε ὁ τύπος νὰ τῆς τὰ ρίχνῃ ὅλα ἀπάνω τῆς ὅπου
 τώρα ἐλύθηκε καὶ παρακάτω σοῦ λέω ἀκόμη περισσότερα.
 Ἄς σοῦ δώσῃ ὅσαις μεταρρίθμησις θέλεις πατρίδα μου· σοῦ
 βάνει ὕστερα τέσσερους χωροφύλακες καὶ κἀνουνε τάχατε
 ἐπανάστασις καὶ σοῦ τὰ πέρνει ὅλα καὶ σὲ βάνει εἰς ἐθέσις
 χειρότερη, καθὼς ἔκαμε ὁ Δουγλᾶς· Ἡ Ἐνωσις καὶ ἡ φρο-
 νιμάδα πατρίδα μου εἶναι ἡ μόνη μας σωτηρία καὶ ἡ
 φωναὶς τῇ Ἀγγλίαν τὴν ἐσύμφερον· γιὰτὶ ἡ λεγόμεναις
 ἐλευθερίαις ἐσταθήκανε τὸ μεγαλήτερό τους κανόνι· γιὰτὶ
 ἡ ταῖς ἀτίμασε ἡ ταῖς ἔθρεψε καὶ ἐξέσχισε. Γνωρίζω πῶς
 ἡ θέσις τοῦ φρόνιμου εἶναι δύσκολη, γιὰτὶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέ-
 ρος βρίζεται ἀπὸ τοὺς σανκουλότους καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο
 κατατρέχεται ἀπὸ τὴν Κυβέρνησις (γιὰτὶ τίποτε ἄλλο δὲν

μπορεῖ νὰ τὴν πολεμήσῃ παρὰ νὰ εἴμαστε ἐνωμένοι, εἰ-
ρηνικοὶ, οἰκονόμοι καὶ φρόνιμοι καὶ γιὰ τοῦτο μᾶς ἀνακα-
τόνει πάντα μὴ πῆξωμε) μὰ ὁποῖος θέλει νὰ ἔμῃ εἰς τὰ
πολιτικά πρέπει νὰ ᾔῃ ἄξιος καὶ νὰ κάνη ἐκεῖνο ὅπου
πρέπει καὶ τὰ ἐρχόμενα εἶναι ἡ ἀπολογία του καὶ σὰ δὲν
εἶναι ἄξιος μὴ μπερδεύεται. Μὰ ἐσὺ πατρίδα μου νὰ τί
ἔκαμες· ἐφυνάξανε εἰς τὸ 1837 μεταρρύθμισαι; ἐφώναζες
καὶ σὺ μεταρρύθμισαι; ἀκουσες εἰς τὴν Ἑλλάδα τὸν ψευ-
τοαῖωνα νὰ φωνάζῃ τοῦ Κωλέττη τὸ σύστημα
τῆς διαφθορᾶς καὶ ἔφτιασες καὶ σὺ τὸ διεφθα-
ρμένο σύστημα τοῦ 1817 καὶ μᾶς ἐχάλασες τὸ
μοναχό μας κάστρο καὶ ἡ ἐλευθεροτυπία ἐτρέφη ῥιχνόντας
(καὶ μὲ πολὺ συμπάθος πατρίδα μου) πορδαῖς, εἰς τὰ
χέρια σου. Μὰ ἤθελες μοῦ πῆς βρομοχωριάτη, ἀγενῆ, γαῖ-
δαρε, τί ἤθελες νὰ κάμω; Καὶ σοῦ ἀποκρίνομαι πῶς ἐγὼ
δὲν ἤθελα τίποτα καὶ πῶς ἔπρεπε νὰ κάμῃς ἐκεῖνο ὅπου
ἔπρεπε καὶ αὐτὸ σοῦ τὸ εἶπα· μὰ τώρα σοῦ τὸ λέω ἀκόμη
καλλήτερα· ἔπρεπε νὰ βαστάξῃς σύστημα πέρνωντας ἀπὸ
πίσω καὶ πολεμῶντας ἀπὸ τὴν πλάτη μὲ ταῖς ἰδίαις τῆς
ἀρχαῖς τῆς τὴν Κυβέρνησιν, ἐκεῖ ὅπου ἡ Ἀναγέννησις ἔπρε-
πε νὰ τὴν πολεμᾷ, μὰ μὲ τακτικὴν, κατὰμουτρα καὶ νὰ τὴν
ἐζώσετε πολεμοῦντες καὶ οἱ δύο κάθε ἐπαναστατικὸ κίνη-
μα καὶ ἔτσι νὰ κάμετε δύο πράγματα νὰ φωτίσετε τὸν
τόπο εἰς τὴν ἀληθινὴν θέσιν του, μὲ τὰ πράγματα, καὶ νὰ
ἐπιτύχετε καὶ ἐσωτερικὴ καλλιτέρεψιν. Μὰ ἐσεῖς δὲν ἤξε-
ρετε τί ἐκάμετε καὶ ἐσὺ ἔκαμες ἕναν ἀνάποδο πόλεμο καὶ
ἡ Ἀναγέννησις ἔκαμε γιροῦσι μέσα εἰς ἐτόσο ἀσκέρι καὶ
ἐσκοτώθηκε· καὶ ἐδείξετε πῶς δὲν ἐγνωρίζετε οὔτε τὴν τρι-
πόδα, ἢ τὴν δάμα νὰ ᾔῃτε πῶς κλείουνε· Ὁ Μποναπάρτες
τὸν πόλεμο καθὼς ἔκαμετε δὲν τὸν ἔκαμε. Νὰ τί ἔπρεπε
νὰ κάμετε.

Νὰ ἐνωθῇτε καὶ νὰ ἀρχίσῃς ἐσὺ πρώτη τὸ ἀκόλουθο πρόγραμμα. «Εἵμαστε Ἕλληνες! (γιατὶ ποτὲ δὲ μᾶς συμφέρει νὰ χωριζόμαστε ἀπὸ τὸ ἔθνος μας· καὶ ὅποιος δὲν θέλει νὰ μᾶς ἐγνωρίσῃ γιὰ Ἕλληνες, ὡς ἔρθῃ, καὶ μάλιστα εἰς τὰ χωριά μας, νὰ μάθῃ ποία εἶναι ἡ γλῶσσα μας καὶ τὰ ἥθη μας καὶ τί ἀξίζομε ἐμεῖς οἱ χωριάταις)» εἵμαστε Ἕλλη-
 » ληνες! καὶ τὰ ἀληθινὰ μας συμφέροντα καὶ ἡ ἐπιθυμία μας
 » εἶναι, καθὼς εἵμαστε ἐνωμένοι εἰς ταῖς καρδιαῖς, νὰ ἐνωθῶμε
 » καὶ πολιτικῶς μὲ τὸ ἔθνος μας· νὰ εἵμαστε πάντα παι-
 » διὰ τὸ ντρεπόμαστε. Καὶ αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ πειράξῃ
 » οὔτε τὴν προστασία· γιατί ἂν ἐκείνη θαυμάζετχι γιὰ τὸν
 » ἔθνισμό της καὶ τὸ χαρακτῆρα της, δὲν πρέπει νὰ μι-
 » σίσῃ αὐταῖς ταῖς ἀρεταῖς εἰς ἐμᾶς, γιατί εἵμαστε μικρό-
 » τεροι· μάλιστα θέλει μᾶς τιμήσῃ γιατί μᾶς ἔμαθε νὰ
 » ταῖς ἔχωμε καὶ γιατί θαυμάζει καὶ γνωρίζει νὰ τιμᾷ
 » πάντα τὸ ἔθνος μας (καὶ ἱστορία δὲ θὰ γράψῃ· ἐπαινέ-
 » σέτην καὶ βρίζετε ὄντες, λές τὴν ἀλήθεια φρόνιμα· καὶ τὸν
 » κλέφτη κλέφτη μὴ τὸν πῆς ποτὲ φανερά· πρέπει νὰ τοῦ
 » ἔχῃς ὑπόληψη, γιὰ νὰ σὲ κλέφτῃ λιγώτερο). «Εἵμαστε Ἕλ-
 » ληνες! ἡ γλῶσσα μας, ἡ θρησκεία μας, τὰ ἥθη μας,
 » τὰ βέβαιά μας συμφέροντα εἶναι εἰς τὸ ἔθνος μας· εἵμα-
 » στε Ἕλληνες! Μὴ εἵμαστε νησιᾶ χωρισμένα, μικρὰ καὶ
 » ἀδύνατα καὶ προστατευόμενα ἀπὸ τὴν Ἀγγλίαν τὴ δύ-
 » νατὴ καὶ θαλασσοκράτορα καὶ ἔχει τοῦ τόπου μας ὅλην
 » τὴ δύναμιν εἰς τὰ χέρια της καὶ ἂν δὲν τὴν εἶχε τὴν
 » ἔπερνε ὄντες ἤθελε. Καὶ ἐπομένως καὶ τὴν ἐνωση μὲ τὸ ἔ-
 » θνος μας, καὶ τοῦ τόπου μας τὴν ἐσωτερικὴν καλητέρεψιν,
 » χωρὶς τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἐπιτύχωμε εἶναι ἀδύνατο· ἔτσι καὶ ἐ-
 » γὼ ἀκολουθῶ τὴν κυβέρνησιν· χωρὶς αὐτὸ εἰς ἐμᾶς ἡ ἐλευ-
 » θεροτυπία εἶναι χωρὶς ἀποτέλεσμα.

» Ἡ ἐλευθεροτυπία εἰς ἐμᾶς, γιὰ τὴ θέσιν μας, δὲν μπορεῖ,
 » μιὰ φορὰ ὅπου μᾶς ἐδόθη, νὰ ἔχῃ ἄλλο νόημα παρὰ νὰ φω-
 » τίζωμε καὶ νὰ συμβουλεύωμε εἰς τὸ καλὸ τὴν κυβέρνησιν,

» παρασβαίνοντας της φρόνιμα τοῦ τόπου μας τὰ συμφέροντα.
 » Ἰσὶα μὲ τώρα ἐλευθεροτυπία δὲν ἤθελε, λέγοντας πῶς εἶματ
 » σε ἀνήλικοι· καὶ αὐτὸ οὔτε τὸ ἀποβάλλω, οὔτε τὸ δέχο-
 » μαι (γιατὶ ἔτσι ἐμεῖς εἵμαστε ἀνήλικοι δὲν ἠξέρω ποῖος
 » λαὸς εἶναι ἐνήλικος), μὰ πῶς δὲν εἵμαστε πικιδιὰ θὰ
 » τὸ δεῖξωμε μὲ τὰ πράγματα· θὰ δεῖξωμε πῶς ἡ ἐλευθερο-
 » τυπία ἦταν ἀνάγκη ἀπόλυτη· γιατί ἡ ἔλλειψις της ἔκαμε
 » νὰ γινοῦνε πολλὰ κακὰ, ὅπου δὲν ἐγινόντανε, ἂν ὁ ἐξο-
 » χώτατος ἀρμωστής ἐφωτιζότανε· γιατί εἶναι ξένος, ἅπει-
 » ρος τῶν ἡθῶν, τῆς γλώσσης μας καὶ τοῦ χαρακτῆρα μας,
 » καὶ ἐκεῖνοι ὅπου τὸν ἐπλησίαζαν τὸν ἐσυμβουλεύανε κακὰ,
 » καθὼς στοχαζόμαστε θέλουν δείξει τὰ πράγματα. Καὶ
 » νὰ τί εἶναι ὅπου ἐμεῖς θὰ γυρεύουμε»

« Α. Σκοπὸς μας πρῶτος καὶ κύριος εἶναι ἡ οἰκονομία
 » καὶ ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια καὶ ἡ πνευματικὴ καὶ ἡθικὴ
 » μας μόρφωση κατὰ ταῖς ἀπαίτησais τοῦ αἰῶνα μας· καὶ
 αὐτὰ, ὡς τὰ τώρα, ἀμεληθήκανε.

» Β'. Θὰ γυρέψωμε νὰ διερῶθοῦν μερικοὶ νόμοι δείχνον-
 » τα· τὰ κακὰ τοὺς θεμέλια, μὲ ταῖς ἀρχαῖς τοῦ αἰῶνα μας καὶ
 » ἐκείναις τοῦ ἔθνους ὅπου μᾶς προστατεύει, τὰ κακὰ ὅπου
 » ἐφέρανε καὶ ἐκεῖνα ὅπου ἂν ἐξακολουθήσουνε εἰς τὸ ἐξῆς
 » πρέπει νὰ φέρουνε (καὶ πάντοι εἶναι πρέπει νὰ τοὺς γνω-
 » ρίζετε· γιατί ἐγὼ εἶμαι χωριάτης· σεις εἶσθαι πολι-
 » τικοὶ).

« Γ'. Θὰ γυρεύουμε νὰ ἐκπληροῦνται οἱ νόμοι καὶ ὄντες,
 » δὲν ἐκπληρόνωνται, θὰ κάνωμε ταῖς παρατήρησais μας.

Δ'. Θὰ γυρεύουμε νὰ ἐμβαίνουν οἱ ἄξιοι καὶ οἱ τίμιοι εἰς
 » τὰ ἐπαγγέλματα καὶ θὰ φωτίζωμε τὴν κυβέρνησιν νὰ τοὺς
 » εὐρίσκη καὶ νὰ ἀποφεύγη τοὺς ἄτιμους καὶ τοὺς ἀναξίους,
 » πάντα κατὰ τὴ θέλησιν τοῦ τόπου μας.

Ε. Κάθε νόμος ὅπου, ἐμβαίνει, θὰ τὸν ἐξετάζωμε
 » εἰς ταῖς ἀρχαῖς του καὶ ταῖς συνέπειαις, καὶ ἂν ᾖναι
 » κακὸς θὰ συμβουλεύωμε τὴν κυβέρνησιν νὰ τὸν ἀναι-

» ρετή· ἀνίσως ἐπιμένῃ δὲν θὰ θυμόνομε, γιατί νὰ τῆς
 » φέξωμε εἶναι τὸ χρέος μας. Μὰ κάθε φορά ὅπου τὸ φέρει
 » ἡ περίστασις θὰ δείχνουμε τὴν ὀρθότητα τῶν παλαι-
 » ρήσεών μας.

Σ'. Θέλωμε τῆς προβάλλει καλοὺς νόμους, ὅπου νὰ ἔχουμε
 » σκοπὸ τὴν ἐσωτερικὴ καλητέρεψή τοῦ τόπου μας καὶ
 » ταῖς μικραῖς ἐξωτερικαῖς σχέσais του. Καὶ Ζὼν ἂν θέλῃ
 » νὰ μᾶς δώσῃ ῥιζικαῖς μεταρρύθμισαίς, θὰ προσπαθήσωμε
 » νὰ δείξωμε πῶς εἴμαστε ἄξιοι νὰ ταῖς μεταχειρισθοῦμε.
 » Δὲν θέλεις εἶναι ἐλεύθερη; γιατί ἔχει ὅλη τὴ δύναμη καὶ
 » εἰς τὰ μεγάλα πράγματα ἔμπορεῖ νὰ σκευθῇ καλήτερά
 » μας. (Καὶ σοῦ τὸ λεῶ τοῦτο γιατί ἔχοντας ἀπάνω τῆς
 ὅλην τὴν δύναμη, ἔχει καὶ ὅλη τὴν ἐνοχὴ καὶ τῆς τὰ φορ-
 τόνεις ὅλα καὶ ἐμεῖς εἴμαστε ἀνένοχοι, ἐκεῖ ὅπου μὲ ταῖς
 μεταρρύθμισαίς σὲ φορτόνει ὅλην τὴν ἐνοχὴ καὶ κάνει ὅτι
 θέλει· γιατί ἔχει ὅλην τὴν δύναμη καὶ γνωρίζει νὰ τὴν ἐμε-
 ταχειρισθῇ. Καὶ γιὰ ταῖς ἐλεύθεραις ἐκλογαῖς ὅπου ἔδωκε,
 ταῖς ἔδωκε γιὰ νὰ ξαλαπρωθῇ· γιατί ἄλλῃως τὴν ἔπνιγε ὁ
 ἐλεύθερος τύπος· ἔπρεπε ἢ νὰ μὴ δώσῃ ἐλευθεροτυπία, ἢ
 ἄλλῃως ἔπρεπε νὰ δώσῃ καὶ ἐλεύθεραις ἐκλογαῖς. Γλύφεις
 ἀκόμη τὸ δάκτυλό σου πατρίδα μου καὶ ἐδείχθηκες μία
 κοκέτα ἀνάποδη, ὅπου θέλει νὰ δείξῃ πνεῦμα καὶ κάνει
 πονόκαρδο. Τὴν ἀληθινὴ ἐτικέτα τῆς πολιτικῆς δὲν τὴν
 ἐκκτάλαβες, καὶ ἡ πολιτικὴ εἶναι ὅλο ἐτικέτα. Καλὴ ἀ-
 δελφὴ ἕναν ὑπάλληλο ἔχεις καὶ ὄντες σφάλλει τὸν ἐδικαί-
 νεις; ὁμπροστὰ εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔπειτα τὸν ἐνουθετεῖς,
 καὶ θρίζεις μία διοίκησις παντοδύναμη, καὶ ἐπίβουλη ὅπου
 σὲ ἔχει στὰ χέρια τῆς καὶ θέλεις νὰ κάμῃς δουλειὰ μὲ
 δαύτην; ἐγὼ μὲ τὸ μικρό μου μυαλὸ σωστὸ δὲν τὸ βλέπω.
 Πρέπει νὰ τὴν ἀφίνης χωρὶς ἀπολογία· γιατί τότε χωρὶς
 νὰ τὴν ἐβρίζης (βρίζεται)». Αὐτὸ ἔπρεπε νὰναι τὸ πρό-
 γραμμά σου, τὸ καρτέλο τοῦ πολέμου σου.

Ν' ἀρχίσῃς ἔπειτα «σεβαστὴ διοίκησις, εἴμαστε Ἕλλη-

νες (γιατί είμαστε διακόσιαις πενήντα χιλιάδες και όλοι μιλούμε τήν νεοελληνική, εκεί όπου τήν Ιταλική μόλις είκοσι χιλιάδες τήν εκαταλαβάνουνε) και είναι άδικο να έχωμε μια γλώσσα εις τά δημόσιά μας πράγματα, όπου δέν είναι ούτε δική μας, ούτε τής προστασίας και μάς ένθυμίζει παλαιαίς δυστυχίαις μας. Άληθινά είναι άκαλλιέργητη· μά δέν καλλιεργείται ποτέ άνίσως δέν τήν ύιοθετήση και ή Κυβέρνηση.»

« Οί μισθοί δέν είναι ανάλογοι μέ τά μέσα και τά έξοδα του τόπου μας, είναι περιττά τὸ τάδε τὸ τάδε επάγγελμα και οί μεγάλοι μισθοί και τά περιττά επαγγέλματα φέρνουν εκείνο, εκείνο, εκείνο τὸ αποτέλεσμα.»

« Τὸ τάδε, τὸ τάδε ελάττωμα έχει τὸ σύστημα τῆς δημοσίας παιδείσεως και ή χρειαις και ή θέση του τόπου μας υπαγορεύουνε τήν τάδε διόρθωση· και όχι μέ γενικά παρὰ μέ πράγματα μετρημένα.

« Είναι κακὸς ὁ ὀργανισμὸς τῶν δικαστηρίων· φέρνει τὸ τάδε τὸ τάδε αποτέλεσμα· αὐτὴ αὐτὴ αὐτὴ είναι ή διόρθωση· και πάντα μέ τήν απόδειξη· και νά μή λές τίποτα χωρὶς τήν απόδειξη.

» Οί δικηγόροι είναι πολλοί και οί περισσότεροι άνάξιοι· νά μετριασθῇ ὁ ἀριθμὸς τους εις τοὺς ἄξιους και τοὺς τίμιους.

» Η ἐργατικὴ τάξη και μάλιστα ή Γεωργικὴ τάξη πνίγεται· είναι ἀνάγκη νά σχηματισθῇ μία τράπεζα και τουτο· είναι ὁ ὀργανισμὸς, όπου υπαγορεύει ὁ τόπος.

» Ὁ προϋπολογισμὸς αποφασίσθη τόσο, μά τουτο δέν είναι δίκαιο και εις τὸν ἀπολογισμὸν πνιγέτηνε.

» Εξοχώτατε σὲ ἀπάτησε τὸ προκαταρκτικὸν σου συμβούλιο. Ἀπὸ τοὺς νομοθέτας όπου μάς ἔδωκες νά διαλέξωμε ὁ τάδε, ὁ τάδε, ὁ τάδε είναι ἀνάξιος, ὁ τάδε, ὁ τάδε είναι ἄτιμος, ὁ τάδε χρεοκοπημένος, ὁ τάδε διεφθαρμένος, εκεί όπου ὁ τόπος έχει τὸν ταδε, τὸν τάδε, τὸν τάδε

ἄξιους, τίμιους καὶ μὲ ἐπιρροή εἰς τὸν τόπο τους. Δὲν εἶναι βέβαια φωστῆρες, μὰ εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχομε οἱ καλλήτεροι.

» Ὁ τάδε, ὁ τάδε κριτὴς εἶναι ἀνάξιοι καὶ τοὺς ὀρίζουν τὰ πάθη τους καὶ ἐκείνους, ἐκείνους, ἐκείνους ὁ τόπος ἔχει ἀπὸ αὐτοὺς ἀξιώτερους. Δὲν εἶναι καὶ τοῦτοι φωστῆρες· μὰ εἶναι ἀπὸ ἐκείνους ὅπου ἔχομε οἱ καλλήτεροι καὶ ἔτσι δὲν τιμῶνται οἱ ἄξιοι καὶ οἱ τίμιοι, ἀνθρώπους μεγάλης ικανότητος δύσκολα ἤμποροῦμε νὰ κἄμωμε.

» Ὁ τάδε δάσκαλος εἶναι ἀνάξιος, ὁ τάδε διεφθαρμένος, ὁ τάδε δὲν θέλει νὰ κἄμῃ τὰ χρέη του.

• Τὸ κανάλι εἰς τὴν Ἀγία Μαῦρα εἶναι ἀχρείαστο καὶ εἶναι φτωχὸ τὸ ταμεῖον μας.

» Εἰς τὸ τάδε ἔργον ἐξοδευθήκανε τόσα, καὶ τόσα μοναχὰ ἐξοδεύθησαν. Καὶ πάντα μὲ τὴν ἀπόδειξη· φρονιμοὶ ὡς οἱ ὄφεις καὶ ἀκέραιοι ὡς αἱ περιστεραι.»

• Σοῦ ἔρχονται κατηγορίαις ἀδύναταις; μὴ ταῖς δέχεσαι, παρὰ, ἀνίσως ἔβλεπε; πῶς εἶναι νὰ διορθωθῇ τίποτε, μίλησε μὲ τρόπο ὅπου νὰ γινοῦν ἡ κατηγορίαις μὲ δύναμη· καὶ μὲ ὑπερβολὴ τίποτε μὴν ὑπερασπίζεται· ἀπόφευγε ταῖς φωναῖς καὶ τὰ ψέμματα· γιὰτὶ σὲ ἀτιμάζουν καὶ ἡ Κυβέρνηση δὲν τὴν συμφέρει νὰ ᾄσαι τίμιος.

» Ἐμεταχειρίσθη τὴν ὑψηλὴ ἀστυνομία ἐναντίον κἄνενοῦ ἄτιμου; σὼπαινε· ἔπιασε κανένα τίμιο; γράψε του τὸ ἐγκώμιό του μὲ τὴν ἀλήθεια καὶ σύντομα (γιὰτὶ πάντα πρέπει νὰ ἀποφεύγῃς τὰ ψέμματα καὶ νὰ ᾄσαι δροσερὸς εἰς ταῖς κατηγορίαις σου. καὶ παρακάτω ἀνάπτυξε τῆς ὑψηλῆς ἀστυνομίας τὸ σύστημα, δείχνοντας καὶ τὰ φυσικὰ καὶ τὰ ἠθικά του ἀποτελέσματα· μὰ μὲ ζωὴ καὶ μὲ δύναμη.

Νὰ πολεμᾷς νὰ κρατῇς ἐξυπνὴ τὴν φιλοτιμία τοῦ λαοῦ καὶ βρίζετονε, ὄντες δὲν κάνει τὰ χρέη του. Τῇ διοίκησιν νὰ μὴ τὴν κατηγορῇς εἰς ἐκάθε ψίλου πῆδημα, παρὰ μάζευε καὶ ἄφινε νὰ χονδραίνουνε καὶ ὄντες σωριασθοῦνε καὶ τὸ

καλέσει ἡ περίστασις, ἄδιαζε τὸ σκαούλι σου· γιατί πρέπει νὰ μένης πάντα δροσερὸς καὶ ξεκούραστος».

Μία φορὰ ὅπου ἔβαλες ταῖς ἀρχαῖς σου, εἰς τα μερικὰ, ὡς συνέπειαι τῶν ἀρχῶν σου, κάνε ταῖς παρατηρήσεις σου· γιατί τότε ὅλα δένονται, βασιτῶνται καὶ ἔχουνε δύναμη. Μὰ σὲ κατηγοροῦνε; ἀπολογιῶσونه κρύα καὶ τρόβα ἴσια τὸ δρόμο σου· γιατί τὸ ἐρχάμενο καὶ τὰ πράγματα θὰ ἔχεις ἀπολογία σου.

Ἐξέλεπε; πῶς δὲν ἔκανες τίποτα; εἰς τὰ στερνὰ ἔγγρα-
φες α εἶναι περιττὴ ἡ ἐλευθεροτυπία εἰς τὴν
ἐπτάνησο· γιατί ἡ Κυβέρνησις δὲν θέλει νὰ
τὴν φωτίζωμε· ἡ Ἀγγλία καὶ εἰς ἐμ. ἄς πο-
τὲ δὲν ἐφέρθη μὲ εἰλικρίνεια». ἔπειτα ἔκανες
περίλειψη, τῶν ὅσα ἐπραγματεύθηκε; καὶ τοῦ συστήματος,
ὅπου ἀκολούθητες καὶ τὰ ἐκαταχωροῦσες καὶ εἰς Ἀγγλι-
καῖς καὶ εἰς Γαλλικαῖς καὶ εἰς Ῥωστικαῖς καὶ εἰς Γερμα-
νικαῖς ἐφημερίδες καὶ ἡ ἐφημερίδα σου ἤθελε μείνει μία
αἰωνία διχμαρτήρησις καὶ χωρὶς ἄλλο καὶ καλὸ ἤθελε κά-
μεις καὶ ἤθελε δείξεις καὶ τὴν Ἐπτάνησο γίγαντα. Καὶ
πρέπει γιὰ καθε περίστασις νὰ ἀρχίσωμε νὰ συσχετιζώ-
μασσε μὲ τὴν Εὐρώπη.

Μὰ μόνη αὐτὴ ἡ ἐφημερίδα δὲν ἔρθανε· γιατί ἐξέταζε
τὰ παρόντα καὶ ἐκύταζε τὰ ἐρχόμενα· μὰ ἄφινε τὰ περα-
σμένα καὶ δὲν ἤμποροῦσε νὰ πολεμήσῃ καὶ δυνατὰ τὴν
Κυβέρνησις· ἐχρειάζότανε καὶ μία ἄλλη νὰ τὴν πολεμᾷ
κατάμουτρα καὶ εἰς αὐτὸ ἐπιτήδεια ἦτον ἡ Ἀναγέννησις.
Αὐτὴ ἡ ἐφημερίδα ἔπρεπε νὰ βάλλῃ εἰς ἀμφιβολία ταῖς
ιδέαις σου καὶ διηγούμενη τὰ ὅσα ἐκάμανε εἰς ἐμ. ἄς οἱ
Ἰγγλέζοι μὲ ὅλην τὴν λεπτομέρεια, νὰ δείξῃ πῶς ἡ Ἀγ-
γλία, νὰ κάμῃ καλὸ εἰς ἐμ. ἄς, ποτὲ δὲν ἠθέλησε καὶ ὅ,τι
ἐγένῃ τὸ ἔκαμε ἡ ἐποχὴ, ὁ ἐθνικός μας χαρακτῆρας καὶ
ἡ περίστασις· πῶς ἀπὸ αὐτὴν ἐμεῖς δὲν πρέπει νὰ περιμέ-
νωμε τίποτα καὶ πῶς ἡ ἐλπίδα μας εἶναι τὸ ἔ-

θνος μας. Νά κηρυχθῇ ὑστερα ἐφημερίδα ἐθνική καί, ἔχον-
 τας τὰ ἐσωτερικά μας πράγματα πάρεργο, νά βοηθᾷ εἰς
 αὐτὰ τὴν συστηματικὴν ἀντιπολίτευση, ὅπου ἐπερίγραψα.
 Καί νά τὸ πρόγραμμα ὅπου ἤμποροῦσεν ἀ βγάλη ποῖο ἦτα-
 νε. « Ἡ πατρίδα εἰς τὸν πολιτικὸν τῆς δρόμο ἔκαμε πῆδη-
 » μα· γιατί ἐπιάσθηκε ἀπὸ τὰ παρόντα, κυτᾷ τὰ ἐρ-
 » χάρμενα καί εἰς τὰ περσμένα ἑρρίξε τὴν ποδιά της
 » καί τὰ ἐσκέπασε. Ἀλλὰ ἐμεῖς γιὰ νά ἰδοῦμε ποῖον δρόμο
 » πολιτικὸν πρέπει νά πιάσωμε, θὰ ἐξετάσωμε τὴν δια-
 » γωγὴ τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἑπτάνησο, συγκρίνωντάς
 » τινε μὲ ἐκείνην ὅπου ἀκολούθησε εἰς ὅσα μέρη καὶ ἂν
 » ἐπάτησε, καί τὸν δρόμο, ὅπου ἡ ἀνάλυση αὐτὴ μᾶς ὑ-
 » παγορεύσῃ νά πιάσωμε, γιὰ τὰ βέβαιά μας συμφέροντα,
 » ἔχουμε νά ἀκολουθήσωμε». Ἐπειτα νά ῥίξῃ τὴν τράτα καί
 νά ἐκθέσῃ κρύα, ἀπλᾶ καὶ ἀληθινὰ τὸ ὅ,τι μᾶς ἔκαμε καί
 πόσα μᾶς ἔκλεψε, καί ἀπὸ αὐτὰ νά βγάλη ταῖς ἀρχαῖς
 τῆς πολιτικῆς τῆς συνέπειαις, ἀληθεύοντάς ταις ἀπὸ τὴν
 διαγωγὴ τῆς εἰς ἄλλα μέρη· σύστημα πολιτικῆς, νόμοι,
 εκπαιδευτικὰ καταστήματα, οἰκονομία, δημόσια ἔργα ὅλα
 ἕνα ἕνα νά τὰ ἀναλύσῃ καί νά δείξῃ πόσο καλὸ καὶ πόσο
 κακὸ ἔκαμε καὶ μάλιστα, μὲ τόκους καὶ μὲ κεφάλαια, μὲ
 τὸ φαβρικὸ κογιόν καὶ τοὺς μισθοὺς καὶ ταῖς ἀντιμισθεί-
 αῖς, πόσα μᾶς ἔκλεψε. Ἔτσι ἤθελε προσδιορίσει ποῖος ὁ σκο-
 πὸς τῆς καὶ ποία ἡ τάσις τῆς, νά δείξῃ, ὡς ποῦ νά ἐλθῇ ἡ γε-
 νικὴ ἐλευθερία τοῦ ἔθνους μας, ποία προσοχὴ καθέννας μας
 πρέπει νά ἔχῃ. Μία φορὰ ἔπειτα ὅπου ἤθελε κηρυχθῇ ἐ-
 θνικὴ ἐφημερίδα, μὲ τὸ νά ἔχουνε ἡ Ἑλληνικαῖς
 ἐφημερίδαις τὸ ἔθνος γιὰ μάσκα, νά πάνε εἰς τὸ μπάλ-
 μασκὲ καὶ ὄντες ἐπιτύχουνε τὰ ὅσα γίνονται εἰς τοὺς μπαλ-
 μασκέδαις, νά τὴν πετάξουνε, ἤθελε εἶναι ἕνας ἥλιος εἰς
 ὅλο τὸ ἔθνος. Μὰ ἐσεῖς ἐκάμειτε ἕνα φανὸ ἀπὸ ἄχρεα καί
 τα ἄχρεα κάνουνε λάμψη μὰ σβήνουνε γλίγωρα καὶ ἡ στά-
 χτη τοὺς δὲν πηγαίνει οὔτε εἰς τὴν μπουγάδα· μὰ ὅλο τὸ
 πᾶν ἦτανε νά γινῇτε ἐσεῖς οἱ ἄρχοντες.

ἔχετε βέβαια καὶ ἀπολογία εἰς ταῖς κατηγορίας ὅπου
 σὰς κάνω, πῶς ἦταν ἀρχὴ καὶ δὲν ἐγνώριζετε, πῶς σχεδὸν
 ὅλαις ἐκυτάζετε τὴν πατρίδα σας μέτα εἰς ταῖς ὑψυλαῖς
 ἀστυνομίαις, τὰ κανόνια καὶ τῆς Ἰγγλέζικης ἀλωποῦς τὰ
 τεχνέμματα καὶ πῶς ἐξυπνύσετε τὸν τόπο καὶ ἐκάμετε νὰ
 λιγοστέψουνε ἢ κατὰχρησais. Μὰ εἰς ὅλα αὐτὰ εἴσαστε ἀξι-
 ἐπαινες μυναχὰ γιὰ τὸν χαρακτῆρα σας, γιὰτὶ πρῶτα εἴ-
 σαστε ἀπατημένοι, ἂν στοχάζεστε πῶς ἐκοιμώμαστε καὶ
 μᾶς ἐξυπνήσετε, ἐπειδὴ χωρὶς νὰ μᾶς φωτίσετε μᾶς ἀνα-
 κατώσετε· ἔπειτα ἡ ὀλιγόστευση σταῖς κατὰχρησais δὲν
 εἶναι δική σας δουλειά, παρὰ τῆς ἐλευθεροτυπίας ἄμεσον ἀ-
 ποτέλεμα, ἐπειδὴ γιὰ νὰ λιγοστέψουνε ἢ κατὰχρησais
 φθάνει νὰ εἶναι ἐλευθεροτυπία καὶ νὰ μὴν ἦναι οἱ ἀνθρώποι
 ξαποτσύποτοι· καὶ τέλος πάντων ἀγκαλὰ καὶ φαινόσαστε
 ἀντικυβερνητικαῖς, ὅλαις εἴσαστε κυβερνητικαῖς, γιὰτὶ ὅ-
 λαις, ἢ ἐβοιθήσετε, ἢ ἐδώκετε ἀπολογία εἰς τὴν Κυβέρνηση.
 Καὶ μὴν εἰπῆτε πῶς ἡ βρισαῖς τῆς Ἀγγλίας δὲν τῆς ἀρέ-
 σουνε· γιὰτὶ τώρα πλεὰ τὴν ἐγνώριζουνε καὶ εἰς ὅ,τι κάμει
 ἔχει καὶ ταῖς ἀπολογίαις της καὶ μία ἀπὸ αὐταῖς
 εἶναι ἡ βρισαῖς ὅπου τῆς ἐκάμετε· καὶ ὅποιος λέει πῶς
 μᾶς συμφέρει νὰ χειροτερέψῃ, ἡ θέση μας εἶναι στραβὸς καὶ
 ἀπάνθρωπος. Εἰς δύο λόγια κρίνοντάς σας, ὡς ἀν πολιτικούς
 ἀνθρώπους, τέτοιοι δὲν ἐφάνηκετε καὶ ὄντας χωριάτης ἔχω
 νὰ πῶ τὴν ἀκήθεια. Μὰ δύο λόγια τώρα ἀκόμη χωριστὰ
 καὶ γιὰ τὴν Ἀναγέννηση καὶ ἔρχομαι εἰς ἐκεῖνο ὅπου στο-
 χάζομαι πῶς πρέπει νὰ κάμωμε.

Ἐστὶ Ἀναγέννηση ἐβάσταξες ἴσιο δρόμο, μὰ εἶχες πολὺ
 ἀψάδα καὶ δὲν ἐπῆρες καλὰ τὰ μέτρα σου καὶ ἔτσι εἰς ἐ-
 πολλὰ ἐμπορεῖς βαρεῖά νὰ κατηγορηθῇς· ἤμπορεῖ ὁ σκοπός
 σου νὰ ἦταν ἅγιος, μὰ καθέννας σὲ κρίνει ἀπὸ τὰ λόγια
 σου. Σοῦ κάνω τὸ λοιπὸν ταῖς ἀκόλουθαις παρατήρησais.
 Ἐκήρυξες πῶς μᾶς συμφέρει νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὴν Ἑλλάδα,
 γιὰτὶ ταῖς προστασίαις ταῖς ἐδοκιμάσαμε καὶ δὲν θέλομε

νὰ εἶμαστε ἀνήλικοι, ἤγουν ἠθέλησες νὰ ἐξηγήσης τὸ αἰσθημά μας· γιατί ὅλοι μας εἶμαστε ὀρθόδοξοι καὶ μιλοῦμε Ῥωμαίικα καὶ τὸ ἄλλο ἔθνος τὸ ἐστοχασθήκαμε πάντα γιὰ ἀδελφούς μας καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἡ εὐχὴ ὁλωνῶνε μας. Μὰ πρῶτα δὲν τὸ ἀποδείξεις καὶ ἔπειτα μετρῶντας πῶς ποτὲ δὲν ἔμπορεῖ νὰ ἐπιτύχη μὲ πόλεμο, ἔπρεπε νὰ πολεμήσης κάθε ἐπαναστατικὸ κίνημα· καὶ ὅμως ἔμπορεῖς νὰ κατηγορηθῇς πῶς τὰ ἔθρεψες· καὶ γνωρίζετο, χωρὶς νὰ θέλῃς ἐβοήθησες τὴν κ.βέρνηση, ὅπου ἤθελε νὰ γινοῦνε ἡ ἐπανάστασις νὰ ἀνάψῃ τὰ πάθη ἀνάμεσα χωριάτη καὶ ἄρχοντα καὶ ὑψώνοντας τὴν μεσανὴ τάξην τὰ ῥοῦχα καὶ τὰ ψέμματα νὰ μᾶς ἀνακατόνη νὰ μὴν ἔμπορῶμε ποτὲ νὰ κάμωμε τίποτα. Κάθε ἐπαναστατικὸ κίνημα μετριέται ἀπὸ τὸ σκοπὸ τοῦ ὡς πρὸς τὰ μέσα τοῦ καὶ τὸ δεύτερο σκοπὸ ἐκείνων ὅπου τὸ ἐκίνησαν. Τώρα ὁ κύριος σκοπὸς τῶν ἐπαναστάσεων τῆς Κεραλλωνιᾶς ἦταν νὰ μᾶς δώσῃ πατρίδα καὶ νὰ μᾶς κάμουν νὰ ζοῦμε ἐλεύθεροι καὶ ὁ σκοπὸς αὐτὸς ἦτον ἅγιος. Μετρῶντας ὅμως τὰ μέσα καὶ ταῖς περιστάσεις, ἦταν ὅλος διόλου ἀστόχασταις καὶ εἰς τὸν τόπο μας ἐκάμανε μεγάλα κακά, καὶ τὴν Ἑλλάδα ἐβάλχνε εἰς ἐθέση δύσκολη καὶ ταῖς μικραῖς μας ἐλευθερίαις ἐκινδυνέψανε. Ἀπὸ ἄλλο μέρος, ὄντες εἰς ὅλαις ταῖς ἐπανάστασις παρουσιάζονται τρεῖς τάξαις, μία τῶν ἀληθινῶν πατριωτῶν ὅπου ἀρχίζουν καὶ θυσιάζονται, ἄλλη ἐκείνων ὅπου βοηθοῦνε γιὰ νὰ ὠφεληθοῦνε ἀπὸ τὰ πράγματα καὶ τρίτη τοῦ λαοῦ, ὅπου κινιέται σὰ στραβὸς καὶ δὲν κάνει παρὰ νὰ ἀλλάξῃ σαμάρι, πῶς θὰ μοῦ ἀποδείξῃς πῶς δὲν ἦταν πολλοὶ ὅπου εἶχαν καὶ δεύτερο σκοπὸ νὰ λάβουν ἐπιρροὴν μὲ τὰ ψέμματα, ἢ νὰ ὠφεληθοῦνε μὲ ἄλλον τρόπο, καὶ πῶς ἤθελες βαστάξῃς τὴν τάξην μάλιστα μέσα στὸ Ἀργοστόλι ἂν ἐπιτύχαιναν; ἐγὼ στοχάζομαι πῶς δὲν ἔμπορεῖς νὰ ἀποκριθῇς. Αὕτῃ εἶναι ἡ πρώτη μου παρατήρηση καὶ τὴν κάνω γιατί ἡ διοίκησις θὰ κάμει, ἢ θὰ ἀφίσει νὰ

γινούνε καὶ ἄλλα παρόμοια, γιὰ νὰ μᾶς πάρῃ ὁπίσω τὴν ἐλευθεροτυπία καὶ ἄλλαις ἀπὸ ταῖς μικραῖς μας ἐλευθερίαις, καθὼς ἐπὶ Δουγλᾶς, καὶ πρέπει ἐμεῖς οἱ στραβοὶ οἱ χωριάτες νὰ ἔχωμε τὰ μάτια μας τέσσερα, νὰ μὴ μᾶς καΐνε καὶ μᾶς φουρκίζουνε ἄδικα.

Θὰ μὲ κατηγορήσετε πῶς τὰ λέω, γιὰτὶ ἀγαπῶ τοὺς Ἰγγλέζους καὶ θέλω νὰ ὑπερχασπισθῶ τὴν κυβέρνησιν καὶ πολλοὶ κουτοὶ, ἢ ἀπὸ ἐκείνους ὅπου πετοῦν εἰς τὰ σύγνεφα θὰ σᾶς τὸ πιστέψουνε. Καὶ ἀληθινὰ δὲν ἔχω χρεία γιὰ ἀπολογίαις, γιὰτὶ ἀπολογία μου εἶναι ἡ διαγωγὴ ὅπου εἰς ὅλη μου τὴ ζωὴ ἀκολούθησα· μὰ μόνον τοῦτο δὲν σᾶς ἀφίνω χωρὶς ἀτόκριση. Εἰς τὴν ἱστορίᾳ θὰ ἐδιαβάτετε τί ἔκαμεν ὁ Μιθριδάτης εἰς τοὺς Ῥωμαίους ὅπου ἦταν εἰς τὴν Ἀσία, πῶς μίανυχτιὰ τοὺς ἔσφαξε ὅλους, καὶ τὴν αὐγὴν εὐρεθήκανε στρωμέναι, σὺν τοὺς βλαστοὺς τῶν ἀμπελιῶνε, ὄντες πέφτει χυλάζι καὶ τοὺς βρίσκει ἀπάνω στὸ ἄνθισμα· ἔτσι ἤθελε σοῦ εἰπῶ νὰ κάμωμε τοὺς Ἰγγλέζους. Μὰ ὁ φρόνιμος μετρά καὶ τὰ ὕστερα καὶ ἡ παροιμία λέει εἰς τὰ ἔθγα σου σὲ θέλω κολυμβιστὴ. Σὲ λίγα λόγια, τὴ φωτιά τὴν ἐσυνδαυλῶ, ἔτσι βλέπω πῶς θὰ κάψῃ τοῦ ἐχθροῦ μου τὸ σπήτι, μὰ ἔτσι βλέπω πῶς θὰ κάψῃ τὸ δικό μου, πολεμῶ νὰν τὴ σβήσω. Ἐρχομαι τώρα εἰς τὴ δεύτερη παρατήρηση.

Ἐζήτας νὰ ἐνωθοῦμε μὲ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὁμῶς ἐκηρύχθηκες δημοκρατικὴ, ἤγουν δὲν ἤθελες ἡ Ἑλλάδα νὰ βασιλεύεται, ἐκεῖ ὅπου τὸ πρῶτο στοιχεῖο τῆς τάξεως εἰς τὴν Ἑλλάδα εἶναι ὁ βασιλέας της καὶ οἱ Ἰγγλέζοι τὸν βασιλέα καὶ αὐτὸ πολεμοῦνε. Χωρὶς νὰ θέλῃς λοιπὸν ἔκαμες τὴν ἐπιθυμία τους καὶ εἶδες ὁ Καπετὰν Μαστρολεβίδης πῶς σὲ ἄρπαξε καὶ ἐγύρευε νὰ γινῇτε κολέϊες.

Ἄρπες νὰ βρίσουνε εἰς ἐσὲ τὸν βασιλέα τῆς Ἑλλάδος καὶ, χωρὶς νὰ μετρήσετε πόσο δύσκολη ἦταν καὶ εἶναι ἡ θέσις του, τὸν ἐβρίσκετε ἄδικα. Καὶ, νὰ τὸ γνωρίζητε, τὰ

κινήματα τῆς Κερκλλονίας, ἄφησε νὰ γινοῦν ἡ Ἀγγλία, γιὰ νὰ ἐννοχοποιήσῃ καὶ τὴν Ἑλλάδα καὶ εἶδες εἰς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Βασιάνου μὲ πῦρον τρόπο ἐπολέμησαν νὰ τὴν ἀνακατώσουνε καὶ πρέπει νὰ προσέχωμε, μὴ λάχῃ καὶ σὰ στραβοὶ τῆς κάνωμε ταῖς ἐπιθυμίαις της.

Μὰ καὶ ἐδῶ θὰ μὲ κατηγοροῦντε πῶς εἶμαι ἀριστοκράτης καὶ τυραννόφρονας καὶ ἐπειδὴ εἶναι πολλοὶ οἱ κουτὶ καὶ οἱ συγνεφιασμένοι, στενοχωροῦμαι, χωρὶς νὰ θέλω, νὰ κάμω καὶ ἐδῶ τὴν ἀπολογία μου. Εἶμαι δημοκρατικὸς καὶ εἰς τὴν καρδίᾳ καὶ εἰς τὰ ἥθη μου καὶ δὲν ἔδιδά ἓνα φυτίλι τῆς σκούριας μου νὰ ἀγοράσω τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κίνας μὲ ὅλα τὰ ὑπουργεῖα του· μὰ ἄλλη ἡ θεωρία καὶ ἄλλα τὰ πράγματα. Ἡ δημοκρατίαις ὑπᾶρξαν εἰς μικραῖς κοινωνίαις, ὄντες εἶχαν τὰ ἥθη τους καὶ ἐκεῖναις ὁποῦ ἐμεγάλωσαν, ἢ ἐχάσαν τὰ ἥθη τους, ἐτελειώσανε εἰς τὰ στερνὰ λαβαίνοντες τύραννο· ἡ μεγάλαις δημοκρατίαις εἶναι ἀπὸ τὰ δυσκολώτερα πολιτεύματα καὶ εἰς τὴν κακοήθεια, τὴν ἡμιμάθεια, τὴν ἐγωισμόν καὶ τὴν ἀπιστίαν ὁποῦ βρασιλεύει τὴν σήμερον, ἡ δημοκρατίαις καταστάινονται πολὺ δυσκολώτεραις καὶ ἐμεῖς δὲν εἴμαστε ἕτοιμοι. Ἀπὸ ἄλλο μέρος εἰς τὴν Ἑλλάδα, χωρὶς νὰ πῶ πῶς ἡ διοίκηση δὲν ἐμποροῦσε νὰ ᾔῃ καλὴτερη, γιὰ νὰ βασιέται περισσότερη τάξις ἔπρεπε νὰ ἔχῃ περισσότερη δύναμη· γιὰτὶ εἶναι δεμένη μὲ τὸ σύνταγμα καὶ ἐγινήκανε ὅλα μαλὶς κουθάρια. Γιὰ ᾧ, μωρὲς παιδιὰ, ἀπορῶ καὶ ἐξίσταμαι πῶς μπορεῖ καὶ βασιέται τάξις εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ πῶς γίνεται τίποτα· μέσα ἡ διοίκηση εἶναι ἀδύνατη καὶ ἀπόξω στέκει ὁ διάολος τοῦ κόσμου μὲ τὴν κουτάλα του καὶ τὴν ἀνακατόνι. Αὕτῃ εἶναι καὶ εἰς αὐτὸ ἡ ἀπολογία μου· ἔρχομαι καὶ εἰς τὴν τρίτη καὶ τελευταία μου παπατήρη.

• Τέλος πάντων εἶχες ὅλαις σου ταῖς ἐλπίδαίς εἰς τὴν Γαλλίαν· μὰ καὶ εἰς αὐτὸ ἀπκλήθηκες. ἓνα ἔθνος οὔτε ἡ κυ-

βέρνησίν του, οὔτε ἡ ἀρχαίς του τὸ κάνουν νὰ βοηθᾷ ταῖς ἐλευθερίαις τῆς ἀνθρωπότητος ἢ νὰ ἐναντιόνηται, παρὰ τὰ ἐθνικά του συμφέροντα. Ἔτσι ἡ Ἀγγλία καὶ ἡ Γαλλία, ἀγαπᾶ καὶ ἔχουν ἀρχαίς φιλελεύθεραις, ὄντας ὑποχρεωμέναις ἀντίτως θέλουνε νὰ βαστοῦνε τὸ μεγαλεῖο τους νὰ ἐμποδίζουν τὴν ἐθνική μας ἀνάπτυξη (μὲ τὸ νὰ εἴμαστε ἐξαιτίας τῆς θρησκείας τῆς Ῥωσσίας φυσικὸς φίλος καὶ σύμμαχος καὶ προσθέτομεν μεγαλόνοντας ἓνα μεγάλο βάρος εἰς τὴν ζυγαρία τῆς Εὐρώπης εἰς τὴν ἀνατολή, ὅπου ἀναποδογυρίζει τὰς ζυγαρίας τὸν δυτικὸν δίσκον καὶ κάνει τὴν Ῥωσσία νὰ πᾶρη ὅλην τὴν Εὐρώπην ἐπάνω της καὶ γιὰ ἄλλα ἐμπορικὰ δίκαια) δὲν μποροῦν παρὰ νὰ μᾶς κατατρέχουνε καὶ ἀμελῶντας τὴν Ἑλλάδα ἐξυπνίσαντες καὶ γυρεύουνε τῆς Τουρκίας τὴν ἀκεραιότητα, καὶ ἡ Ῥωσσία μὲ τὸ νὰ βρίσκει εἰς ἐμᾶς φυσικὸ φίλον καὶ τὸ συμφερόντης εἶναι ὁ μόνος μας σύμμαχος. Γιὰ τοῦτο ὁ πολιτικός μας ὅπου χωρίζεται ἀπὸ τὴν Ῥωσσία καὶ μάλιστα τὴν ἐπολεμᾷ, θυσιάζοντες τὰ συμφέροντα ἐκείνου ὅπου πρέπει νὰ ὑπερασπισθῇ δὲν ἠξέρει τί τοῦ γίνεται. Πρέπει οἱ πολιτικοί μας καλὰ νὰ μελετήσουν τὸν Καποδίστρια. Μὰ τοῦτο ὅπου δίνει ἡ θεωρία τὸ μαρτυροῦν καὶ τὰ πράγματα.

Ἡ Ἐπτανήσος εἶναι δοσμένη εἰς τὴν Ἀγγλία, ὡς κράτος ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον καὶ ὅχι ὡς ἀποικία της· μὰ τοῦτο χωρὶς τὴν Ῥωσσία δὲν ἦτανε. Ἐγένηκε ἡ ἐλληνικὴ ἐπανάστασις, ἐβάσταξε καὶ τέλος πάντων εἰς ἓνα μέρος ἐπίτυχος· μὰ λείποντας ἡ Ῥωσσία οὔτε ἐγινότανε, οὔτε ἐβάστα, οὔτε ἡ Ἑλλὰς ἦτανε τώρα κράτος ἐλεύθερον. Οἱ Τσεῖρκοι εἰς τοὺς χριστιανοὺς εἰς τὴν Τουρκίαν φέρονται ἡμερώτερα· μὰ τοῦτο δὲν ἐγινότανε χωρὶς τὴν Ῥωσσία. Ἡ σημαία ἡ ἐλληνικὴ εἰς τὴν Τουρκίαν εἶναι κατατρεγμένη καὶ βρίσκει ὑπεράσπιση ἀποκάτω ἀπὸ τὴν Ῥούσικην. Τέλος πάντων ἂν περιμένομε νὰ σχηματίσωμε ἔθνος μὲ ζωὴ καὶ μὲ δύναμιν, χωρὶς τὴν Ῥωσσία μὴ περιμένομε τίποτε· γιατί εἴμαστε ἀδύνατοι.

καὶ ἔχομε ἐχθροὺς τοὺς δυτικούς Εὐρωπαίους. Καὶ ὅποιος
μοῦ πῆ πῶς ἀγαπᾷ τὴν ἐλευθερίαν του, τοῦ ἀποκρίνομαι ἐ-
κεῖνο ὅπου εἶπε ὁ Φωκίωνας ὁ ἐναρετώτερος καὶ πολιτικό-
τερος τῆς πατρίδος του « γιὰ νὰ ᾔσχι ἐλεύθερος πρέπει νὰ
ν ᾔσχι δυνατὸς ἢ ἀλλέως πρέπει νὰ γνωρίζης νὰ συμμαχῇς
καὶ νὰ ὑποτάσσῃσαι ». Ἡ διαφορὰ ἀνάμετα Ἀγγλίας καὶ Γαλ-
λίας εἶναι αὕτη, πῶς ἡ Ἀγγλία γιὰ νὰ ὑπάρχῃ πρέπει ἀ-
κατάπαυστα νὰ ἀνακατόνη ὅλην τὴν ἀνθρωπότητα, γιὰ-
τί τὸ ἐμπόριό της ἀπλώθηκε εἰς ὅλον τὸν κόσμον
καὶ τρέφει τὴ δύναμή της ἀπὸ μοναχοῦ τὸ ἐμπόριο καὶ ἡ
Γαλλία εἶναι ὁμπρὸς ἀπὸ κάθε ἔθνος εἰς τὸν πολιτισμὸν,
μὰ τὰ πόδια της εἶναι ἀκόμη ἀδύνατα καὶ πέφτει καὶ
σηκώνεται ἀκατάπαυστα καὶ ἔτσι, γιὰ νὰ βασίζεται εἰς τὰ πόδια
της, εἰς τὰ ὅζω εἶναι ἀδύνατη· ἔπρεπε νὰ ᾔσχι πλεὺς προ-
χωρημένη εἰς τὸν πολιτισμὸν, καὶ νὰ ᾔσχι εἰς τὸν τόπον της
ἡσυχῇ, γιὰ νὰ βασάξῃται εἰς ἀρχαῖς της καὶ εἰς τὰ ἄλλα ἔθνη·
μὰ τώρα, ὄντας ὑποχρεωμένη νὰ κητάζῃ καὶ τὰ ἐσωτε-
ρικά της πράγματα, ἄλλα φωνάζει καὶ ἄλλα ὑποχρείνεται
νὰ κάμῃ. Ἔτσι ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῇς ἐφημερίδα μοναρχική.
Μὰ ἡ σειρὰ τοῦ λόγου μὲ φέρνει νὰ πῶ καὶ ἔγω δύο λόγια
γιὰ τὸ περίφημον ἀνατολικὸ ζήτημα.

Ἡ Ρουσσία εἶναι ἓνα μεγάλο βουνὸν, ἓνας μέγας βουλ-
κάνος, ὅπου στέκει ἀπὸ πάντι ἀπὸ ὅλον τὸν παλαιὸν κό-
σμον καὶ μάλιστα τὴν Τουρκίαν καὶ καπνίζει· καὶ τὸ ἔθνος
μας ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τῆς Τουρκίας κάνει καὶ αὐτὸ ἐν
ἄλλο βουνάκι, ὅπου καπνίζει καὶ αὐτὸ ἀκατάπαυστα· καὶ
ἀληθινὰ ὁ καπνὸς του εἶναι ἀδύνατος, μὰ καὶ τὰ δύο ἔ-
χουν ἀπὸ κάτω φωτιά καὶ καπνίζουν. Τοῦ μικροῦ βουνοῦ
ἡ φωτιά, ὅπου καίεται ἀποκάτω του, εἶναι ἀδύνατη πρῶτα
μὲ τὸ νὰ ᾔσχι μικρὸν, καὶ ἔπειτα εἶναι πεσμέναις πολλαῖς
ὕλαις καὶ χώματι ἀπὸ πάνω του καὶ νὰ ταῖς πετάξῃ καὶ
νὰ χύσῃ μεγάλη φωτιά, γιὰ τὴν ὥραν, ἡ φωτιά του εἶναι ἀ-
δύνατη. Μὰ μὲ τὸ γὰ ἀνταποκρίνεται μὲ τὸ ἀπάνω μέγαλο

οι λογιότατοι, καθὼς τὴν ἐμετακάμανε, θὰ γυρέψουν μὲ τοὺς χρυτοὺς αἰῶνες νὰ τὸ βουλιάξουνε, μὰ ὁ λαὸς γνωρίζει τὰ ἀληθινὰ του συμφέροντα καὶ θὰ ὠφελήθῃ ἀπὸ τὴν περίστασι.

Ἡ Ῥουσία, γιὰ νὰ κόψῃ τὸ Γόρδιο δεσμὸ εἰς τὸ ἀνατολικὸ ζήτημα, θὰ ἀφήσῃ πρῶτα τὴ φωτιά της νὰ γεινῇ, καίοντες διὰ τῆς θρησκείας τὰ χλωρὰ ξύλα τὰ ἔθνη ὅπου τὴν σχηματίζουνε καὶ νὰ δυναμώσῃ πλουταίνοντας καὶ εἰς αὐτὸ δὲν βρίσκει δυνατό κίνηνα ἐμπόδιο, καὶ θὰ ἔχει καμωμένη ἡ μπουρλότο τὴν Ἀγγλίαν εἰς ὅλαις ταῖς ἀποικίαις της ἡγουν ταῖς Ἰνδίαῖς καὶ τὴν Ἀμερικὴ καὶ θὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀγγλομερικανῶν· καὶ αὐτὴν θὰ τὴν ἐπιτύχει, πρῶτα γιὰτὶ μισοῦν τοὺς Ἰγγλέζους καὶ ὄντας ἡ δεύτερη τοῦ κόσμου θαλασσινὴ δύναμις, γίνεται πρώτη μὲ τὸ βούλιγμα τῆς Ἀγγλίας· ἔπειτα γιὰτὶ ὄντες ἀποστάτισουν ἡ ἀποικίαις τῆς Ἀγγλίας εἰς τὴν Ἀμερικὴ ἔχουνε νὰ συμώσουνε τοὺς Ἀγγλαμερικάνους καὶ ἡ συμμαχία τους τότε ἡμπορεῖ νὰ πάῃ καὶ μόνη της· καὶ τέλος πάντων γιὰτὶ ἔχουνε νὰ μοιράσων τὸν κόσμον χωρὶς ὁ ἓνας νὰ ἡμπορῇ νὰ πληρώσῃ τὸν ἄλλον. Εἰς τὴν στεριά ἡ Ῥουσία δὲν ἔχει ἀντίπαλον, εἰς τὴν θάλασσαν θὰ ἔχει τοὺς Ἀγγλαμερικάνους, τὰ δικά της καράβια καὶ θὰ δώσῃ καὶ εἰς τοὺς ναύταις μας καὶ τροφὴ τῆς δυνάμεώς της θὰ βρίσκει εἰς ὅλα τὰ ἔθνη ὅπου εἶναι, ἧ ἔχουν νὰ πέσουν εἰς τὴν ἐξουσία της. Ἡ Ἀγγλία θὰ λυσιάξῃ καὶ θὰ δαγκάσῃ ὅλαις ταῖς μικραῖς θαλασσιναῖς δυνάμεις· μὰ μὴ βρίσκοντας εἰς τὴ δύναμή της τροφὴν, ἀπὸ τὴ λύσα της θὰ σκάσῃ μίαν ὥρα προτῆτερα. Ἡ Ἀνατολικὴ Εὐρώπη εἶναι φυσικὰ χωρισμένη ἀπὸ τὴν δυτικὴν καὶ ἔχει νὰ βασιλεύσῃ μίαν ἡμέραν εἰς ὅλον τὸν παλαιὸν κόσμον καὶ μία μεγάλη τύχη, μωρὲς παιδιὰ, ἔχει τὸ ἔθνος μας· καὶ εἰς τὴν ἴδια τὴν Ῥουσίαν ἔχει νὰ ἐργήσῃ ὁ ἀκατάστατος καὶ ὀξυδερκὴς χαρακτῆρας μας. Μὰ γιὰ τὴν ὥραν πρέπει νὰ δουλεύωμε, ὡτάν τὸ μεταξοσκωλήκι φωτίζομενοι καὶ πλουταίνοντες, γιὰ νὰ ἦμαστε ἔτοιμοι νὰ πε-

ταχθῶμε πεταρούδαις ὄντας ἔρθῃ ἡ ὥρα μας. Δύο πρέπει νὰ ᾔηται ἡ πολιτικάς μας ἀρχαίς, νὰ πιστεύωμε εἰς τὴν Ῥουσία μὲ εἰλικρίνεια καὶ νὰ ᾔμασθε ἀρωτιωμένοι εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ὁθωνος, γιὰ νὰ βαστίεται πάντα ἡ Ἑλλάδα καὶ νὰ ἔχωμε μία δυνατὴ ρίζα εἰς τὸ ἔθνος μας. Ἡ Ῥωσία εἶναι ἀκόμῃ κουλούκι. Μὰ τελειόω τὰ ὅσα εἶχα νὰ πῶ σταῖς ἐφημερίδαίς μας· γιὰτὶ ἐβγάκαμε καὶ κάτι ἄλλαις μὰ εἶναι καὶ αὐταῖς παιδιὰ τῶν μακρόδυνέ τους, καὶ εἶπα πολλὰ καὶ βαρυόμαι καὶ ᾔω νὰ πῶ ἀκόμῃ περτότερα. Ἀνακεφαλαιώνω λοιπὸν καὶ ἔρχομαι εἰς τὸν καθ'αυτὸ μου σκοπὸ εἰς ἐκεῖνο ὅπου πρέπει νὰ κάμωμε.

Ὡς τὰ τῶρα στοχάζομαι ἀπόδειξα τρία πράγματα, α'.) πῶς ἡ κυβέρνησὴ μας μᾶς ἐδείχθηκε πάντα ἐπιβουλή καὶ ἐπειδὴ μᾶς ἔχει στὸ χέρι καὶ οὔτε νὰ τὴν ξεφύγωμε μπορούμε, οὔτε νὰ κάμωμε χωρὶς αὐτὴν τίποτα, πρέπει νὰ τὴν πολιτευόμαστε. β'.) Πῶς οἱ ριζοσπάσταις ἀνέψανε μία πυρκαϊὰ ὅπου δὲν ἔκαψε καὶ δὲν κάνει παρὰ νὰ καίῃ τὸν τόπο καὶ ᾔταν καλὸ νὰ τὴν ματριάσουν γυρίζοντές τὴν εἰς τὸ νὰ ζεστύνῃ μοναχὰ καὶ νὰ γυρέψουνε βεβαιότερα πράγματα. Καὶ γ'.) πῶς οἱ μεταρρυθμισταδες οὔτε σύστημα πολιτικῆς ἀκολουθήσανε, οὔτε ἐγνωρίσανε νὰ πολιτευθοῦνε. Ὁ μοναχὸς τρόπος τῆς ἀντιπολιτεύσεως ὅπου στοχάζομαι ὡφέλιμον εἰς τὸν τόπο μας εἶναι ὁ ἀκόλουθος.

Α'. Ἡ διοίκησις μᾶς ἔχει κηρυγμένον οἰκονομικὸν πόλεμον γιὰ νὰ μὴ μᾶς ἀρῇσῃ νὰ προχωρήσωμε καὶ νὰ μᾶς ἀρπάξῃ τὴν γῆ μας. Ἡ πρώτη φροντίδα λοιπὸν τοῦ κάθε ἐνοῦ μας εἶναι νὰ κυράζῃ τὸ σπῆτι του, πρῶτα ἀμπαλόνοντας ὅποιος ἔχει χρέη τὰ χρέη του καὶ βάνοντας εἰς ἐτάξῃ τὰ πράγματά του· ἔπειτα φεύγοντας τοὺς ἀβοκάτους καὶ ταῖς κρισολογίαις καὶ ὅποιος ταῖς παρακινηγὰς ὅς τὸν ἐστοχαζόμαστε ὡς ἂν ἕναν ἀφορισμένο· δουλεύοντας καὶ οἰκονομῶντας, ὅσοι δὲν οἰκονομοῦνε καὶ δὲν δουλεύουνε καὶ μάλιστα φεύγοντας τὰ λοῦσα ὅπου εἰς ἐμᾶς δὲν ἔχουμε

μοκρατία, είμαστε όμοιοι και έτσι τὸ κάμει ὁ ἕνας τὸ θέ-
λουν ὅλοι, καὶ ἔτσι ἡ διάρρροια τῆς μόδας μᾶς κυριεύσῃ, δὲν
μπορεῖ εἰς τὸ στερεὸν μωρὸς παιδιὰ παρὰ καὶ νὰ μᾶς ξε-
πατώσῃ. Ἐξεμπερδεύε ἡ μόδες καὶ τὰ λοῦσα πρέπει νὰ
λείφουν· γιατί ἔτσι καὶ εἰς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐξο-
δεύῃ εἰς αὐτά, καὶ τὸ σπῆτι του βουλιάζει, καὶ δὲν μπορεῖ
νὰ κυτᾷ καὶ τὴν πνευματικὴ του ἀνάπτυξη, καὶ εἶναι
βλαβερὸς καὶ εἰς τὸν τόπο του.

Αὐτὸ εἶνε κύριοί μου ἡ πρώτη μπατάλικ, ὅπου ἔχομε
νὰ δώσωμε εἰς τὴν κυβέρνησή μας καὶ εἰς αὐτὸ δὲν μπο-
ρεῖ νὰ τρέξῃ καὶ μὴν παραξενεύεται κανεὶς, γιατί καθὼς
ἡ πολιτικὴ θέσις τῆς Ἑπτανήσου εἶναι μοναδικὴ εἰς τὸν
κόσμον, ἔτσι εἶναι καὶ ἡ ἀντιπολίτευσις, ὅπου πρέπει νὰ
ἀκολουθῶμε.

Β'. Μὰ τὸ σπῆτι τοῦ καλ' ἐνοῦ δὲν εἶναι μοναχὸ μέ-
σα εἰς τὸ κράτος, παρὰ καὶ τὰ καλὰ καθὼς καὶ τὰ κακὰ
ὅπου ἔχουν οἱ ἄλλοι περνοῦνε καὶ χωριστὰ στὸν καθέναν,
καὶ οἱ καλοὶ νόμοι εἶναι γιὰ ὅλους καλοὶ καὶ οἱ κακοὶ
κακοὶ γιὰ ὅλους· καὶ τὰ κοινὰ καταστήματα δὲν εἶναι,
καθὼς εἰς ἐμᾶς, πρᾶγμα ἀπὸ τὸ ὅπου δὲν πρέπει νὰ ὠ-
φελῇται κανεὶς, οὔτε, καθὼς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἡμ-
πορεῖ νὰ ὠφεληθῇ, ὅποιος πρωτοφθάτῃ. Καὶ ἂν ἡ διοί-
κησις, καθὼς εἶναι δυνατὴ, ἤθελε καὶ νὰ κάμῃ, ἡμπορού-
σαμε μένοντες ἡσυχοί, νὰ εὐτυχεύωμε, ὅπως δὲν εὐτυχεῖ
κανένα μέρος τοῦ κόσμου· μὰ δὲν θέλει καὶ πρέπει μὲ
ἐπιμονὴ καὶ νὰ τὴν ὑποχρεώσωμε νὰ κάμῃ καὶ εἰς τὸν ἴδιο
καρὸ νὰ ἐνωώμαστε καὶ νὰ κάνωμε καὶ οἱ ἴδιοι. Καὶ εἰς
αὐτὸ νὰ πῶς στοχάζομαι.

Ιον. Βλέπω τρεῖς τάξεις στὸν τόπο μας, τοὺς πλούσιους
καὶ τοὺς ἄξιους, ὅπου ὄντας εἶναι φρόνιμοι δὲν ἔχουν χρεια
τὰ ἐπαγγέλματα, γιὰ νὰ ζήσουνε, (δὲν λέω νὰ ἀποφεύγουν
αὐτοὶ τὰ ἐπαγγέλματα, μάλιστα ὄντες τοὺς τὰ προσφέ-
ρουνε νὰ τὰ δέχωνται, γιατί ἔχοντες μέρος τῆς δημοσίας

δυνάμει, μποροῦν νὰ κάμουνε καὶ καλὸ καὶ προλαβαίνουν καὶ τὸ κακὸ ὅπου ἄλλοι ἤμποροῦσαν νὰ κάμουν· ἀλλὰ πρέπει νὰ κάνουν τὰ χρέη τους μὲ ὅλην τὴν ἀκρίβεια, γιὰ νὰ μὴν ἤμπορῇ νὰ τοὺς κατηγορήσῃ ἡ κυβέρνηση καὶ τοὺς καταστήσῃ ἀπόμαχους). αὐτοὶ ἂν θελουνε ἤμποροῦν νὰ φερθοῦν μὲ ἀληθινὸ ζῆλο καὶ εἰλικρίνεια. Δεύτερον οἱ ἰδιοκτῆταις μὲ τὴν ἐργατικὴ τάξῃ, ὅπου θέλουνε ἡσυχία καὶ τάξῃ, γιὰ νὰ κάνουν τὴ δουλειά τους, νὰ ζοῦν ἡσυχά καὶ νὰ δίνουν καὶ εἰς τὰ παιδιὰ τους ἀνατροφὴ. Καὶ τέλος πάντων, καὶ τὸ λέω μὲ λύπη μου, οἱ φαγάδες ὅπου ζοῦν ἀκαμάταις καὶ χωρὶς τὰ θεμέλια τῆς ἀρχοντιᾶς τὰ φῶτα καὶ τὰ πλούτη θέλουνε νὰ φαίνωνται ἄρχοντες. Ἀπὸ ταῖς δύο πρώταις, οἱ πρώτοι ἄλλη χρεία δὲν μποροῦνε νὰ ἔχουνε παρὰ νὰ κάμουνε καλὸ εἰς τὸν τόπο τους καὶ μὲ αὐτὸ νὰ ἀποκτήσουν τὴν ἀγάπην του καὶ νὰ δοξασθοῦνε καὶ οἱ δεύτεροι θέλουν ἀνθρώπους ἀξιους καὶ τίμιους ὅπου νὰ τοὺς ὀδηγοῦνε. Οἱ τρίτοι γενικῶς θέλουν τὴν ταραχὴ καὶ ἐπειδὴ ὄντας πουλημένοι εἰς ταῖς χρεῖαις καὶ τὰ ἐλαττώματά τους, ἂν πουληθοῦνε καὶ εἰς τὴν κυβέρνηση, δὲν ἔχουν νὰ χάσουν τίποτα, θὰ εἶναι κυβερνητικοὶ καὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἔχει νὰ ψαρεύῃ ἡ κυβέρνηση τοὺς δουλικούς τῆς ἐπαγγελματικούς καὶ τοὺς δημαγωγούς γιὰ νὰ μᾶς ἀνακατόνουνε καὶ νὰ μὴ μᾶς ἀφίνουν νὰ κάνωμε τίποτα. Παύοντες λοιπὸν οἱ πρώτοι νὰ βλάπτουν τὸν τόπο τους ἢ μὲ τὴν ἀδιοφορία τους, ἢ χρησιμεύοντες χερεὶ τῆς Κυβερνήσεως, νὰ ᾔναι ἀγωῖσταί καὶ καταφρονημένοι καὶ οἱ μικροὶ νὰ τοὺς μισοῦνε, νὰ ἐνωθοῦνε καὶ τὰ δύο μέρη καὶ νὰ κάμουν μία φρόνιμη θεμελιωμένη ἀντιπολίτευση, ἔχοντες κάττρο τους τὸ νόμο, καὶ πιάνοντας ἀπὸ τὸ λόγο τῆς τῆς κυβερνήσεως. Μὰ εἰς αὐτὸ ἐσεῖς οἱ μεγάλοι τὸ λαὸ τὸν ἔχετε ἀγριεμένονε καὶ πρέπει νὰ τοῦ δείξετε μὲ τὴ διαγωγή σας καὶ ἰδιωτικὴ καὶ δημόσια πῶς τὸν ἀγαπᾶτε ἀληθινὰ καὶ θέλετε νὰ κάμετε καλὸ εἰς τὸν τόπο σας καὶ

σεῖς οἱ μικροὶ μὴ μισήτε τοὺς μεγάλους· γιατί καὶ χρεῖα τοὺς ἔχετε καὶ χωρὶς αὐτοῦς δὲν κάνετε τίποτα καὶ γιατί εἰς τὰ κακὰ ὅπου ὑποφέρετε, δὲν εἶναι αὐτοὶ ἡ αἰτία, καὶ ἂν ἐχρησίμευσαν ὄργανα τυφλὰ ὅχι λιγώτερο ἀπὸ σᾶς καὶ αὐτοὶ ἐβλαφθήκανε, «ἀγαπᾶτε ἀλλήλους», λέει ὁ Χριστός.

2ον. Εἰς αὐτὸ τὸ συστηματικὸ πόλεμο ἔχομε δύο δυνατὰ κανόνια, ὅπου ἀληθινὰ μᾶς ἐδῶκανε οἱ ἐχθροὶ μας, γιὰ νὰ βγάνωμε ἀνάμεσό μας τὰ μάτια μας, μὰ ὅπου ἤμποροῦμε καὶ πρέπει νὰ τὰ γυρίσωμε κατὰ πάνω τους, τὴν ἐλευθεροτυπία καὶ ταῖς ἐλεύθεραις ἐκλογαῖς. Εἰς ταῖς νομοθετικαῖς ἐκλογαῖς ἃς ἐκλέγωμε ἀπὸ τοὺς πρώτους ἐκείνους ὅπου ἔχουν φήμη πῶς εἶναι προκομμένοι καὶ φρόνιμοι καὶ ὅπου τοὺς βλέπουμε νὰ φέρνωνται καλὰ καὶ μὲ τὸ σπῆτι τους, καὶ μὲ τοὺς συγγενεῖς τους, καὶ μὲ τοὺς φίλους τους, καὶ μὲ τοὺς ἀνθρώπους τους καὶ μὲ τὸν κόσμον. Γιατί ἂν ἓνας φέριστε κακὰ μὲ ἐκείνους ὅπου κάθε μέρα ἔχει ὀμπροστά του, πῶς ἤμπορῶ νὰ τοῦ πιστέψω πῶς ἀγαπᾷ τὸν τόπο του καὶ θὰ γυρέψει τὰ συμφέροντά του ὅπου τὸν ἐσχηματίζουνε τόσαις χιλιάδαις ὅπου δὲν γνωρίζει; καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος, ἂν ᾔηται καλὸς, μὰ δὲν εἶναι ἄξιος, ἤμπορεῖ, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ νὰ κάμῃ μεγάλο κακό.

3ον. Ἡ καλὴ χρῆσις ὅπου ἤμποροῦμε νὰ κάμωμε τῆς ἐλευθεροτυπίας εἶναι νὰ σχηματίσωμε τρεῖς ἐφημερίδες, δύο πολιτικαῖς καὶ ἓνα περιοδικὸ σάγγραμμα. Ἀπὸ ταῖς πολιτικαῖς ἡ μία νὰ ᾔηται ἀνοιχτὸ χρῶμα, νὰ πολεμᾷ κατὰμουτρα μὰ χωρὶς βρισιαῖς καὶ ξαποτσιπάτα τὴν Κυβέρνηση (γιατί δὲν συμφέρει) καὶ νὰ ἔχῃ σκοπὸ ὅλο τὸ ἔθνος καθὼς, ἔλεγα πῶς ἔπρεπε νὰ ᾔηται ἡ Ἀναγέννησις· εἰς τὴν συγγραφὴ αὐτῆς πρέπει νὰ συλλογίζωνται νέοι, μὰ νὰ τὴν γράφουνε γέροντες. Ἡ δεύτερη πιάνοντας ἀπὸ τὸ λόγο τῆς τὴν κυβέρνησις νὰ τὴν ἀκολουθᾷ καὶ νὰ τὴν συμβουλεύῃ εἰς τὸ καλὸ καὶ εἰς καθετῆς στραβὸ πᾶτημα νὰ τῆς κάνῃ ταῖς παρατηρήσεις τῆς φρόνιμα, καθὼς ἔλεγα νὰ ᾔηται ἡ

Πατρίδα· εἰς αὐτὴν πρέπει καὶ νὰ γράφουνε καὶ νὰ συλλογίζονται γέροντες· γιατί ἡ φωναὶς δὲν κάνουνε τίποτα. Τὸ περιοδικὸν σύγγραμμα νὰ γράφετε εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν, νὰ ἔχη σκοπὸ τὴν ὕλικὴ καὶ ἠθικὴ πρόοδο τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τυπώνεται κάθε ἡμέρα. Γιατὶ γνωρίζετε γιατί ὁ λαὸς παίζει τὰ χαρτιά; γιατί δὲν τοῦ γράφετε τίποτα νὰ τὸν εὐχαριστᾷ. Μὰ ἔτσι ἔχει μία καλὴ ἀνάγνωση ὅπου νὰ τὸν ὠρελῇ, ἀφίνει τὰ χαρτιά ὅπου εἶναι μία βάρβαρη συνήθεια· μάλιστα ἤθελα νὰ σᾶς πῶ νὰ ὀργονίσετε τοὺς καφενέδες. Ὅλαις πρέπει νὰ ἔχουν πρὸ ὀφθαλμῶν πῶς ἡ δύο φτεροῦχαις τοῦ πολιτισμοῦ εἶναι τὰ φῶτα καὶ τὰ πλούτη, καὶ ἀληθινὰ πῶς τὸ ἀληθινὸ μας συμφέρον εἶναι τὸ ἔθνος μας (γιατὶ, καθὼς εἴμαστε, δὲν ἔχομε πατρίδα) μὰ γιὰ τὴν ὥρα αὐτὸ εἶναι τὸ δεύτερο.

4 ον. Σὺς τὸ λέω καὶ χωριστὰ, πρέπει νὰ ἐπιμεληθῇτε τὴν ἀνατροφή τῶν παιδιῶν σας καὶ μάλιστα τῶν θηλυκῶν. Καὶ μὲ τοῦτο δὲν θέλω νὰ πῶ πῶς δὲν τὴν ἐπιπελιέστε· μάλιστα δὲν πιστεύω νὰ εἶναι κανένας λαὸς εἰς τὸν κόσμον, ὅπου νὰ κάνῃ σχετικῶς μεγαλήτεραις θυσίαις γιὰ τὴν παιδείαν ὅσο σεῖς, μὰ δὲν πιστεύω νὰ ᾔναι καὶ κανένας ἄλλος ὅπου νὰ ὠφελιέται λιγώτερο καὶ νὰ βλάπτεται περισσότερο ἀπὸ ἡμᾶς. Καὶ περὶ τούτου ἔλαβα ἀρκεταὶς πληροφορίαις καὶ ἔχω νὰ μιλήσω καὶ χωριστὰ· μὰ γιὰ τὴν ὥρα εὐχαριστοῦμαι εἰς ταῖς ὀλίγαις ἀκόλουθαις παρατήρησαις. Πρῶτο ἐλάττωμα ὅπου ἔχει εἰς ἡμᾶς ἡ ἐκπαίδευσις, εἶναι πῶς τὰ παιδιά μας φεύγουν ἀπὸ τὸν τόπον τοὺς σχεδὸν ἀγράμματα καὶ ἔτσι τὸ κτῆριον τῆς ἀνατροφῆς τοὺς δὲν ἔχει θεμέλια. Δεύτερο εἶναι πῶς ὅλοι περιμένωμεν ἀπὸ τοὺς δασκάλους καὶ δὲν κυτάζομε νὰ τὰ διορθώσωμε μὲ τὸ παράδειγμά μας· γιατί ὁ δάσκαλος μένει μὲ τὸ παιδί τὸ πολὺ δύο ὥραις τὴν ἡμέραν καὶ ὅλην τὴν ἄλλην ἡμέραν εἶναι μὲ τὸν πατέρα του καὶ τὴν μάνα του καὶ μὲ ταῖς ἄλλαις τοῦ συναναστροφῆς, καὶ ἀπὸ ἄλλο μέρος ὁ δάσκαλος

τοῦ φτιάχνει τὸ νοῦτου, μὰ τὰ ἥθη του καὶ ἡ καρδιά του τὰ θεμέλια μίας καλῆς ἀνατροφῆς, θὰ ρθιαστοῦνε ἀπὸ τὸν πατέρα του, ἀπὸ τὴν μάνα του καὶ ἀπὸ ταῖς συναναστροφαῖς του. Τρίτο εἶναι πῶς ἡ ἀνατροφή μας δὲν ἔχει σκοπὸ, ἦγουν δὲν εἶναι πρακτικὴ, ὥστε ὅπου ἐκεῖνα ὅπου τὸ παιδί μαθαίνει εἰς τὸ σχολεῖο του νὰ τὰ βρίσκη χρήσιμα καὶ εἰς τὴν ζωὴ του ὄντας ἔμβη στὸν κόσμον. Καὶ τοῦτα ὅλα προέρχονται ἀπὸ τὴν κυβέρνηση ὅπου δὲν ἐκύταξε παρὰ νὰ ἔχη σχολεῖα γιὰ μοναχὴ ἀπολογία της, καὶ οὔτε ἀνθρώπους ἐρρόντισε νὰ φτιάσῃ, οὔτε τὴν παραμικρὴ ἐπιμέλεια ἔδειξε, καὶ ἀπὸ τὴν κακομυριασμένη συνήθεια ὅπου ἔχομε νὰ γινώμαστε ὅλοι γιατροὶ καὶ ἄβοκάτοι, καὶ ἔτσι βγάζοντας λίγους καλοὺς γιατροὺς καὶ ἄβοκάτους σχεδὸν ἄλλους ἀνθρώπους δὲν ἔχομε.

Γιὰ νὰ διορθωθοῦνε αὐτὰ πρέπει νὰ διορθώσετε τὰ δημόσια σχολεῖα συντρέχοντές τα ὅλοι καὶ προσωπικῶς καὶ ἐνωμένοι ὑποχρεόνοντες τὴν κυβέρνηση νὰ τὰ ἐπιμελιέται, γιὰ νὰ βασιέται καὶ τάξη καὶ νὰ κάνουν καὶ οἱ δασκάλοι τὰ χρέη τους· καὶ ἀπὸ τοὺς δασκάλους ὅλοι δὲν εἶναι καλοὶ, ἢ καλῆτερα λίγοι εἶναι οἱ ἄξιοι, μὰ ἀπὸ ὅλους ἡμπορεῖται νὰ ὠφεληθῇτε, καὶ μὴν πιστεύετε γιὰ τὴν ὥρα εἰς τὰ μερικὰ σχολεῖα. Μὴ γυρέψετε γιὰ τὴν ὥρα εἰς αὐτὰ ῥιζικαῖς μεταρρύθμισαῖς ἀλλάσσοντες διατάγματα, γιὰτὶ τὸ πρῶτο ἐλάττωμα εἶναι πῶς δὲν ἔχομε ἀνθρώπους. Πρέπει πρὶν φτιαστοῦνε νὰ φτιασθοῦν ἄνθρωποι καὶ εἰς αὐτὸ πρέπει νὰ συντρέξουν οἱ πλούσιοι καὶ ἡ διοίκησις. Ὅλοι οἱ πλούσιοι στέλνουν τὰ παιδιά τους νὰ σπουδάζουνε καὶ ὅλοι σπουδάζουνε ἄβοκάτοι καὶ γιατροὶ. Αὐτοὶ ἔτσι ἔχουν αὐτὴν τὴν ὀρεξὴ νὰ τί νὰ κάμουν. Ὅσα παιδιά τους δὲν εἶναι γιὰ σπουδὴ μὴ τὰ σπουδάζουν, γιὰτὶ χάνουν τοὺς παράδες τους, ἐκεῖνα ὅπου ἔχουνε νὰ σπουδάζουνε νὰ τὰ ἐπιμελοῦνται ἀπὸ μικρὰ νὰ μαθαίνουν τὰ γράμματα τοῦ τόπου τους, ὕστερα γὰ τὰ στέλνουν εἰς τὴν Ἀθήναι γὰ μέ-

νουν τρία χρόνια νὰ ἀκοῦν τὰ γενικά μαθήματα τοῦ Πα-
 πστημίου καὶ νὰ μαθαίνουν καὶ γλώσσαις· ἔπειτα νὰ περ-
 νοῦν εἰς τὴν Εὐρώπην καὶ μάλιστα τὴν Γερμανίαν, τὴν Ἑλ-
 βετία καὶ τὴν Γαλλίαν, καὶ ἄλλα νὰ μάθουνε τὴν Γεωργικὴν,
 ἄλλα τὴν διδασκαλικὴν τέχνην, ἄλλα ναυτικὴν, ἄλλα φιλολογίαν,
 ἄλλα θεολογίαν ὅχι γιὰ νὰ φιλονεικοῦν παρὰ νὰ κηρύττουν καὶ
 γιὰ νὰ κηρύττῃ κανεὶς δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ φορῇ ῥάσα κτλ.
 Γυρίζοντας αὐτὰ καὶ ὁργανισμοὺς κάνουν καὶ ἡμποροῦμε νὰ
 τοὺς ἐφαρμόζωμε. Γιατὶ πωρὲς παιδιὰ ἢ καλὰ ἢ τίποτα· τὸ
 κακὸ κόβει τὴν ὀρεξὴν καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ φάῃ καὶ ὄν-
 τεσ ἀκόμη τοῦ παρευρισθῇ τὸ καλὸ. Γιὰ τοῦτο γιὰ τὴν ὥραν
 χαλάσετε τὴν νομικὴν σχολὴν, τὴν ἱατρικὴν καὶ τὸ κολέγιο,
 γιατί εἶναι ἔξοδα χαμένα, καὶ μὲ τὰ χρήματα ἐκεῖνα στεί-
 λετε νὰ φτιάσειτε ἀνθρώπους, μὰ διαλεχτοὺς· ἂν εἶναι νὰ
 στείλῃ ὁ ἕνας τὸ παιδί του καὶ ὁ ἄλλος τὸν ἀδελφόν του,
 καὶ ὁ ἄλλος τὸν μπάμπά του, καθὼς γενικῶς κάνουν καὶ εἰς
 τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐδῶ ὄντες τύχει, ἐξεμπέρδευσε· εἰς τὰ ἴδια
 θὰ εἴμαστε πάντα. Ἔτσι πάνε αὐτὰ εἰς τὴν Εὐρώπην γιὰ
 νὰ δοῦν τί καλὸ ἔχει νὰ τὸ ἐμβάσουν εἰς τὸν τόπον τους
 καὶ τί κακὸ καὶ πῶς ἔχωμε νὰ τὸ ἀποφύγωμε, βεβαιω-
 θῇτε μόλις γυρίσουν γίνεται ἀνατροπὴ εἰς τὰ πάντα. Μὰ
 νὰ πᾶν καὶ γυναῖκες, γιατί οἱ ἄνδρες γιὰ τοὺς ἄνδρες καὶ
 ἡ γυναῖκες γιὰ ταῖς γυναῖκες. Τότες μοναχὰ ἀρχήσετε
 τὴν ἀνατροφὴν τῶν θηλυκῶν, γιατί ἀπὸ ταῖς τωριναῖς ἀνα-
 τροφαῖς, μὲ τὸ νὰ μὴν ἔσται παρὰ ἕνας ψεύτικος στολισμὸς
 καὶ ἀμελιέται ἡ οὐσία μὲ ζήμια καὶ τῆς οἰκονομίας καὶ
 μάλιστα τῆς ἠθικῆς κάλιο καὶ λείπουν.

Μία φορὰ ὅπου μ.πῇ τὸ νερὸ εἰς τὸ αὐλάκι τρέχει μονα-
 χό του. Μὰ θὰ προσθέτω ἀκόμη καὶ ἕνα ἄλλο, ὅποιος θέλει
 νὰ γινῇ προκομμένος, πρέπει νὰ γεννηθῇ καὶ νὰ ἀποθάνῃ
 σπουδάζοντας καὶ νὰ σπουδάζῃ γιὰ νὰ κάμῃ καλὸ. Αὐτὰ
 λέω γιὰ τοῦτο γιὰ τὴν ὥραν, ἄλλη φορὰ ἔχω νὰ πῶ πε-
 ρισσότερα.

ὅ ον. Φυλαχθῆτε ἀπὸ τοῦ νὰ ἀφῆντε Ἰγγλέζο νὰ ἀγο-
ράζῃ γῆ καὶ μάλιστα εἰς τὰ πενήντα ἐπτὰ νὰ εἴσθε ἑτοι-
μοὶ καὶ καλῆτερα νὰ συμβιβασθῆτε ἀνάμεσό σας σὰν ἀ-
δελφοί, παρὰ νὰ χάσωμε γιὰ πάντα τὸν τόπο μας· γιὰτὶ
ὅσο ἔχωμε τὴν γῆ ἐλπίζωμε καὶ ἐλευθερίᾳ, μὰ χάνωμε
ταῖς ἐλπίδαις μας ὄντες τὴν χάσωμε. Πρὶν τὰ πενήντα
ἐπτὰ κυτάξετε νὰ ξοφλήσετε ταῖς ὑπόθεσάς σας. Καὶ ἐπὶ
δανειστή μὴ γυρέψῃς νὰ καταπιῇς σύσσωμο τὸ χρεώστη
σου καὶ σὺ πάλιν χρεώστη μὴ θελήσῃς νὰ φᾶς τὴν παρὰ
ἐκείνου ὁποῦ τὴν ἔδωκε μὲ τὸν κόπο του· καὶ σεῖς οἱ
πλούσιοι μὴν καταδεχθῆτε νὰ παραδώσετε τὸν τόπο σας
εἰς τοὺς ξένους.

Γ'. Τέλος πάντων, γιὰ νὰ ᾔναι ἀσφαλισμένα τὰ μερικά
μας δικαιώματα, πρέπει νὰ γυρέψωμε καὶ ἐγγύησιν ἡγουν
ἔθνος· γιὰτὶ ἡ προστασία σήμερον σοῦ δίνει καὶ αὔριο σοῦ
πέρνει καὶ ἡμπορεῖ νὰ σὲ ἀφήσῃ νὰ κάμῃς, μὰ αὔριο στὸ
χαλᾶ. Πρέπει λοιπὸν νὰ ζητοῦμε μὲ ἐπιμονὴν νὰ κάμωμε
μέρος τοῦ ἔθνους μας· μὰ μακριὰ ἀπὸ ἐπανάστασις, γιὰτὶ
οὔτε μόνοι μας ἐφέραμε τοὺς Ἰγγλέζους, οὔτε μὲ ταῖς
δύναμαίς μας μποροῦμε νὰ τοὺς βγάλωμε ἀπὸ πάνω μας
καὶ μία τρίτη ἐπανάστασις μᾶς ἐξολοθρεύει. Μάλιστα ἡμ-
ποροῦμε μὲ τρόπο νὰ γυρέψωμε καὶ ἀπὸ αὐτοῦ ἐγγύησιν
μεγαλῆτερη ἡγουν καθὼς ταῖς λέτε μεταρρύθμισαίς, μὰ
ὄχι μὲ βρισιαῖς καὶ μὲ τὸ σπαθὶ μας· γιὰτὶ τότε, δὲν ἐ-
πιτυχαίνομε τίποτε. Ἐξεμπέρδεψε δὲν ἠξέρωμε κύριοι νὰ
ἀγαποῦμε τὸν τόπο μας, γιὰτὶ ἕναν ἐχθρὸν ἔχομε τὴν κυ-
βέρνησιν καὶ πρέπει νὰ ξέρωμε νὰ τὸν πολιτευθοῦμε.

Αὐτὰ ἐστοχάσθηκα χρέος μου νὰ γράψω γιὰ τὴν πα-
τρίδα μας καὶ εἰς αὐτὸ δὲν μὲ ἐκίνησε κανένας ιδιοτε-
λὴς σκοπὸς, μάλιστα τὰ ἔγραφα ἀφίνοντας τὴ δουλειά μου,
ἀγκυλὰ καὶ ἐγνώριζα πῶς θὰ σᾶς κάμω ὅλους ἐχθροὺς· μὰ
εἶχα κουρασθῇ εἰς τὰ ψέμματα καὶ ἔτσι ὅλοι σᾶς ἐπαι-
νέσανε ἐχρηκζότανε καὶ εἷας, νὰ σᾶς εἶπῃ καθαρὰ τὴν ἀλή-

Θεῖα. Εἶπα καὶ ἐλάλησα· θέλετε νὰ ἀκούσετε; καλὰ. Δὲ θέλετε; δὲ μὲ γνοιᾶζει· μὰ ἐτσι δὲν κάνετε τίποτα καὶ προσκαλῶ τοὺς πολιτικούς μας νὰ ἀναιρέσουν ταῖς ιδέαις μου.

Τελειόνω αὐτὸ τὸ φυλλάδιον ἐκθέτοντας ταῖς ἀρχαῖς ὅπου ἔχουνε νὰ μὲ ὀδηγήσουν εἰς τὰ ἀκόλουθα, κατὰ ταῖς ιδέαις τοῦ καλογήρου τοῦ δασκάλου μου.

Τὰ ἔθνη ὁμοιάζουνε τὰ σπήτια, ὅπου ἀρχίζουν μικρὰ καὶ ἀσήμεντα καὶ μὲ τὸν καιρὸ πλουταίνουνε καὶ ἐξευγενίζοντε, ἢ, ὄντες πλουτίσουν, πρὶν ἐξευγενισθοῦνε βουλιάζουνε· τὰ πρῶτα εἶναι τὰ ἔθνη ὅπου ἔχουνε ῥίζις ἐξευγενίσεως, τὰ δεύτερα τὰ ἔθνη τὰ βάρβαρα. Ἐξηγοῦμαι· ἄνθρωποι τῆς δουλειᾶς μὲ νοῦ καὶ μὲ φρόνηση, ὅπου ἡ οἰκονομία καὶ ἡ φρονιμὰ δὲ ἐπλούτισε πρῶτα καὶ ἡ καλὴ χρῆσις τοῦ πλούτου τοὺς τοὺς ἐξευγένισεν ὑστερότερα, ἐσταθήκανε οἱ γενάρχαις τῶν μεγάλων σπητιῶν, καὶ τὰ ἔθνη ὅπου ῥᾶς ἀφήσανε ἀξιόλογα μνημεῖα τῆς εὐγενείας τους, εἰς τὴν ὀλιγοήμερή τους ζωὴ, εἶναι ἐκεῖνα, ὅπου ὀδηγούμενα ἀπὸ μεγάλου ἀνθρώπου καὶ διάφορα περιστατικὰ, ἐπλούτισαν πρῶτα καὶ ὕστερα ἐξευγένισαν τὰ προϊόντα τῆς ἐποχῆς καὶ τοῦ ἔθνους τους· ἐξεναντίας παλιάνθρωποι, ὅπου μὲ τὴν ἐπιμονὴ καὶ μὲ τὸν κόπον τους, ἢ καὶ μὲ ἀθέμητα μέσα, ἐγινήκανε πᾶμπλουτοι, μὲ τὸ νὰ ἀμέλησαν τῶν παιδιῶν τους τὴν ἀνατροφὴ καὶ ἐδόθηκανε εἰς ὕλικαις διασκέδασαις, ὕστερα ἀπὸ μία γεννεὰ, ἢ καὶ εἰς τὸ πρόσωπό τους, ἐχάσανε ὅλα τους τὰ πλούτη, καὶ ἔχοντας ἀποκτημένα τὰ ἐλαττώματα τῆς ἀρχοντίας χωρὶς ταῖς χάραις, ὅπου τὴν κατασταίνουνε καὶ εἰς τὸν ξεπεσμό της ἀξιοσέβαστη, ἐκατασταθήκανε τρις χειρότεροι ἀπὸ ὅτι ἦτανε καὶ ἀξιογέλαστοι καὶ τὰ ἔθνη ὅπου ἐπεράσανε, ὡς ἂν μία πυρκαϊὰ καὶ ἐκατακάψανε τὸν κόσμον, ὄντες δὲν εὕρισκανε εἰς τὴν πυρκαϊᾶ τους πλέα τροφὴ, ἢ καμμία ῥαγδαῖα βροχὴ τὰ ἐσταμάτισε εἰς τὸ δρόμο τους, ἐκαπνίσανε γιὰ λίγον καιρὸ καὶ ἀφίνοντες καταχαλασμένα καὶ κατὰμαυρα τὰ μέρη ἀπὸ 'ποῦ ἐπέρασαν, ἐσβη

σαν. Τὸ ἔθνος μας τώρα ποτὲ δὲν ἐλογκριάσθη γιὰ βάρ-
 βχρο καὶ ἀρχίζοντας μίᾳ νέᾳ ζωῇ, βρίσκεται εἰς τὴ θέση
 τοῦ μικροῦ σπητιοῦ, ὅπου ἀρχίζει νὰ πλουτίζῃ καὶ νὰ
 ἐξευγενίζεται, εἶναι τόσοι ἀδελφοὶ χωρισμένοι, ὅπου δου-
 λεύουν στὰ ξένα, μὲ τὴν ιδέα νὰ ἐνωθοῦμε μίαν ἡμέρα εἰς
 τὴν πατρίδα τους γιὰ νὰ ἀναστήσουν τὸ σπήτι τους, ὅπου
 ἀρπάζανε οἱ λησταὶ καὶ οἱ καιροὶ ἐκταρηνιάζανε. Μὰ ἀγ-
 κιλὰ καὶ μεγάλοι θησαυροὶ εἶναι κρυμένοι ἀπὸ κάτω ἀπὸ
 αὐτὰ τὰ ἐρημασμένα χιλιάσματα καὶ εὐτυχισμένοι περ-
 νοῦν ἢ περίεττασαι, μὴν ἔχοντας ἀνθρώπους νὰ τοὺς ξεθά-
 ψουν καὶ νὰ τὸ ὁδηγήσουν εἰς τὴν κκλή τους μετὰ χεῖρση,
 κινδυνεύει νὰ χάσῃ τὰ ἄπειρα πλούτη του, καὶ νὰ ὁμοιάσῃ
 τοῦ πκλια.θρώπου, ὅπου ἐκταστάθῃ ἀξιογέλαστος. Δια-
 δεχόμεστε τοὺς παλαιοὺς Ἕλληνας· μὰ ἀντὶς μετρωντες
 τί ἦταν ἐκεῖνοι καὶ τί ἐμεῖς καὶ ἐντρεπόμενοι πῶς ἔχομε
 τὸ ὄνομά τους καὶ κατοικοῦμε τὸν τόπο τους, νὰ ζητήσωμε
 μὲ τὰ ἔργα μας νὰ τοὺς πλησιάσωμε, τοὺς ξεθάψωμε
 μοναχὰ καὶ φοροῦμε τὰ ῥοῦχα τους νὰ καμαρωθοῦμε, μὰ
 οὔτε τὸ ἀλαφρὸ καὶ μαγευτικὸ τους πνεῦμα ὅπου σάν δρο-
 σερὸ ἀεράκι γλυκειᾶς φεγγαράτης νυκτός, πετᾷ εἰς τὰ μι-
 σερωμένα τους ἔργα ὅπου μᾶς ἔμειναν ἐγυρέψαμε, οὔτε τὸν
 ἀτάραχό τους νοῦ καὶ τὴν μεγάλη τους καρδιά ὅπου ἤθε-
 λαν ἀπλὸ τὸ φέρεινά τους καὶ μεγάλαις ταῖς πράξεις τους.
 Γιὰ τὴν ὥρα δὲν ἐκάμαμε ἄλλο παρὰ νὰ γδάρωμε τὴν ἀρ-
 χαιότητα καὶ νὰ τῆς πάρωμε τὸ τομάρι καὶ ἀπλόνοντάς
 το κακογδαρμένο καὶ ἄγνωρο, νὰ κίρωμε ἓνα ταμπουρλο
 γιὰ νὰ χορεύουνε μαῖμούδες βρόντες το. Ἡ Ἑλληνικὴ ἀρ-
 χαιότης ὡς τὰ τώρα διὰ τὴν κακὴ χρῆση ὅπου τοῦ θησαυ-
 ροῦ τῆς ἐκάμαμε, μὲ ταῖς πρόληψαις ὅπου ἔμβασε μᾶς
 ἔφερε μεγάλη ζημία. Τὸ αἶσθημα ὅπου οἱ λογιώτατοι μὲ
 αὐτὴν μᾶς ἐμπνέοιτε, εἶναι ἓνας καπνὸς ὅπου σκορπάει
 ὁ πρῶτος ἄνεμος καὶ ἡ γραμματικὴ ὅπου μᾶς ἐφορτώσανε
 ἐξαιτίας τῆς, μᾶς τρώει τὰ καλλίερα χρόνια τῆς ζωῆς

μας, χωρίς νὰ τὴν μάθαινῶμε καὶ μᾶς σηκώνει καὶ τὸ σωτὴρ
 νοῦ ὅπου μᾶς χαρίζει ὁ τόπος μας. Γυρεύουν νὰ ἀποδεί-
 ξουν πῶς καταγόμαστε κατ' εὐθείαν γραμμὴν ἀπὸ τοὺς
 παλαιοὺς Ἕλληνες, μὰ ἀντὶς μετρῶντας πῶς ἐπειδὴ ἀπὸ
 αἰῶνες κατοικοῦμε τὴν 'Ἑλλάδα, εἴμαστε Ἕλληνες· καὶ ἔ-
 χομε ταῖς φυσικαῖς ἀρεταῖς ἐκείνων, μὰ εἶναι διαφορετικαῖς
 ἢ περιστάσεις, μᾶς γεμίζουνε τὸ κεφάλι καπνὸ, μὰ ποτὲ
 δὲν μᾶς ἐφωτίσανε τὸ νοῦ μας μιλῶντας εἰς τὴν καρδιά
 μας· ποτὲ δὲν ἐκαταλάβανε πῶς ἡ γλῶσσα ἀκολουθεῖ τὸ
 ἔθνος καὶ τὸ ὕφος εἶναι· ὁ ἄνθρωπος καὶ πῶς ἐπομένως ἂν
 δὲν φωτισθῇ τὸ ἔθνος καὶ δὲν μορφωθῇ ἡ καρδιά του,
 γλῶσσα νὰ μορφωθῇ εἶναι ἀδύνατο· δὲν διακρίνουν τὴν
 ἐπιστημονικὴ ἀνάπτυξιν ἀπὸ τὴν ἐθνικὴ καὶ πῶς ἡ πρώτη
 δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι μεγάλη ἂν δὲν εἶναι μεγάλη καὶ ἡ δεύ-
 τερη καὶ ἡ μεγάλας στεριαὶς δίνουν τοὺς μεγάλους ποταμοὺς.
 ὁμορφα ροῦχα μοναχὰ γιὰ νὰ κρύβουν τὰ φέμματα εἶναι
 ἡ γλῶσσα ὅπου μεταχειρίζονται. Ἐπαναλαμβάνουνε τὰ λόγια
 ὅπου ἀκοῦνε, πῶς τὸ ἔθνος μας εἶναι ὁ λαμπρὸς ἥλιος
 ὅπου ἔχει νὰ χύσῃ τὸ φῶς του εἰς τὴν ἀνατολὴν, καθὼς
 παλαιὰ ἔλαμψαν εἰς τὴν δύσιν οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες, μὰ
 οὔτε νὰ θρέψουν μὲ τὴν ἀλήθειαν τὴν λάμψην του ἐζητήσανε,
 οὔτε τοὺς σωροὺς ταῖ στάχταις καὶ τὰ πηλὰ, ὅπου τόσοι
 αἰῶνες δυστυχίαις μᾶς ἐσώριασαν ἀπὸ πάνω μας ἐκυτά-
 ξανε νὰ σηκώσουνε, οὔτε μᾶς ἔδειξαν πόσοι ὀρμητικοὶ πο-
 ταμοὶ μᾶς περιτριγυρίζουν νὰ μᾶς πνίξουν καὶ μᾶς χύνουν
 μοναχὰ τὸν καπνὸ ὅπου ἡ μέθη τους τοὺς ἐγέννησε ἢ τὴν
 ὀγρὴ χιονισμένη παχειὰ καταχνιά, ὅπου τοὺς πηλακόνει τὸ
 νοῦ καὶ ἔχει συμμαζωμένη τὴν καρδιά τους. Εἰς τὴν Εὐρώπην
 εἶναι ἡ βρύσαις μὲ τὰ καθαρὰ καὶ δροσισμένα νερὰ ὅπου θὰ
 ποτίσουν τὰ ἔθνη νὰ ἀνθίσουν καὶ νὰ φέρουν τὰ προϊόντα τῆς
 εὐγενείας τους· μὰ ἀντὶς τὰ καθαρὰ καὶ δροσισμένα ἐκεῖνα
 νερὰ, μᾶς κουβαλοῦν ὅλαις ταῖ βρώμαις καὶ τὰ φαρμάκια,
 ὅπου οἱ περασμένοι καιροὶ τοῦ ἐγωισμοῦ, τῆς διαφθορᾶς

καὶ τῆς ἀμαθείας ἔχουνε ἐκεῖ σωριασμένα καὶ οἱ σοφοί τῆς ἀγωνίζονται νὰ σηκώσουνε καὶ ὅσο πᾶμε μᾶς φαρμακεύουνε καὶ μᾶς κυτρινίζουνε. Κρίο καὶ θέρμη εἶναι εἰς τὸ ἔθνος μας ἡ γραμματικὴ καὶ τὰ κουρέλια τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἀριστοκρατίας ἔπου σεῖς μὲ τὰ ταξιδιά σας μᾶς ἐκουβαλίσετε τὸ δροσερὸ καὶ ὕγειο χρῶμα ὁποῦ μᾶς ἐδίνανε τὰ βουνά μας, εἰς τοὺς καιροὺς τῆς κακομοιριάς καὶ τῆς δυστυχίας μας ὅσο πᾶμε τὸ χάνουμε καὶ ζαρωμένοι καὶ κατακίτρινοι στεκόμαστε νὰ ζεσταθοῦμε εἰς ταῖς ψωφισμέναις ἀκτῖνες ἐνοῦ χειμωνιάτικου ἡλίου στὴν δύση του. Ἡ Ἐπτάνησος τεινάζει τὰ δεσμά της καὶ δὲν κάνει παρὰ νὰ καταματόνη τὰ μέλη της· ἡ μικρὴ Ἑλλάδα εἶναι φορεμένη μίᾳ γούνα ὁποῦ τὴν ἐσέρνει καὶ ἐνῶ τὴν κουράζει, καθὼς σέρνεται πέφτουνε τὰ κουρέλιά της καὶ τὰ ἔργα τῆς ἀνδρείας δὲν ἐδιάδεχθη ἡ πολιτικὴ φρόνησις· καὶ οἱ ἄλλοι στὸ σκοτάδι ἀκόμη ζητοῦνε νὰ φωτισθοῦνε μὲ τὰ χάρτινα φανάρια ὁποῦ τοὺς βαστοῦνε εἰς λογιώτατοι. Ἡ Ἑλλάδα εἶναι ὁ παπᾶς εἰς λαπριατικὰ τοῦ ὁποῦ ψάλλει τὸ δεῦτε λάβετε φῶς εἰς τὸ ἔθνος μας, τὸ δροσερὸ περιβόλι ὁποῦ καταφεύγωμε εἰς τὸν ἴσκιό του νὰ ἀναπαυθεῖμε ἀπὸ φλογισμένου θέρους τὸν καύσωνα, μὰ δὲν θέλει ἀκόμη νὰ μᾶς δώσῃ καθαρὸ τῆς ἀγάπης τὸ φίλημα, καὶ τὴν πρασινάδα τοῦ περιβολιοῦ τῆς τὴν κάνουν μικρὰ ζαρωμένα χαμῶκλαδα, μέσα εἰς ταῖς λάσπαις ταῖς ὀχιαῖς ταῖς κάμπαις καὶ τοὺς βορθακοὺς ὁποῦ τῆς μολύνουνε τὸν ἀέρα της. Οἱ ποιητάδες καὶ οἱ ἱερεῖς ἐσταθήκανε πάντα τοῦ λαοῦ οἱ διδάσκαλοι· μὰ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος οἱ γραμματισμένοι χωρίζονται ἀπὸ τὸ λαὸ καὶ τὸν καταφρονοῦν φοροῦντες ροῦχα γιὰ νὰ κρύψουν τὰ ψέμματα καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο τὴν ἠθικὴ πείνα ὁποῦ ἔχει πλησιάζοντας τὴν θρησκεία τοῦ τοῦ τὴν χορταίνουν μεθόντες τον, ἢ μὲ τῆς θρησκείας τὰ πίτουρα. Τέσσερα εἶναι τὰ στοιχεῖα τῆς ἐθνικῆς μας μορφώσεως, ἡ Ἑλληνικὴ ἀρχαιότης, ὁ νέος πολιτισμὸς, ἡ θρησκεία μας καὶ ἡ γλῶσσα μας· αὐτὰ εἶναι τὰ ξύλα ἀπάνω εἰς τὰ ὁποῖα θὰ κτισθῇ τὸ γεφύρι τοῦ ἐθνικοῦ μας ἀπολύτου· κάθε ἄλλο, ὁποῦ γυρέψῃ νὰ κτίσῃ κανεῖς, πρὶν τὸ τελειώσῃ γκρεμίζεται καὶ ἂν τελειώσῃ ἡ πρώτη νεροσυρμὴ τὸ ἐπῆρε στὴ θάλασσα.

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

007000020825